

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

АРХІТЕКТУРНИЙ

(факультет)

МІСТОБУДУВАННЯ

(назва випускової кафедри)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА

на тему:

«ОСОБЛИВОСТІ ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ПРИМІСЬКИХ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ ПРОСТОРІВ
(НА ПРИКЛАДІ КЛІМАТИЧНОГО КУОРТУ ВОРЗЕЛЬ В ПРИМІСЬКІЙ
ЗОНІ М. КИЄВА)»

Тимофієнко Анастасія Олександрівна
(прізвище, ім'я та по батькові здобувача повністю)

Київ 2025 р.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

АРХІТЕКТУРНИЙ

(факультет)

МІСТОБУДУВАННЯ

(назва випускової кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

д. арх., проф. _____ Н.М. Шебек

“24 “ травня 2025 року

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

**ОСОБЛИВОСТІ ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ПРИМІСЬКИХ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ ПРОСТОРІВ
(НА ПРИКЛАДІ КЛІМАТИЧНОГО КУРОРТУ ВОРЗЕЛЬ В ПРИМІСЬКІЙ
ЗОНІ М. КИЄВА)**

Виконала Тимофієнко Анастасія Олександрівна
(прізвище, ім'я та по батькові повністю)

191 – Архітектура та містобудування

(Спеціальність)

«Містобудування»

(Освітньо-наукова програма)

Групи МБм-61-Б

Керівник: Войко Н.Ю.

(прізвище, ініціали)

Канд.арх.доц.

(науковий ступінь, вчене звання)

Ідентичність підтверджую

Я як здобувач вищої освіти КНУБА розумію і підтримую політику закладу з академічної доброчесності. Я не надавав(-ла) і не одержував(-ла) недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Тимофієнко А.О.

(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Київ 2025 р.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Факультет: Архітектурний
Випускова кафедра: Містобудування
Освітній ступінь: Магістр
Спеціальність: 191 – Архітектура та містобудування
Освітньо-наукова програма: Містобудування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету
д.т.н., проф. _____ О.В. Кащенко
„_24_” __Травня__ 2025 року

**З А В Д А Н Н Я
ДО ВИКОНАННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

Тимофієнко Анастасія Олександрівна

(прізвище, ім'я та по батькові студента)

1. Тема роботи ОСОБЛИВОСТІ ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИМІСЬКИХ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ ПРОСТОРІВ
(НА ПРИКЛАДІ КЛІМАТИЧНОГО КУОРТУ ВОРЗЕЛЬ В ПРИМІСЬКІЙ
ЗОНІ М. КИЄВА)

затверджена наказом ректора КНУБА № 85/19/25 від «_24_»_травня_2025 року

2. Керівник

_____ Войко Н. Ю. канд.арх., доц.

(прізвище, ім'я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання здобувачем роботи до захисту 16.05.2025 р.

4. Зміст пояснювальної записки за розділами:

Розділ 1. ДОСВІД ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ ПРОСТОРІВ

(Назва розділу)

Розділ 2. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ З ЛАНДШАФТНО-
ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИМІСЬКИХ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ
ПРОСТОРІВ

(Назва розділу)

Розділ 3.

ПРОПОЗИЦІЇ ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КЛІМАТИЧНОГО
КУОРТУ ВОРЗЕЛЬ В ПРИМІСЬКІЙ ЗОНІ КИЄВА

(Назва розділу)

Розділ 4.

ЕСТЕТИКА МІСТОБУДУВАННЯ

(Назва розділу)

Розділ 5.

ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

(Назва розділу)

5. Перелік графічного матеріалу (з точними назвами обов'язкових креслень):

1. Схема розташування території детального плану в системі планувальної структури населеного пункту М 1:10000.
2. Схема існуючого використання території та схема існуючих обмежень у використанні земель М 1:2000.
3. Проектний план та схема проектних обмежень у використанні земель М 1:2000.
4. План червоних ліній М 1:2000.
5. План функціонального зонування території М 1:2000.
6. Схема транспортної мобільності та інфраструктури М 1:2000.
7. Схема інженерної підготовки, благоустрою території та вертикального планування М 1:2000.
8. Фрагмент проектного плану з детальною розробкою озеленення і благоустрою території.
9. Креслення поперечних профілів вулиць М 1:200.
10. Розгортки М 1:500.
11. Розрізи проектного об'єкту (за необхідності) М 1:500.
12. Перспективні зображення.

6. Календарний план виконання роботи:

Види робіт та їх зміст	Дата виконання
Розділ 1.	31.01.2025
Розділ 2.	25.02.2025
Розділ 3.	25.03.2025
Розділ 4. Естетика містобудування	14.04.2025
Розділ 5. Цивільний захист	21.04.2025
Остаточне оформлення роботи	30.04.2025
Направлення роботи для перевірки на плагіат	05.05.2025
Попередній захист роботи на випусковій кафедрі	14.05.2025
Направлення роботи на рецензування	15.05.2025
Передача матеріалів роботи на кафедру	16.05.2025
Захист роботи	19.05.2025

7. Консультанти розділів кваліфікаційної випускної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Перевірив	
		дата	підпис
Транспорт	Лисюк Г.Г., доцент	25.03.2025	
Естетика містобудування	Шебек Н.М., професор	14.04.2025	
Цивільний захист	Корінний В.І., ст. викладач		
Дендрологія	Дзиба А.А., доцент		

8. Дата видачі завдання 17.02.2025 р.

Зав. кафедри

_____

(підпис)

Шебек Н.М.

_____

(прізвище та ініціали)

Керівник

_____

(підпис)

Войко Н.Ю.

_____

(прізвище та ініціали)

Здобувач

_____

(підпис)

Тимофійенко А. О.

_____

(прізвище та ініціали)

РЕЗЮМЕ (SUMMARY)		Тимофієнко А. О. / Tymofiienko A. O.	
<i>до кваліфікаційної випускної роботи здобувача:</i>		(ПІБ здобувача українською та англійською)	
ЗВО	Київський національний університет будівництва і архітектури		
Тема (українською та англійською)	Особливості ландшафтно-планувальної організації приміських рекреаційно-оздоровчих просторів (на прикладі кліматичного курорту <u>Ворзель у Київській області</u>) Features of landscape planning organization of suburban recreational and health spaces (on the example of the Vorzel climatic resort in Kyiv region)		
Освітній ступінь	Магістр		
Факультет	Архітектурний		
Випускова кафедра	Містобудування		
Спеціальність	191 «Архітектура та містобудування»		
Освітньо-наукова програма	Містобудування		
Керівник	канд. арх., доц. Войко Н. Ю.		
Обсяг роботи:	<i>пояснювальна записка, стор.</i>	<i>розділів</i>	<i>креслень формату А1</i>
	221	5	12
Розділ 1. ДОСВІД ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ ПРОСТОРІВ	У першому розділі проаналізовано наукові роботи, близькі до теми магістерської, та визначено передумови створення ландшафтно-рекреаційного простору. Розглянуто різні типи просторів, залежність їх функцій від розташування, ландшафтних особливостей і потреб населення. Аналіз показав, що структура функціональних зон формується під впливом багатьох чинників, і правильне їх врахування сприяє створенню комфортних рекреаційних середовищ, що знімають втому й стрес. Виявлено невідповідність існуючих закладів сучасним вимогам, нестачу спеціалізованих об'єктів і нераціональне використання природних ресурсів. Цінними є визначені підходи до розвитку рекреаційних комплексів та вдосконалення природно-ресурсної бази. Урахування чинників і світового досвіду допоможе створити гармонійні громадські простори для малих міст, з раціональним плануванням і акцентом на ключові аспекти.		
Розділ 2. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ З ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИМІСЬКИХ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ ПРОСТОРІВ	За класифікацією рекреаційно-оздоровчих просторів виділяють лікувально-рекреаційні та простори для активного й пасивного відпочинку в різних природних середовищах. Ворзель — лісовий кліматичний курорт поблизу Києва — має сприятливий мікроклімат завдяки хвойно-листяним лісам і розвинену інфраструктуру для оздоровлення та реабілітації. Зелені масиви сприяють чистоті повітря, акустичному комфорту й кліматотерапії. Ландшафтно-планувальна організація таких просторів базується на принципах збереження природи, функціональності та емоційного впливу. Вона забезпечує комфортне, безпечне середовище для відпочинку й соціальної інтеграції. Культурно-пізнавальні парки, як проєкт «Парк психологічно-емоційного відновлення» у Ворзелі, поєднуючи природу, архітектуру та культурний зміст, сприяють психоемоційному відновленню населення та формують сталий міський простір.		

<p><i>Розділ 3 ПРОПОЗИЦІЇ ЛАНДШАФТНО- ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КЛІМАТИЧНОГО КУРОРТУ ВОРЗЕЛЬ В ПРИМІСЬКІЙ ЗОНІ КИЄВА</i></p>	<p>Асоціативно-образний аналіз показав, що занедбаний стан ділянки викликає негативні емоції, однак місце має великий потенціал для розвитку й перетворення на затишний рекреаційно-оздоровчий простір. Проект санаторію «Ворзель» базується на художній концепції, енерго-інформаційному та просторово-часовому моделюванні, з ідеєю створення середовища для психологічного й емоційного відновлення через тематичне зонування й маршрути для різних груп відвідувачів. Запропонована організація простору акцентує на інтеграції природного ландшафту, благоустрої, озелененні та інформаційній графіці, що забезпечує комфорт і естетичну привабливість. Кліматичний курорт «Ворзель» демонструє ефективне застосування комплексного підходу до ландшафтної організації, що враховує природні умови, культурну спадщину й сучасні потреби, сприяючи сталому розвитку й підвищенню якості життя.</p>
<p><i>Розділ 4. ЕСТЕТИКА МІСТОБУДУВАННЯ</i></p>	<p>Асоціативно-образний аналіз показав, що занедбаний стан ділянки викликає негативні емоції, але вона має великий потенціал для розвитку та перетворення на комфортний рекреаційно-оздоровчий простір. Еволюційно-генетичний аналіз виявив, що архітектурна домінанта розташована в центрі Ворзеля на вул. Курортній, яка є головною віссю планувальної структури з прямокутними кварталами в центрі та хаотичнішою забудовою на околицях. Серед основних пам'яток — церкви, парки та скульптури. Розвиток селища, створення нових громадських просторів, скульптур і символіки підвищить його туристичну привабливість та економічний потенціал..</p>
<p><i>Розділ 5. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ</i></p>	<p>Територія курорту «Ворзель» має високу екологічну та соціальну цінність, але водночас є уразливою з погляду цивільного захисту. Аналіз показав, що основними загрозами для об'єкта є пожежі, військові дії та техногенні аварії. Розроблений комплекс заходів ЦЗ дозволяє своєчасно реагувати на НС, захищати населення та зберегти функціональність території як рекреаційного простору.</p>

Висновки по роботі:

У першому розділі проаналізовано наукові роботи, близькі до теми магістерської, та визначено передумови створення ландшафтно-рекреаційного простору. Розглянуто різні типи просторів, залежність їх функцій від розташування, ландшафтних особливостей і потреб населення. Аналіз показав, що структура функціональних зон формується під впливом багатьох чинників, і правильне їх врахування сприяє створенню комфортних рекреаційних середовищ, що знімають втому й стрес. Виявлено невідповідність існуючих закладів сучасним вимогам, нестачу спеціалізованих об'єктів і нераціональне використання природних ресурсів. Врахування чинників і світового досвіду допоможе створити гармонійні громадські простори для малих міст, з раціональним плануванням і акцентом на ключові аспекти.

За класифікацією рекреаційно-оздоровчих просторів виділяють лікувально-рекреаційні та простори для активного й пасивного відпочинку в різних природних середовищах. Ворзель — лісовий кліматичний курорт поблизу Києва — має сприятливий мікроклімат завдяки хвойно-листяним лісам і розвинену інфраструктуру для оздоровлення та реабілітації. Зелені масиви сприяють чистоті повітря, акустичному комфорту й кліматотерапії. Ландшафтно-планувальна організація таких просторів базується на принципах збереження природи, функціональності та емоційного впливу. Вона забезпечує комфортне, безпечне середовище для відпочинку й соціальної інтеграції.

Асоціативно-образний аналіз показав, що занедбаний стан ділянки викликає негативні емоції, однак місце має великий потенціал для розвитку й перетворення на затишний рекреаційно-оздоровчий простір. Проект санаторію «Ворзель» базується на художній концепції, енерго-інформаційному та просторово-часовому моделюванні, з ідеєю створення середовища для психологічного й емоційного відновлення через тематичне зонування й маршрути для різних груп відвідувачів. Запропонована організація простору акцентує на інтеграції природного ландшафту, благоустрої, озелененні та інформаційній графіці, що забезпечує комфорт і естетичну привабливість.

Еволюційно-генетичний аналіз виявив, що архітектурна домінанта розташована в центрі Ворзеля на вул. Курортній, яка є головною віссю планувальної структури з прямокутними кварталами в центрі та хаотичнішою забудовою на околицях. Серед основних пам'яток — церкви, парки та скульптури. Розвиток селища, створення нових громадських просторів, скульптур і символіки підвищить його туристичну привабливість та економічний потенціал.

Ключові слова: ландшафт, архітектура, курорт, санаторій, рекреація.

Keywords: landscape, architecture, resort, sanatorium, recreation.

Здобувач: _____
(підпис)

/ Тимофієнко А. О. /
(прізвище та ініціали)

Керівник: _____ /
(підпис)

Войко Н. Ю. /
(прізвище та ініціали)

“ ___ ” _____ 2025 р.

Зміст індивідуальної роботи

Термінологічний словник	10
Вступ	11
РОЗДІЛ 1. ДОСВІД ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ ПРОСТОРІВ	17
1.1. Теоретичні передумови ландшафтно-планувальної організації приміських рекреаційно-оздоровчих просторів	17
1.2. Досвід ландшафтно-планувальної організації приміських рекреаційних просторів	54
1.3. Фактори і умови що впливають на ландшафтно-планувальну організацію рекреаційно-оздоровчих просторів	96
Висновки до розділу 1	111
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ З ЛАНДШАФТНО- ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИМІСЬКИХ РЕКРЕАЦІЙНО- ОЗДОРОВЧИХ ПРОСТОРІВ	113
2.1. Класифікація приміських рекреаційно-оздоровчих просторів	113
2.2. Заходи та прийоми ландшафтно-планувальної організації рекреаційних просторів у лісовій місцевості	122
2.3. Заходи та прийоми ландшафтно-планувальної організації, які спрямовані на відновлення психологічно-емоційного стану людини в культурно пізнавальних парках.	128
Висновки до розділу 2	134
РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КЛІМАТИЧНОГО КУОРТУ ВОРЗЕЛЬ В ПРИМІСЬКІЙ ЗОНІ КИЄВА	136
3.1. Аналіз вихідної ситуації	136
3.2. Функціональне рішення ландшафтно-планувальної організації	154
3.3. Особливості методичного підходу ландшафтної організації на прикладі кліматичного курорту «Ворзель» в приміській зоні м. Києва	159

Висновки до розділу 3	168
РОЗДІЛ 4. ЕСТЕТИКА МІСТОБУДУВАННЯ	170
4.1. Художня концепція ландшафтного об'єкта	170
4.2. Енерго-інформаційне моделювання ландшафтного об'єкта	181
4.3. Просторово-часове моделювання ландшафтного об'єкта	182
Висновки до розділу 4	184
РОЗДІЛ 5. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ	185
5.1. Характеристика об'єкту проектування	186
5.2. Розрахунок заходів Цивільного захисту на об'єкті проектування	187
5.3. Рішення з питань цивільного захисту	188
Висновки до розділу 5	190
ВИСНОВКИ	191
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	193
ДОДАТКИ	200

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Рекреаційно-оздоровчий простір — це спеціально організована зона, призначена для відпочинку, релаксації та оздоровлення людей. Він поєднує в собі природні або штучні елементи ландшафту, створені для активного чи пасивного відпочинку, а також для зміцнення фізичного і психічного здоров'я.

Курорт — це місце, призначене для відпочинку та оздоровлення, де пропонуються різноманітні послуги для фізичного та психічного відновлення. Курорти розташовуються в мальовничих або сприятливих для здоров'я природних умовах, таких як узбережжя морів, гори, ліси або в зоні лікувальних джерел.

Інклюзивність - це відповідність простору потребам усіх верств населення, тобто підпорядкованість простору людині та її потребам, сприйняття простору на рівні очей і без бар'єрів

Культурно-пізнавальні парки — це простори, що об'єднують природні ландшафти та культурні пам'ятки, сприяючи відновленню емоційного стану людини через взаємодію з природою та культурними об'єктами.

Рекреаційний простір - частина соціального простору, що використовується для рекреаційної діяльності; формується внаслідок діяльності відпочиваючих і організаторів відпочинку.

Оздоровчі простори це - не лише місце фізичного відновлення, але й платформа для психологічної підтримки та соціальної реінтеграції суспільства

Санаторій — лікувально-профілактичний заклад для лікування та оздоровлення за допомогою природних факторів (клімат, мінеральні води, лікувальні грязі, морські купання, сонцелікування тощо) у сполученні з дієтотерапією, фізіотерапією, медикаментозним лікуванням та іншими заходами. Існують санаторії загального типу і спеціалізовані — відповідно до певних груп захворювань.

Дитячий табір — заклад дитячого дозвілля (оздоровлення і відпочинку), що надає комплекс освітніх, оздоровчих та інших послуг.

ВСТУП

Актуальність дослідження:

Питання щодо організації рекреаційно-оздоровчих просторів є дуже актуальним та досліджуваним у всьому світі, адже ці простори впливають на якість життя населення, створюючи умови для оздоровлення та відпочинку мешканців. Особливо гостро це питання на даний час постає в Україні. Адже у воєнний період велика кількість учасників бойових дій, люди які постраждали під час війни, та діти потребують фізичного та психологічного відновлення та реабілітації. Дана проблема стосується усього населення України, яке відчуває необхідність у фізичній та психологічній допомозі.

Значна кількість санаторіїв України наразі знаходиться у критичному становищі, занепадають та вимагають реконструкції. Численні рекреаційно-оздоровчі зони потребують розмінування, відновлення ландшафтів та проєктування сучасних рекреаційних об'єктів, які будуть задовольняти потреби кожної людини та користуватися попитом. Проблемною є рекреаційна діяльність у приміських зонах значних та найзначніших міст, де виникає необхідність задовольнити масові соціальні та біологічні потреби людини, забезпечити зв'язок мешканців урбанізованих територій із природним оточенням.

Вирішення проблем модернізації рекреаційно-оздоровчих просторів безпосередньо залежить від відновлення природних ландшафтів. Вдосконалення форм та видів рекреації, визначення напрямків перспективного розвитку є не лише містобудівною, але й соціально-економічною задачею. Особливості урахування цих та інших факторів у сучасних українських реаліях потребують подальших наукових досліджень. На окрему увагу заслуговують способи досягнення безпеки та комфорту користувачів рекреаційних зон, методи підтримання екологічної рівноваги оздоровчих територій, способи гармонійного поєднання природних ландшафтів з міською забудовою.

Питання ландшафтно-планувальної організації приміських рекреаційно-

оздоровчих просторів є неабияк актуальне для держави, підтвердженням є закони Кабінету Міністрів України що містять:

- Закон України № 5460-VI від 16.10.2012 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через відповідних міністрів, Державного комітету телебачення і радіомовлення України» [24] (Цей Закон визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади розвитку курортних зон в Україні та спрямований на забезпечення використання з метою лікування і оздоровлення людей природних ресурсів, природних територій курортів, які є надбанням народу України, та їх охорони).

- стаття 1 Закону України «Про курорти» [22] (природна територія на землях оздоровчого призначення, що має природні лікувальні ресурси, необхідні для їх експлуатації, будівлі та споруди з об'єктами інфраструктури, використовується з метою лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювань та для рекреації і підлягає особливій охороні.)

- Розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку санаторно-курортної галузі» N 231-р [24] (МОЗ разом з Мінфіном, Мінекономіки, Мінекоресурсів, Фондом державного майна, Держтурадміністрацією, Держбудом, Держкомземом, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, Національною академією наук і Академією медичних наук розробити проект Державних програм розвитку санаторно-курортних зон.)

Проблемам формування рекреаційно-оздоровчих просторів присвячені численні дослідження, серед яких роботи А. Л. Помаза-Пономаренко «Рекреаційні комплекси світу» [4], І. В. Русанової і Н. Я. Данилко «Організація рекреаційно-оздоровчих закладів і місць відпочинку у приміській зоні Львова» [5], Ю. О. Сидоренко і Л. М. Бармашиної «Організація рекреаційних зон при готельних

комплексах» [6].

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами:

Магістерська робота буде пов'язана із загальною темою науково-дослідної роботи кафедри містобудування КНУБА – «Наукові засади проектування та реконструкції містобудівних і ландшафтно-рекреаційних об'єктів» на період 2023-2027 рр. (Державний реєстраційний номер: 0123U101174).

Мета і задачі дослідження:

Метою є визначення особливостей ландшафтно-планувальної організації приміських рекреаційно-оздоровчих просторів для їх подальшого удосконалення

Задачами дослідження є

- аналіз досвіду ландшафтно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих просторів;
- теоретичне обґрунтування принципів та виявлення особливостей ландшафтно-планувальної організації приміських рекреаційно-оздоровчих просторів
- пропозиції щодо ландшафтно-планувальної організації кліматичного курорту Ворзель в приміській зоні Києва;

Об'єкт і предмет дослідження:

Об'єкт дослідження: приміські рекреаційно-оздоровчі простори.

Предмет дослідження: особливості ландшафтно-планувальної організації приміських рекреаційно-оздоровчих просторів.

Методи дослідження:

У магістерській роботі будуть застосовані методи класифікації та опису типологічних особливостей рекреаційно-оздоровчих просторів; спостереження, порівняння та аналізу ландшафтно-рекреаційних просторів; експериментального проектування та моделювання.

Наукова новизна:

Передбачуваною новизною є:

- теоретичне обґрунтування принципів модернізації рекреаційно-

оздоровчих просторів, узгоджене з відновленням природних ландшафтів;

- виявлення факторів і умов що впливають на ландшафтно-планувальну організацію рекреаційно-оздоровчих просторів, класифікація рекреаційно-оздоровчих просторів;
- визначення заходів та прийомів ландшафтно-планувальної організації рекреаційних просторів у лісовій місцевості, виявлення заходів та прийомів ландшафтно-планувальної організації, які спрямовані на відновлення психологічно-емоційного стану людини в культурно пізнавальних парках.

Практична цінність:

Науково-дослідна робота може бути використана архітекторами та проєктувальниками при проєктуванні ландшафтних організацій рекреаційно-оздоровчих просторів або відновлення пошкоджених внаслідок воєнних дій. Також результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі архітектурних факультетів, зокрема, при викладанні дисциплін спеціальності 191 «Архітектура та містобудування»

Апробація результатів:

IV міжнародна науково-практична конференція «Researching Advanced Horizons of Global Progress: Challenges and Innovative Concepts» (Севілья, Іспанія, 13-15 грудня 2023, форма участі: заочна) [25].

I міжнародна науково-практична конференція «Synergy of knowledge: new horizons in global scientific research»

XXXIX Міжнародна науково-практична конференція: проблеми науки та техніки, інновації та конкурентноспроможність.

XL Міжнародна науково-практична конференція «Mechanisms of development of the scientific and technical potential of modern society»

I міжнародна науково-практична конференція «Synergy of knowledge: new horizons in global scientific research»

XL Міжнародна науково-практична конференція «Mechanisms of development of the scientific and technical potential of modern society»

Публікації:

Тимофієнко А.О. «Сучасні тенденції ландшафтно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих просторів». IV міжнародна науково-практична конференція, збірник «Researching Advanced Horizons of Global Progress: Challenges and Innovative Concepts» 2024р .

Тимофієнко А.О. "Особливості ландшафтно-планувальної організації приміських рекреаційно-оздоровчих просторів" I міжнародна науково-практична конференція, збірник «Synergy of knowledge: new horizons in global scientific research» 2024р.

Тимофієнко А.О. «Стратегічне моделювання перспективного просторового розвитку курортних територій у с.Ворзель Київської області» XL Міжнародна науково-практична конференція збірник «Mechanisms of development of the scientific and technical potential of modern society» 2024р.

Тимофієнко А.О. «Засоби та прийоми ландшафтно-планувальної організації рекреаційних просторів у ліс. місцевості» I міжнародна науково-практична конференція, збірник «Synergy of knowledge: new horizons in global scientific research» 2024р.

Тимофієнко А.О. «Засоби ландшафтно-планувальної організації, які спрямовані на відновлення психологічно-емоційного стану людини в культурно-розв. парках» XL Міжнародна науково-практична конференція, збірник «Mechanisms of development of the scientific and technical potential of modern society».2025р.

Структура та обсяг роботи:

Магістерська робота складається з п'яти розділів:

1. Аналіз досвіду проектування рекреаційно-оздоровчих просторів
2. Теоретичне обґрунтування принципів ландшафтно-поанувальної організації

рекреаційно-оздоровчих просторів

3. Методика проектування рекреаційно-оздоровчих просторів
4. Естетика містобудування
5. Цивільний захист.

Кожний розділ міститиме три параграфи і висновки. Після загальних висновків розміщуватиметься список використаних джерел. Додатки включатимуть завдання на проектування, зображення проектної частини, дипломи, сертифікати і довідки.

Обсяг Магістерської роботи __ сторінки, з яких: __ сторінок основного тексту, __ сторінка списку використаних джерел зі __ позицій, а також додатків на __ сторінках.

РОЗДІЛ 1. ДОСВІД ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ МІСЬКИХ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ ПРОСТОРІВ

1.1. Теоретичні передумови проектування приміських рекреаційно-оздоровчих просторів

У результаті аналізу наукових робіт за напрямками близькими до обраної теми було виявлено, що дослідженнями ландшафтно-планувальної організації міських рекреаційно-оздоровчих просторів займалися науковці різних напрямків: містобудівного, дендрологічного, культурно-історичного тощо. А для того щоб ці простори були комфортними, функціональними та відповідали всім сучасним вимогам потрібно використовувати сучасні принципи та технології у проектуванні. Аналіз дисертаційних робіт виявив наступні роботи близькі до теми магістерської роботи:

1. *Помаза-Пономаренко А.Л., Україна, Харків, 2020 [4]*

Тема дослідження: Рекреаційні комплекси світу.

Спеціальність: 18.00.04. Містобудування.

Об'єкт дослідження. Рекреаційні комплекси різного рівня, включаючи природні, культурні та соціальні аспекти їх функціонування в глобальному масштабі.

Предмет дослідження. Принципи та прийоми формування рекреаційних комплексів, їх вплив на економіку, екологію та суспільство, а також тенденції розвитку рекреаційного бізнесу.

Основними положеннями дослідження є :

1. Класифікація рекреаційних комплексів – поділ на різні типи (природні, культурні, спортивні тощо) з метою зрозуміння їх функцій і ролі.
2. Вплив на економіку – дослідження впливу рекреаційних комплексів на місцеві та національні економіки.
3. Екологічні аспекти – аналіз впливу рекреаційної діяльності на довкілля,

включаючи охорону природних ресурсів.

4. Соціальний вимір – оцінка впливу рекреаційних комплексів на якість життя населення, розвиток культури та туризму.

Ці положення допомагають зрозуміти складність та важливість рекреаційних комплексів у сучасному світі, їх потенціал для сталого розвитку і збереження екологічної рівноваги.

У цій науковій роботі систематизовано описано принципи планування ландшафтної організації рекреаційних комплексів. Увага приділяється теоретичним положенням і практичним навичкам у питаннях методології здійснення досліджень територіальної рекреаційної системи, засад формування рекреаційно-оздоровчих комплексів.

Рекреаційне природокористування автор визначає як область теорії й практики, що пов'язана з пошуком оптимальних режимів використання природних ресурсів у рекреаційних цілях. При цьому функціональна модель рекреаційного природокористування концентрується навколо природного комплексу (рис. 1.1.1) [4].

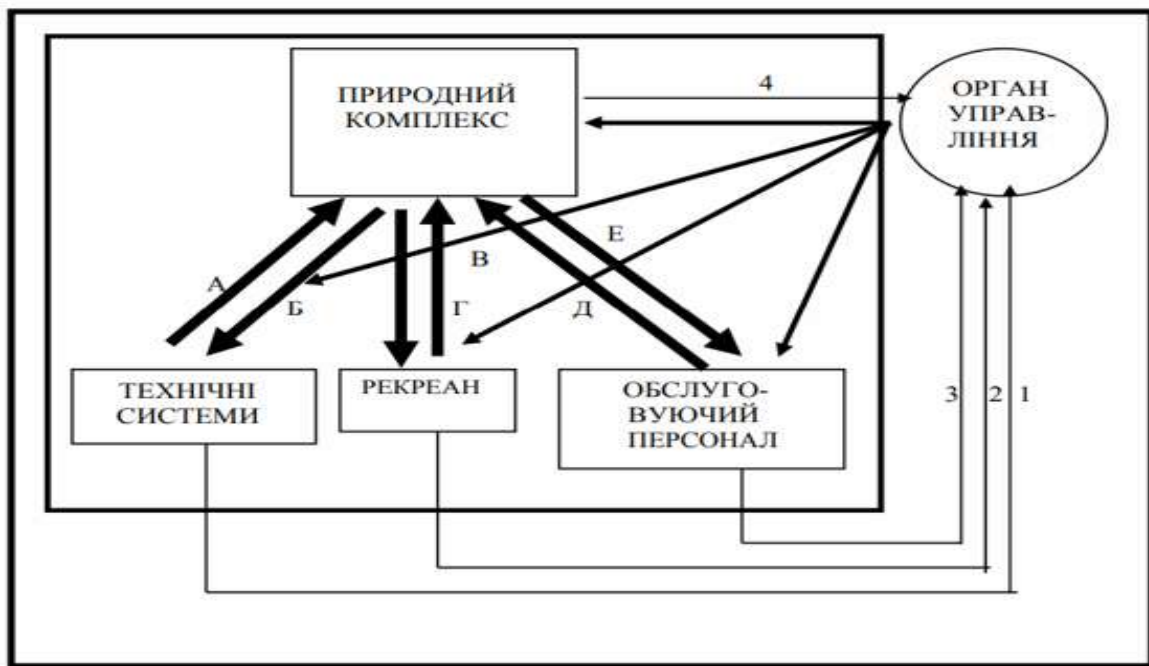

Рис. 1.1.1. Функціональна модель рекреаційного природокористування [4]

Зв'язки природного комплексу з іншими підсистемами:

А – технологічні впливи на природні комплекси;

Б – вимоги до технологічних ресурсів;

В – вибірковість природних умов;

Г – антропогенні рекреаційні впливи;

Д – антропогенні побутові впливи;

Е – вимоги до середовища життєдіяльності з боку місцевого населення.

Інформація про стан підсистем:

1 – про запаси технологічних природних ресурсів і екологічної ефективності технологій;

2 – про відповідність природних умов вимогам рекреантів і рівні задоволення рекреаційних потреб;

3 – про комфортність природних умов для життя людей;

4 – про стійкість природного комплексу.

У роботі також було визначено наукові категорії на яких базується розвиток рекреаційно-оздоровчих комплексів (рис. 1.1.2).

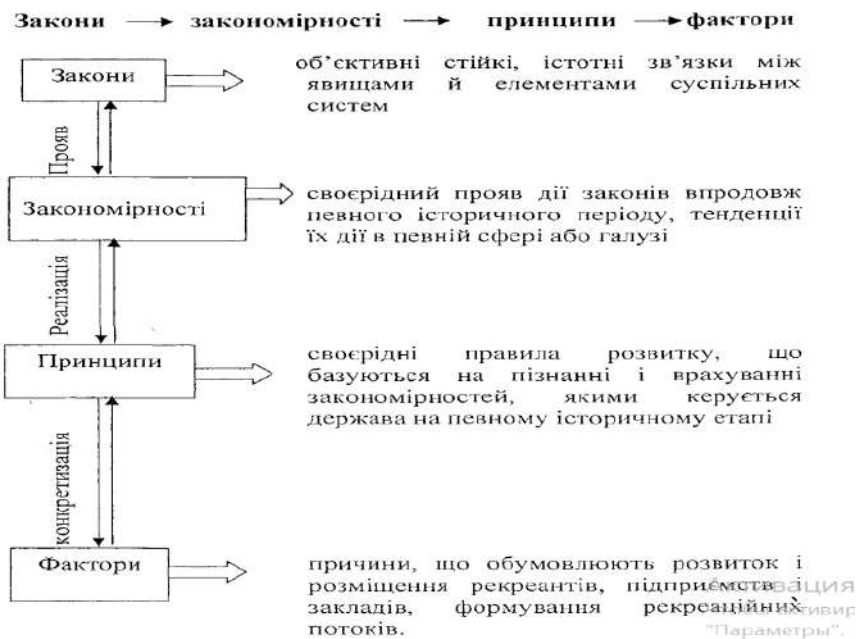

Рис. 1.1.2. Наукові категорії на яких базується розвиток рекреаційно-оздоровчих комплексів [4]

Також важливим аспектом у формуванні ландшафту рекреаційних комплексів є природно ресурсна база, тому автор вважає, що дуже важливо враховувати основні підсистеми й напрями вдосконалення природно-ресурсної бази рекреації. (рис.1.1.3)

Рис. 1.1.3. Напрями вдосконалення природно-ресурсної бази рекреації [4].

В цій роботі автор визначив основні принципи вдосконалення рекреаційних комплексів:

1. Принцип системного підходу полягає в розумінні рекреаційних комплексів як складних, інтегрованих систем, які складаються з різних елементів, що взаємодіють між собою. Цей підхід передбачає, що рекреаційні комплекси не можна вивчати ізольовано; важливо враховувати всі взаємозв'язки та впливи на ці комплекси. Отже, розглядає рекреаційні комплекси як складні системи, що взаємодіють із навколишнім середовищем.

2. Принцип інтеграції в контексті рекреаційних комплексів передбачає об'єднання економічних, соціальних і екологічних аспектів у процесі дослідження та управління цими комплексами.

3. Принцип сталого розвитку передбачає, що рекреаційні комплекси повинні розвиватися таким чином, щоб забезпечити економічний добробут без

шкоди для екології та соціального середовища.

4. Принцип інноваційності полягає в постійному пошуку нових рішень та технологій для покращення функціонування рекреаційних комплексів.

5. Принцип соціальної відповідальності акцентує увагу на важливості соціальної відповідальності в управлінні рекреаційними комплексами. Власники і оператори комплексів мають враховувати потреби і права місцевих спільнот.

2. **Русанова І. В., Данилко Н. Я., Україна, Львів, 2015 [5].**

Тема дослідження: Організація рекреаційно-оздоровчих закладів і місць відпочинку у приміській зоні Львова

Спеціальність: 18.00.04. Містобудування. Планування сільських населених пунктів.

Об'єкт дослідження. Рекреаційно-оздоровчі заклади та місця відпочинку, розташовані в приміській зоні Львова. Це санаторії, курортні комплекси, туристичні бази, парки відпочинку та інші аналогічні установи.

Предмет дослідження. Організаційні аспекти функціонування рекреаційно-оздоровчих закладів, а також їхнє вплив на соціально-економічний розвиток регіону, якість надання послуг і задоволення потреб населення в оздоровленні та відпочинку.

Основні положення.

- Дослідження наявних рекреаційних закладів у приміській зоні Львова та їх відповідність потребам населення.
- Створення рекомендацій для покращення організації рекреаційних закладів, зокрема щодо інфраструктурних змін, підвищення якості послуг і покращення сервісу.
- Вивчення впливу рекреаційних закладів на економічний розвиток регіону, включаючи створення робочих місць і залучення інвестицій.
- Аналіз екологічних наслідків діяльності рекреаційних закладів, зокрема вплив на природні ресурси та екосистеми.

○ Огляд сучасних тенденцій у сфері рекреації та оздоровлення, таких як популярність активного відпочинку, еко-туризму.

У роботі виділені такі основні види рекреаційно-оздоровчих закладів для проектування ландшафту:

Санаторії. Заклади, що надають медичні та оздоровчі послуги. Зосереджені на лікуванні та профілактиці захворювань.

Курортні комплекси. Заклади, які пропонують широкий спектр послуг для відпочинку, включаючи спа-процедури та активні види спорту.

Туристичні бази. Заклади, які надають послуги для відпочинку, включаючи розміщення, харчування та активні розваги.

Відпочинкові комплекси. Заклади для сімейного та корпоративного відпочинку, які надають різні послуги для розваг.

Спортивно-оздоровчі комплекси. Заклади, що пропонують різні види активного відпочинку та оздоровлення через спорт.

Зазначені види рекреаційно-оздоровчих закладів пов'язані також з видами відпочинку. Зокрема:

- Короткочасний (відпочинок вихідного дня)
- Сезонний (обмежений у часі)
- Круглорічний (без часових обмежень)

Автор зазначає, що проблемною є рекреаційна діяльність у приміських зонах значних та найзначніших міст, де виникає необхідність задовольнити масові соціальні та біологічні потреби людини зв'язок мешканців урбанізованих територій із природним оточенням. Одночасно, вдосконалення форм та видів рекреації, визначення напрямків перспективного розвитку виступає не лише містобудівною, але й соціально-економічною задачею. Врахування зовнішніх факторів разом із ландшафтно-природними потребують наукових досліджень щодо організації відпочинку у територіальному плануванні районів та генеральних планах міст. Лікувально-оздоровчі заклади приміської зони та за її

межами – с. Великий Любін, Немирів, Моршин, Шкло, Східниця, в більшості випадків, удосконалюються та набувають подальшого розвитку на відміну від інших видів відпочинку. Характерним сьогодні є те, що значну частину функцій цих закладів перебирає на себе приватний сектор, тим самим створюючи основу для розвитку поселень, росту житлового будівництва в них та обслуговування. Попри наявну кількість лікувально-оздоровчих закладів на Львівщині, багато з них потребують заходів щодо сучасного облаштування, використання цінних природних ресурсів, зокрема, лікувальних вод Пустомит та Брюхович (рис.1.1.4).

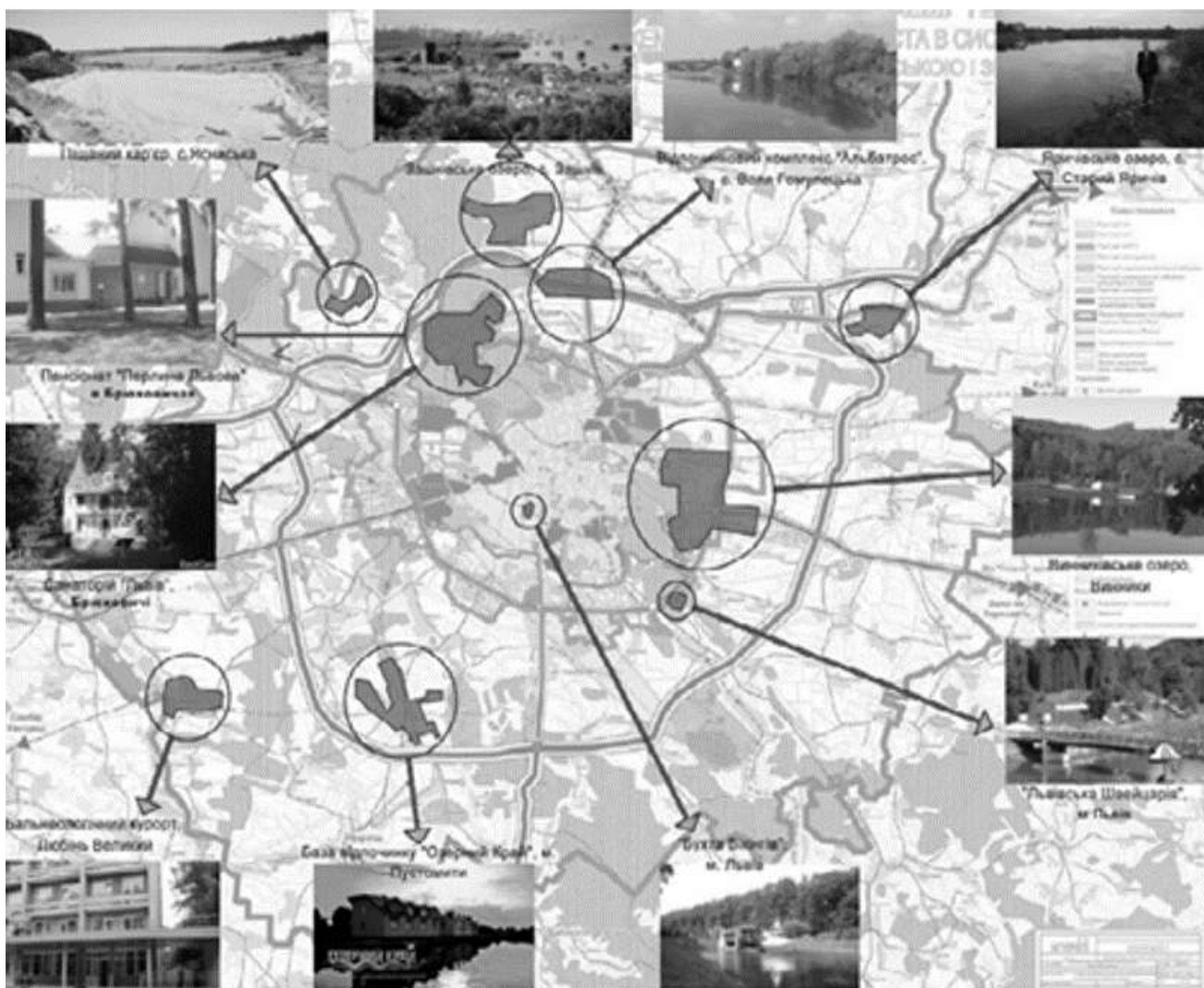

Рис. 1.1.4. Рекреаційно-оздоровчі заклади в приміській зоні Львова [5]

Одним з перших важливих аспектів дослідження є визначення виду рекреаційно-оздоровчого закладу задля проектування ландшафту (рис.1.1.5).

Рис. 2. Схема формування рекреаційно-оздоровчих закладів відповідно до видів відпочинку

Рис.1.1.5. Схема формування рекреаційно-оздоровчих закладів відповідно до видів відпочинку [5]

3. Сидоренко Ю. О., Бармашина Л. М. Україна, Київ, 2012 [6]

Тема дослідження: Організація рекреаційних зон при готельних комплексах

Спеціальність: 18.00.04. Містобудування.

Об'єкт дослідження. Рекреаційні зони, що розташовані при готельних комплексах і включають в себе території, призначені для відпочинку, оздоровлення та розваг.

Предмет дослідження. Організаційні, архітектурні та функціональні аспекти рекреаційних зон, їх планування, дизайн, а також вплив на туристичний потік і якість обслуговування.

Основні положення.

- Вивчення та оцінка існуючих рекреаційних зон при готелях, їх переваги та недоліки.
- Визначення оптимальних рішень для організації рекреаційних зон, враховуючи потреби цільової аудиторії та специфіку місцевості.
- Дослідження впливу рекреаційних зон на залучення туристів і збільшення їхньої тривалості перебування.
- Пропозиції щодо впровадження культурних, освітніх і розважальних програм у рекреаційних зонах для підвищення їхньої привабливості.
- Визначення екологічних принципів організації рекреаційних зон для забезпечення сталого розвитку та збереження навколишнього середовища.

У роботі «Організація рекреаційних зон при готельних комплексах» чітко розділені всі зони розпланування території під потреби населення. Метою є визначення необхідності організації рекреаційної зони при готелях, їх видів та засобів локалізації в структурі готельного комплексу. Основна частина. Завдання створення рекреаційної зони полягає в її функціональному призначенні для задоволення потреб клієнтів. Рекреаційна діяльність характеризується економічною, соціально-культурною та методико-біологічною функціями:

1) Економічна функція рекреаційної діяльності полягає розширеному відтворенні робочої сили, підвищенні продуктивності праці тощо.

2) Медично-біологічна функція рекреаційної діяльності полягає у покращенні здоров'я, зниженні проценту захворюваності, збільшенні тривалості життя людей тощо.

3) Соціально-культурна функція полягає в пізнанні навколишнього світу, спілкуванні людини з природою. Виражається в рості творчої активності, розширенні кругозору, покращенні психологічного клімату в трудових колективах тощо.

Усі три функції рекреації тісно пов'язані між собою і виражаються у збільшенні національного прибутку і загальному підвищенні соціально-

економічної ефективності професійної діяльності, а також покращення самопочуття і здоров'я людини. Призначення рекреації полягає в можливості позбутися втоми, як фізичної, так і моральної, запобігти стресу та виснаження.

Вона представлена такими видами як:

Лікувальна

- кліматолікування
- бальнеолікування
- грязелікування

Оздоровчо-спортивна

- прогулянки – фізкультурна
- реабілітація – рибальство, полювання
- пляжний відпочинок

Культурно-пізнавальна

- огляд культурно-історичних пам'яток, архітектурних ансамблів
- ознайомленням з новими містами країнами, їх етнографією, фольклором, природними явищами і архітектурними об'єктами

Розважальна

- театральна-концертна-активно-відпочинкова
- гастрономічна-шопінгова

Проте у сучасному суспільстві можуть виникати нові види рекреації що більш ефективно дозволять забезпечити потреби клієнтів під час перебування у готельному комплексі.

Автор також розглянув головні чинники, які впливають на формування повноцінної архітектурно-планувальної організації рекреаційних зон при комплексах:

1. Соціально-культурний впливає на визначення типу рекреаційної зони, забезпечення потреб людей у певному виді відпочинку (прогрес у технології будівництва сприяє появі нових видів рекреації, уможливорює подальший

розвиток готельного комплексу).

2. *Демографічний* визначає необхідну площу території, відведеної для зони рекреації, переважання того чи іншого виду відпочинку з урахуванням статевих, вікових та соціальних характеристик клієнтів

3. *Естетично-художній* визначає вигляд та структуру рекреаційної зони, а якщо це окрема споруда, то і всієї прилеглої до нього території. Він відповідає за емоційний комфорт користувачів під час перебування у місці для відпочинку.

4. *Економічний* вказує на можливості влаштування центру рекреації у готельному комплексі та показує спектр можливих його послуг, їх доступність для користувачів.

5. *Містобудівний* визначає місце розташування рекреаційної зони, зручності доступу до неї, ефективність її роботи

4. Голубцов О.Г. Україна, Київ, 2012 [7]

Тема дослідження: У праці основною темою є дослідження теоретичних і практичних аспектів ландшафтного планування в Україні, зокрема в контексті організації природних і рекреаційних просторів.

Спеціальність: 18.00.04. Містобудування.

Об'єкт дослідження. Рекреаційні зони, що розташовані при готельних комплексах і включають в себе території, призначені для відпочинку, оздоровлення та розваг.

Предмет дослідження. Організаційні, архітектурні та функціональні аспекти рекреаційних зон, їх планування, дизайн, а також вплив на туристичний потік і якість обслуговування.

Основні положення.

У роботі О.Г. Голубцова основні положення представлені детально через аналіз різних аспектів ландшафтного планування.

- Вивчення та оцінка існуючих рекреаційних зон при готелях, їх переваги та недоліки.

- Визначення оптимальних рішень для організації рекреаційних зон, враховуючи потреби цільової аудиторії та специфіку місцевості.
- Дослідження впливу рекреаційних зон на залучення туристів і збільшення їхньої тривалості перебування.
- Пропозиції щодо впровадження культурних, освітніх і розважальних програм у рекреаційних зонах для підвищення їхньої привабливості.
- Визначення екологічних принципів організації рекреаційних зон для забезпечення сталого розвитку та збереження навколишнього середовища.

Деякі з основних положень цієї праці були розглянуті в контексті міських рекреаційних і оздоровчих просторів:

1. Значення ландшафтного планування в Україні

Автор підкреслює важливість ландшафтного планування для покращення якості життя міських жителів та підтримання сталого розвитку територій. Ландшафтне планування є важливим інструментом для забезпечення гармонійного поєднання природних та урбаністичних елементів, що дозволяє створювати екологічно збалансовані міські простори:

- ландшафтне планування сприяє збереженню біорізноманіття, поліпшенню якості повітря та водних ресурсів, а також розвитку рекреаційної інфраструктури для забезпечення здоров'я та добробуту громадян.
- інтеграція зелених зон в міське середовище покращує екологічну ситуацію в містах, зменшуючи негативний вплив урбанізації.

2. Екосистемні послуги та їх роль в ландшафтному плануванні

Одним з ключових аспектів у ландшафтному плануванні є використання екосистемних послуг для забезпечення сталого розвитку міських рекреаційних просторів. Екосистемні послуги включають очищення повітря, води, а також збереження природних ресурсів, що робить міські зелені зони не лише естетичними, але й функціональними для поліпшення якості життя. Ці послуги можуть бути інтегровані в процес проектування зелених зон. Додатково є схеми,

які ілюструють, як забезпечити баланс між функціями екосистемних послуг і потребами міських жителів у рекреаційних зонах.

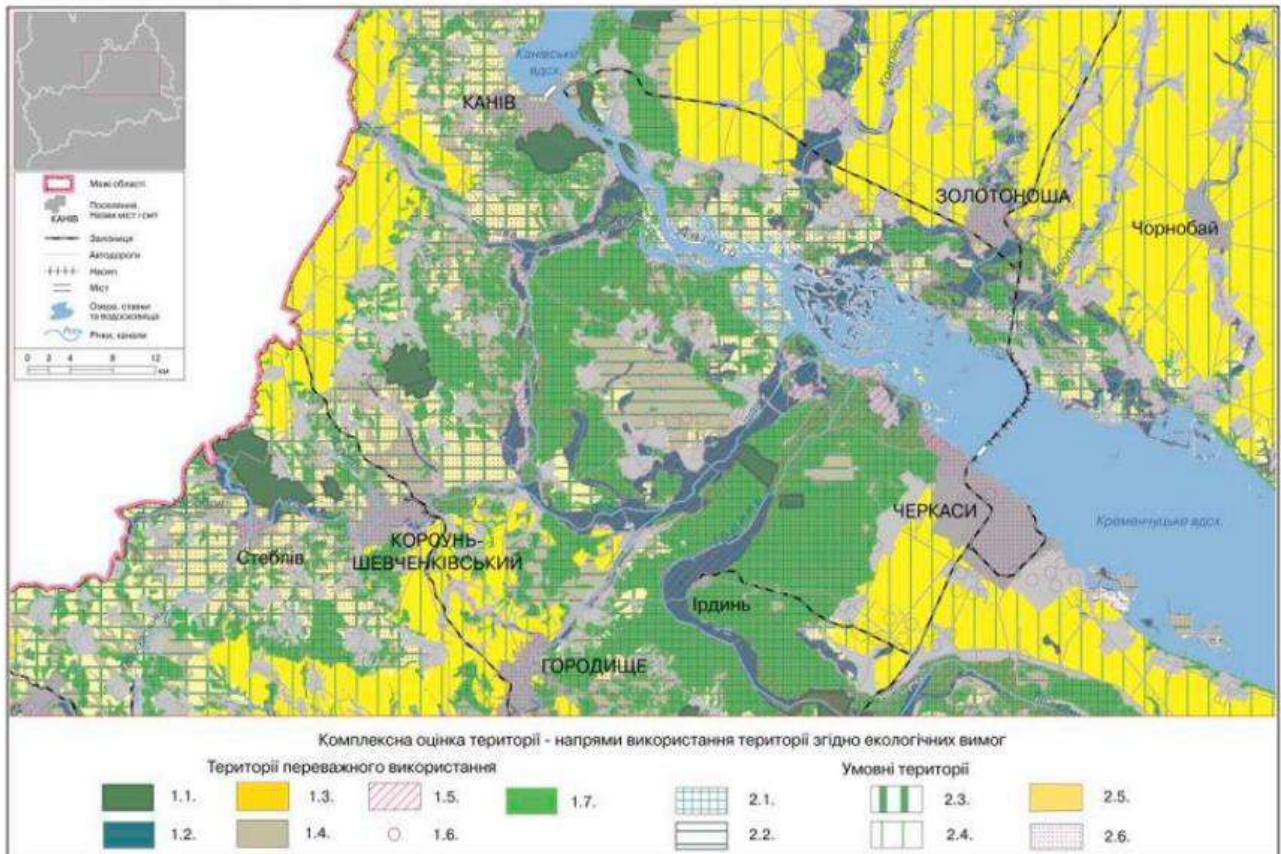
3. Міждисциплінарний підхід до ландшафтного планування

Автор наголошує на необхідності застосування міждисциплінарного підходу, що включає взаємодію між різними галузями знань: екологією, урбаністикою, соціологією та економікою. Ландшафтне планування не може бути обмежене лише технічними аспектами, воно повинно враховувати потреби громади та забезпечувати соціальну рівність. Важливим є інтегрування фахівців з різних галузей на етапі проектування та реалізації планів. Доцільно використовувати схеми, які демонструють взаємозв'язок між соціальними, екологічними та економічними факторами, що впливають на ефективність ландшафтного планування.

4. Практичні приклади реалізації проектів ландшафтного планування в Україні

У роботі також наведено досвід реалізації конкретних проектів ландшафтного планування в українських містах, таких як реконструкція парків, зон відпочинку, природних територій. Описано методи, які використовуються для досягнення екологічної стійкості в таких проектах, а також труднощі, з якими стикаються міські органи влади при їх реалізації. Представлено конкретні приклади вдало реалізованих проектів в Україні та виявлено їх переваги та недоліки. Додано схеми проектів, що показують покращення функціонування зелених зон після їх реконструкції.

Основні положення праці О.Г. Голубцова підкреслюють необхідність комплексного підходу до ландшафтного планування, інтеграції природних і соціальних компонентів у створення міських рекреаційних просторів, що відповідають потребам населення та зберігають екологічну стійкість. Схеми, наведені в роботі, демонструють практичні методи реалізації таких проектів, що допомагають забезпечити сталий розвиток міських територій. (рис.1.1.6.)

Охорона природи і ландшафту. Розвиток екомережі. Території переважного використання: 1.1. Території існуючих об'єктів ПЗФ, 1.2. Заплави і водно-болотні системи поза заплавами - складові екомережі (ядра і біокоридори).

Умовні території: 2.1. Існуючі ліси, у перспективі - ядра екомережі. 2.2. Можливе збільшення площі природоохоронних територій - ландшафти з високим рівнем ландшафтного та біорізноманіття, в т.ч., ареали концентрації рідкісних видів; ландшафти, чутливі до негативних впливів. 2.3. Пріоритетне створення зелених зон, які стабілізують ландшафт. 2.4. Створення і підтримка зелених зон, що стабілізують ландшафт.

Сільськогосподарське використання. Території переважного використання: 1.3. Ландшафти з високопродуктивними ґрунтами. 1.4. Залісення або створення луків на місці деградованих внаслідок змиву та розмиву ґрунтів ландшафтів. Умовні території: 2.5. Ландшафти з високопродуктивними ґрунтами, чутливі до негативних впливів, таких як водна та вітрова ерозія, підтоплення, забруднення.

Охорона вод. Території переважного використання: 1.5. Водоохоронні зони (в природних межах заплави). 1.6. Ландшафти, що зазнають постійного підтоплення.

Лісогосподарське використання. Території переважного використання: 1.7. Існуючі ліси (виключені основні рубки). Туризм та відпочинок. Умовні території: 2.6. Привабливі, красиві ландшафти, ареали концентрації пам'яток історії, культури, природи.

Рис. 1.1.6. Функціонування зелених зон (Адаптація Ландшафтної програми Черкаської області для інтеграції у Схему і панування території області) [7]

5. Шищенко П.Г. *Україна, Київ, 2024 [8]*

Тема дослідження: Праця П.Г. Шищенко охоплює теми, що стосуються теоретичних основ та методичних підходів до ландшафтного аналізу як інструменту для проектування територій на різних рівнях (локальному, регіональному, національному).

Спеціальність: 18.00.04. Містобудування.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є методи і технології ландшафтного аналізу, які застосовуються для вивчення та проектування природних і антропогенних ландшафтів в регіональному контексті. Це включає вивчення взаємодії між різними елементами ландшафтів та їхньою адаптацією до соціально-економічних і екологічних умов.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є принципи і методи ландшафтного аналізу, які використовуються для оцінки, дизайну та управління регіональними ландшафтами. Це включає системний підхід до вивчення ландшафтних структур, визначення взаємозв'язків між різними компонентами природного середовища та розробку рекомендацій для раціонального використання територій.

Основні положення. Основні положення праці містять декілька ключових аспектів, що становлять основний аналіз та методологічний підхід до ландшафтного проектування на регіональному рівні

- Системний підхід до ландшафтного аналізу:

Автор підкреслює важливість системного підходу до аналізу ландшафтів, який передбачає інтеграцію різних наукових дисциплін для комплексного вивчення території. Це дозволяє охопити не лише природні ресурси, але й соціальні, економічні та екологічні аспекти.

- Методи ландшафтного аналізу:

Описано різні методи ландшафтного аналізу, включаючи картографічний аналіз, аналіз властивостей ґрунтів, водних ресурсів та рослинності, а також

соціально-економічні аспекти, що впливають на ландшафт. Кожен метод має своє специфічне призначення для аналізу різних компонентів ландшафтів.

○ Практичне застосування в регіональному проектуванні:

Робота включає приклади конкретних застосувань методів ландшафтного аналізу для розробки проектів розвитку територій, зокрема в контексті рекреаційного планування, агрокультури, лісового господарства та екологічної інфраструктури. Дослідник детально розглядає, як ці методи можуть бути застосовані для вирішення конкретних завдань регіонального проектування.

○ Адаптація до змін клімату та екологічні виклики:

Важлива увага приділяється впливу зміни клімату на ландшафтні структури та необхідності адаптації до нових екологічних умов. Шищенко П.Г. обговорює, як методи ландшафтного аналізу можуть допомогти в розробці стратегії адаптації до змін клімату, що забезпечить стійкість регіональних ландшафтів до екологічних викликів.

Детальний розгорнутий аналіз основних положень роботи:

1. Системний підхід до ландшафтного аналізу

Аналіз: Шищенко П.Г. акцентує на необхідності застосування системного підходу, який забезпечує комплексне вивчення ландшафтів і дозволяє враховувати різноманітні компоненти природного середовища, такі як:

- *Екологічні характеристики:* ґрунти, водні ресурси, рослинність, біорізноманіття.
- *Соціально-економічні фактори:* вплив людини на ландшафт, використання земель, урбанізація.
- *Кліматичні умови:* вплив кліматичних змін на екосистеми і ландшафтні структури.

Автор підкреслює, що для успішного проектування регіональних територій важливо інтегрувати екологічні, соціальні та економічні аспекти в єдину систему, що дозволить уникнути негативного впливу на природне середовище і покращити

якість життя в регіонах.

2. Методи ландшафтного аналізу

Аналіз: Шищенко П.Г. описує кілька ключових методів ландшафтного аналізу, серед яких:

- *Картографічні методи:* використання топографічних карт і тематичних карт для вивчення природних і антропогенних елементів.
- *Аналіз біорізноманіття та екосистемних послуг:* визначення ролі різних природних елементів у підтримці здоров'я екосистем і як ці послуги можуть бути використані для раціонального землекористування.
- *Методи геоінформаційних систем (ГІС):* застосування ГІС для просторового аналізу ландшафтів, що дає можливість створювати точні моделі ландшафтних змін та їх наслідків.

3. Практичне застосування ландшафтного аналізу в регіональному проектуванні

Практичне застосування методів ландшафтного аналізу в регіональному проектуванні включає створення проектів, які не тільки враховують екологічні та соціальні аспекти, але й сприяють сталому розвитку територій. Особливу увагу приділено рекреаційним зонам та природоохоронним територіям, де важливо поєднувати функції відпочинку, збереження природи та екологічного моніторингу.

Автор також зазначає, що ландшафтний аналіз допомагає у розробці ефективних планів використання земель, в тому числі для аграрних потреб, розвитку інфраструктури, а також збереження природних екосистем.

4. Адаптація до змін клімату та екологічні виклики

Аналіз: Одним з важливих аспектів роботи є застосування ландшафтного аналізу для адаптації до змін клімату. Шищенко П.Г. досліджує, як ландшафтні структури можуть бути адаптовані до нових кліматичних умов, таких як збільшення температури або зміна режиму опадів, що може вплинути на водні

ресурси та рослинність.

5. Екологічне і соціальне планування регіональних територій

Аналіз: Шищенко П.Г. наголошує на необхідності гармонійного поєднання екологічного та соціального планування в процесі проектування територій. Це включає створення умов для життя людей, розвиток інфраструктури, але з водночас збереженням природи і біорізноманіття. Автор розробляє принципи інтеграції економічних потреб з екологічними вимогами для сталого розвитку територій.

Отже, праця Шищенко П.Г. акцентує увагу на важливості системного і міждисциплінарного підходу до ландшафтного аналізу в контексті регіонального проектування. Застосування цих методів дозволяє створювати ефективні, стійкі і екологічно збалансовані плани для розвитку територій, з урахуванням сучасних викликів, таких як зміна клімату і потреби в урбанізації. Схеми в роботі допомагають візуалізувати процеси і взаємозв'язки між різними компонентами ландшафту та їх вплив на сталий розвиток регіонів.

6. Щурова В. А. Україна, Київ, 2018 [9]

Тема дослідження: тема дослідження зосереджена на удосконаленні ландшафтно-рекреаційного середовища міст та позаміських територій, впровадження велосипедної інфраструктури

Спеціальність: Містобудування.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є міські та позаміські території , що включають урбанізовані площі, зелені зони.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є вплив велосипедної інфраструктури на розвиток ландшафтно-рекреаційного середовища , а також її роль у формуванні сталого,

Основні положення.

- Розвиток велосипедної інфраструктури є ключовим для формування ста
- Покращення ландшафтно-рекреаційного середовища через введення

велосипедних доріжок, що сприяють зниженню викиду вуглекислого газу , знижує рівень забруднення.

- Велосипедна інфраструктура завершує якість життя мешканців міст і приміських територій, стимулюючи здоровий спосіб життя.

- Впровадження велосипедних доріжок може збільшити туристичний потенціал , розвивати зелені зони для активного відпочинку.

- Велосипедні маршрути повинні бути інтегровані в існуючі природні та урбаністичні ландшафти , забезпеч.

Стаття присвячена важливому аспекту розвитку міст і позаміських територій – інтеграції велосипедної інфраструктури в ландшафтно-рекреаційне середовище. Автори роботи аналізують переваги та виклики, пов'язані з реалізацією велоінфраструктури в умовах сучасного міського середовища, зокрема її вплив на екологічну шкоду, соціальний розвиток та економічні аспекти.(рис.1.1.6.)

Рис. 1.1.6 Схема веломаршрутів «Київ самобутній» у складі туристичного шляху на Дніпровських схилах м. Києва [9]

Рис. 1.1.7 Проект реконструкції парку культури і відпочинку ім. М. Рильського в м. Києві (розробка автора Гарбар М. В.) [9]

Робота має практичне значення для міських планувальників, архітекторів та державних органів, які віддають перевагу розвитку міста. (рис.1.1.7.)

Наукова праця є детальним і всебічним аналізом теми впровадження велосипедної інфраструктури в міському середовищі. Вона не тільки обґрунтовує важливість такого підходу, але й дає практичні рекомендації для реалізації велосипедних маршрутів. У підсумку, стаття підкреслює, що розвиток велосипедної інфраструктури — це важливий крок на шляху до сталого розвитку та покращення якості життя жителів міста.

Розглянемо зарубіжні джерела, в яких описуються ландшафтно-планувальні організації міських рекреаційно-оздоровчих просторів:

7. M. E. McDonald, Washington, 2002 [10],

Тема дослідження: Тема цієї праці зосереджена на проектуванні та плануванні зелених шляхів (greenways) у міських та пригородних територіях. Вона охоплює питання функціонального та естетичного оформлення рекреаційних

просторів, які можуть використовуватися для відпочинку, спорту та екологічного просвітництва, а також взаємодії між людьми і природним середовищем в урбанізованих зонах.

Спеціальність: Містобудування.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є зелені шляхи (greenways) — спеціально спроектовані ландшафтні коридори в міських і периферійних районах, які поєднують природні зони та надають місце для рекреаційних і оздоровчих активностей. (рис.1.1.8.)

Предмет дослідження. Предметом є процес проектування зелених шляхів як важливого елементу міської інфраструктури, зокрема методи та підходи до планування таких просторів, які поєднують природні ландшафти з інфраструктурними елементами для активного відпочинку і соціальної взаємодії.

Основні положення.

- *Концепція зелених шляхів (greenways):*

М. Е. Макдональд визначає зелені шляхи як інтегровані системи природних територій, які з'єднують природні, культурні та рекреаційні простори в межах міста чи між містами. Це може бути сукупність пішохідних і велосипедних доріжок, лісових смуг, водойм, парків, що утворюють зелені коридори для людей, а також для дикої природи.

- *Екологічні переваги зелених шляхів:*

Макдональд акцентує на тому, що зелені шляхи виконують екологічні функції, зокрема сприяють біорізноманіттю, покращують повітря, сприяють збереженню водних ресурсів, знижують рівень забруднення та шуму. Вони можуть також виступати як екологічні коридори для флори і фауни, з'єднуючи ізольовані природні місця.

- *Соціальні та рекреаційні аспекти:*

Зелені шляхи не лише служать екологічними коридорами, але й виконують важливу соціальну функцію. Вони забезпечують міських мешканців місцями для

активного відпочинку (пішохідні та велосипедні маршрути, спортивні майданчики), сприяють підвищенню фізичної активності населення та зменшенню стресу. Окрім цього, зелені шляхи виступають як важливі громадські простори для спільної діяльності та взаємодії.

- *Інтеграція зелених шляхів у міське середовище:*

Одним з ключових положень книги є ідея про те, як правильно інтегрувати зелені шляхи в урбаністичне середовище. М. Е. Макдональд підкреслює необхідність врахування контексту міського планування, місцевих традицій, культури, а також потреб мешканців під час створення таких просторів. Наприклад, влаштування зелених шляхів може включати в себе використання місцевих рослин, водних елементів, а також простих, але ефективних архітектурних форм для забезпечення комфортного і безпечного користування.

[11]

Рис. 1.1.8 Приклади інтеграції зелених шляхів у міське середовище [10]

- *Принципи проектування зелених шляхів:*

У роботі Макдональд розглядається кілька основних принципів проектування зелених шляхів:

- *Доступність:* Важливість забезпечення зручного доступу до зелених шляхів для різних категорій користувачів (діти, люди з обмеженими можливостями, велосипедисти, пішоходи).

- *Багатофункціональність:* Зелені шляхи повинні бути багатофункціональними просторами, що відповідають на потреби як активного, так і пасивного відпочинку.

- *Екологічна стійкість:* Проектування має включати методи збереження та відновлення природних ландшафтів, зокрема для забезпечення екологічних коридорів для флори та фауни.

- *Безпека та комфорт:* Проектування шляхів повинно забезпечувати максимальний рівень безпеки для користувачів, включаючи добре освітлення, позначення маршрутів та інші елементи, які знижують ризики аварій та травм.

- *Практичні приклади і стратегії:*

Макдональд наводить численні приклади успішних зелених шляхів по всьому світу, зокрема у таких містах, як Нью-Йорк, Ванкувер, Чикаго. Вона показує, як різні міста адаптують концепцію зелених шляхів під свої специфічні потреби, кліматичні умови та ландшафтні особливості.

- *Економічний та культурний потенціал:*

Зелені шляхи можуть сприяти економічному розвитку міста, підвищуючи привабливість територій для туризму, інвесторів та нових мешканців. Крім того, такі простори мають культурне значення, зокрема в тих випадках, коли через зелені шляхи проходять історичні маршрути або культурні пам'ятки.

Основна мета праці М. Е. Макдональд — це демонстрація того, як зелені шляхи можуть стати важливими інструментами в міському плануванні, які поєднують естетику, екологію і соціальну функцію. Автор пропонує концепцію

"стійких ландшафтів", які не тільки гармонійно вписуються в міське середовище, але й служать важливими елементами для підтримки здоров'я та добробуту мешканців. У роботі також підкреслено важливість ретельного планування та врахування потреб усіх груп населення для створення максимально доступних, безпечних і корисних рекреаційних просторів.

Таким чином, ця праця є важливим внеском у дослідження ландшафтного проектування та урбаністичних просторів, які відповідають вимогам сталого розвитку та високої якості життя в містах.

8. Kate Bishop, New York, 2004 [11].

Тема дослідження: Тема дослідження книги Кейт Бішоп «Урбаністичні зелені зони: A Brief History» охоплює історію, розвиток та значення міських зелених просторів. Авторка аналізує роль таких просторів у міському середовищі, їх вплив на фізичне, психічне та соціальне здоров'я мешканців міст, а також розглядає концептуальні та практичні підходи до планування та організації таких зон.

Зокрема, Бішоп досліджує, як міські зелені простори функціонують як рекреаційно-оздоровчі території, що включають парки, сади, сквери та інші зелені зони, та їхні впливи на міське середовище в цілому.

Спеціальність: Містобудування.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є міські зелені простори: різноманітні зелені зони в містах, такі як парки, сади, бульвари, сквери, вуличні дерева, зелені дахі, а також інші елементи зеленого простору, які виконують соціальну, екологічну та естетичну функції в урбанізованому середовищі.

Це включає дослідження таких аспектів, як:

- їхня роль у забезпеченні рекреаційно-оздоровчої функції;
- екологічні переваги;
- соціальні та культурні функції;
- їхня організація і планування в межах міських агломерацій.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є історія, функції та сучасні

підходи до планування міських зелених просторів, зокрема:

- етапи розвитку зелених зон у містах (від садів аристократії до публічних парків і сучасних "зелених інфраструктур");
- екологічні, соціальні та оздоровчі функції зелених зон у контексті сучасного урбанізму;
- підходи до проектування та управління міськими зеленими просторами з урахуванням сталого розвитку, екології, доступності для різних соціальних груп;
- проблеми і виклики в управлінні міськими зеленими територіями, фінансування, забезпечення доступу до них для всіх верств населення.

Основні положення.

1. Історичний розвиток міських зелених просторів:

- Кейт Бішоп детально розглядає етапи розвитку зелених територій у містах, починаючи з середньовіччя, коли зелені зони були переважно привілеєм аристократії. Вона описує появу перших публічних парків у Європі, таких як Лондонський Гайд-парк, та розвитку концепцій ландшафтної архітектури.

- У роботі розглядається також вплив індустріалізації та урбанізації, коли місто стало швидко розвиватися, а потреба в зелених зонах для відпочинку та оздоровлення городян стала більш очевидною.

2. Значення для здоров'я та благополуччя:

- Одне з основних положень роботи полягає в тому, що міські зелені простори мають значний вплив на фізичне та психічне здоров'я мешканців. Авторка наводить дані про те, як доступ до зелених зон сприяє зниженню стресу, покращенню настрою та загального стану здоров'я, зокрема в міських умовах, де люди часто стикаються з проблемами забруднення, шуму та стресу.

- Бішоп також зазначає, що регулярне перебування в парках і садах знижує ризик розвитку хронічних захворювань, таких як серцево-судинні захворювання, і допомагає підтримувати здоровий спосіб життя (через активний відпочинок).

3. Соціальні функції міських зелених просторів:

- З точки зору соціології та урбаністики, Бішоп підкреслює важливість зелених зон як елементів соціальної інфраструктури. Вона стверджує, що ці простори слугують місцями для соціалізації різних груп населення: молоді, сімей, людей похилого віку, а також сприяють розвитку громадської активності та участі.

- Міські парки та сади є просторами для культурних заходів, відпочинку, спорту, спілкування, що робить їх важливими для гармонійного розвитку міського суспільства.

4. *Екологічні функції та роль у сталому розвитку:*

- Кейт Бішоп також приділяє велику увагу екологічній ролі зелених просторів в містах. Вона аналізує, як парки і сади допомагають покращити мікроклімат у міському середовищі, знижують рівень забруднення, зменшують ефект "міських островів тепла" і сприяють підтримці біорізноманіття.

- Крім того, зелені зони є важливим елементом для адаптації міст до змін клімату, оскільки вони поглинають вуглекислий газ і сприяють збереженню водних ресурсів через фільтрацію дощової води.

5. *Сучасні підходи до проектування:*

- Бішоп аналізує сучасні тенденції в плануванні міських зелених просторів, включаючи концепцію зеленої інфраструктури та інтеграцію зелених зон у структуру міських територій. Вона зазначає, що в останні десятиліття спостерігається тренд на створення «зелених коридорів», ландшафтних зон, які з'єднують окремі парки та природні території, забезпечуючи не тільки рекреаційні, але й екологічні функції.

- Важливою темою є використання сучасних технологій, таких як вертикальні сади, зелені дахи та стіни, для створення нових типів зелених просторів у щільно забудованих містах.

6. *Проблеми та виклики в управлінні міськими зеленими просторами:*

Авторка також акцентує на численних викликах, пов'язаних з управлінням зеленими просторами в містах: фінансування, нагляд за станом парків,

забезпечення доступності для всіх верств населення. Вона обговорює питання, як уряди та місцеві громади можуть сприяти розвитку та збереженню таких просторів у міських умовах.

Отже дослідження Кейт Бішоп визначає, що міські зелені простори є незамінною частиною сучасних міст, які виконують не лише естетичну, але й важливу соціальну, екологічну та оздоровчу функцію. Бішоп наголошує на необхідності інтеграції таких просторів у стратегії сталого урбанізму, забезпеченні їх доступності для різних соціальних груп і наявності механізмів їх ефективного управління. Це дослідження підкреслює, що зелені простори мають величезне значення для покращення якості життя в містах, і їх роль в урбаністичному середовищі буде тільки зростати в умовах швидких змін клімату і глобальних урбанізаційних процесів. (рис.1.1.9.)

Рис. 1.1.9 Приклади вертикальних садів, зелених дахів та стін [11]

9. Charles Waldheim, Mohsen Mostafavi, Cambridge, 2016 [12]

Тема дослідження: Наукова робота присвячена ландшафтній урбаністці, а саме, її розвитку як теоретичної та практичної дисципліни, яка інтегрує ландшафтні стратегії в урбаністичне планування. Зокрема, акцент робиться на тому, як ландшафтні підходи використовуються для формування міських рекреаційно-оздоровчих просторів, їх еволюцію та роль в сучасних містах.

Спеціальність: Містобудування.

Об'єкт дослідження. Ландшафтна урбаністика як специфічна дисципліна, що поєднує теоретичні та практичні аспекти ландшафтного проектування в умовах урбанізованих територій.

Предмет дослідження. Процеси та методи застосування ландшафтних принципів в міському плануванні, зокрема в організації рекреаційних та оздоровчих просторів в міських агломераціях. Автори аналізують, як зміни в підходах до урбаністичного ландшафтного проектування впливають на створення просторів для відпочинку, здоров'я та соціальної інтеграції.

Основні положення.

1. *Історична перспектива ландшафтної урбаністики:* Робота починається з аналізу історичних аспектів розвитку ландшафтної урбаністики, що включає витоки цього напрямку ще з кінця 19-го та початку 20-го століття. Вона розглядає, як ландшафтні підходи та концепції, які раніше були орієнтовані на природні простори, були інтегровані в урбаністичні процеси. Це включає дослідження важливих робіт ландшафтних архітекторів та урбаністів, таких як Фредерік Лоу Олмстед, та їх вплив на планування міських просторів.

2. *Ключові концепції ландшафтної урбаністики:* Одним із основних положень книги є те, що ландшафтна урбаністика не є простою модифікацією традиційної урбаністики чи ландшафтної архітектури. Вона є новим підходом до міського планування, що використовує ландшафтні елементи для вирішення екологічних, соціальних та естетичних задач. Окремо акцентується увага на тому, як ландшафтна урбаністика допомагає формувати нові рекреаційні простори, які не тільки забезпечують екологічні послуги, але й служать соціальними та культурними осередками для громади.

3. *Екологічна стійкість та інтеграція природних елементів:* Ландшафтна урбаністика акцентує увагу на необхідності створення екологічно стійких міських просторів. Це включає в себе питання, як забезпечити сталий розвиток міських рекреаційних просторів, використовуючи принципи сталого

ландшафтного проектування. Книга докладно аналізує, як урбаністичні зелені зони (парки, сквери, водні простори) можуть бути інтегровані в міське середовище, враховуючи зміни клімату та збереження біорізноманіття.

4. *Соціальна інтеграція через ландшафтне проектування:* Інша важлива тема, що розглядається в книзі, — це те, як ландшафтне проектування може сприяти соціальній інтеграції та створенню інклюзивних громад. Це дослідження показує, що рекреаційні простори повинні бути доступними для всіх соціальних груп, включаючи маломобільні групи населення. Природні простори, що є частинами міського ландшафту, мають важливе значення для створення соціальних зв'язків між мешканцями міста.

5. *Криза традиційного урбаністичного планування:* Автори також звертають увагу на те, що традиційні методи урбаністичного планування не завжди враховують потреби сучасних міст, де проблема надмірної урбанізації та забруднення середовища стала надзвичайно гострою. Ландшафтна урбаністика пропонує нові підходи, де ландшафт не тільки служить декоративною метою, а й відіграє функціональну роль у збереженні природного середовища, покращенні якості повітря, води та ґрунтів.

6. *Сучасні приклади реалізації ландшафтної урбаністики:* Одним із важливих аспектів роботи є аналіз конкретних прикладів реалізації ландшафтної урбаністики в різних містах світу, таких як проект High Line в Нью-Йорку, Millennium Park в Чикаго та інші. Ці проекти демонструють, як ландшафтні стратегії можуть бути ефективно застосовані для створення міських рекреаційних просторів, які відповідають потребам громади та підтримують здоров'я мешканців.

7. *Визначення ролі ландшафтної урбаністики в майбутньому:* Автори також роблять прогноз щодо розвитку ландшафтної урбаністики в майбутньому, вказуючи на її ключову роль у вирішенні проблем урбаністичних середовищ, таких як забруднення, зміни клімату, дефіцит зелених зон та соціальна нерівність.

Вони підкреслюють, що ландшафтна урбаністика повинна стати основою для планування майбутніх міст.

"Landscape Urbanism: A Genealogy" є важливим дослідженням, яке допомагає зрозуміти, як сучасне ландшафтне планування може впливати на розвиток міських просторів для відпочинку та оздоровлення. Ця робота об'єднує теоретичні основи та практичні підходи, сприяючи формуванню інклюзивних, екологічно стійких і соціально значущих рекреаційних просторів у міських агломераціях. (рис.1.1.10.)

Рис. 1.1.10. Проекти High Line в Нью-Йорку, Millennium Park в Чикаго [12]

10. William H. Whyte, Нью-Йорк, США, 2009 «Соціальне життя малих міських просторів» [13]

Тема дослідження: «Соціальне життя малих міських просторів».

Спеціальність: Містобудування.

Об'єкт дослідження. Малі урбаністичні простори, що включають площі, парки, сквери та інші публічні відкриті простори в містах, які служать місцями для відпочинку, соціалізації і фізичної активності.

Предмет дослідження. Повсякденна взаємодія людей з малими міськими просторами.

Основні положення.

«Соціальне життя малих міських просторів» досліджує взаємодію людей з міськими відкритими просторами, зокрема маленькими публічними просторами, такими як міські площі, парки, сквери та інші відкриті урбаністичні території. Автор аналізує, як ці простори впливають на соціальне життя в місті, як вони використовуються людьми і як можна покращити їх проектування для підвищення соціальної взаємодії та забезпечення здоров'я і благополуччя мешканців міста. У науковій праці досліджуються соціальні та культурні аспекти, пов'язані з використанням публічних відкритих просторів. Основна увага приділяється тому, як дизайн простору, його доступність, функціональність і навіть такі дрібниці, як місце для сидіння чи наявність зелені, можуть впливати на активність і взаємодії людей у цих місцях. Основними аспектами, що розглядаються в роботі є:

1. *Соціальна взаємодія в малих урбаністичних просторах:* Уайт наводить численні приклади того, як маленькі урбаністичні простори можуть впливати на соціальну взаємодію мешканців міста. Він підкреслює, що незначні деталі в дизайні цих просторів — наприклад, наявність лавок, можливість сидіти у групах, орієнтація на сонце або захист від вітру — можуть істотно збільшити або зменшити їхню популярність і використання. Місця для сидіння повинні бути не тільки зручними, але й створювати умови для організації невеликих соціальних груп. Простір, що дозволяє людям зустрічатися, спілкуватися та взаємодіяти, має більш високу соціальну активність.

2. *Аналіз поведінки людей в урбаністичних просторах:* У своїй **роботі** Уайт

проводить численні спостереження та аналізує поведінку людей у міських просторах, зокрема, в малих публічних просторах. Він відзначає важливість спостереження за поведінкою — спостерігаючи за тим, як люди використовують ці простори, можна зрозуміти, які фактори сприяють або заважають їх використанню. Наприклад, він виявляє, що люди з більшою ймовірністю використовують площі, де є можливість сидіти в групах, а не в ізоляції.

3. Принципи дизайну малих урбаністичних просторів: Вільям Уайт детально розглядає принципи, за якими слід проектувати малі урбаністичні простори, щоб вони були соціально активними. Він виділяє кілька ключових аспектів:

- *Відкритість і доступність:* Простори повинні бути відкритими і доступними для всіх соціальних груп без перепон.

- *Мобільність та комфорт:* Важливо забезпечити комфорт для людей, що перебувають у просторі, зокрема завдяки наявності лавок, можливості відпочити або спілкуватися.

- *Безпека та видимість:* Проектування простору повинно враховувати безпеку користувачів, зокрема через оптимальне розташування елементів дизайну та забезпечення достатнього освітлення.

- *Елементи природи:* Багато публічних просторів виграють від наявності зелених зон, рослинності або водних елементів, які створюють затишок і природну атмосферу.

4. Вплив дизайну на соціальну взаємодію: Уайт доводить, що проектування публічних просторів може активно сприяти соціальним змінам в місті. Наприклад, наявність простору, що дозволяє сидіти на відкритому повітрі, може спонукати людей до більш частих зустрічей і взаємодій. З цієї точки зору дизайн простору може стати інструментом для полегшення соціальної інтеграції та створення місця для громадського діалогу.

5. Набір елементів, що сприяють використанню простору: Уайт вказує на важливість конкретних елементів у дизайні маленьких урбаністичних просторів.

Це можуть бути лавки, скульптури, дерева, водні елементи або навіть такі дрібниці, як публічні туалети або наявність кафе. Ці елементи повинні бути розташовані так, щоб заохочувати людей залишатися в просторі, спілкуватися та проводити час разом. (рис.1.1.11.)

Рис. 1.1.11. Приклади елементів для використання малих просторів [13]

6. *Вплив різних типів просторів на соціальну активність:* Уайт порівнює різні типи малих урбаністичних просторів і те, як їх дизайн впливає на поведінку людей. Простори, де люди можуть взаємодіяти, часто мають більш високу соціальну активність. Водночас, простори, де немає зручностей для відпочинку або які не забезпечують достатньо приватності для спілкування, часто залишаються порожніми.

7. *Роль простору у зміцненні громади:* Важливою темою книги є роль малих урбаністичних просторів у зміцненні міських громад. Простори, які заохочують до

взаємодії, сприяють формуванню здорових соціальних зв'язків і підтримці громадських ініціатив. Це дозволяє створювати більше соціальних і культурних можливостей для мешканців.

"Landscape Urbanism: A Genealogy" є важливим дослідженням, яке допомагає зрозуміти, як сучасне ландшафтне планування може впливати на розвиток міських просторів для відпочинку та оздоровлення. Ця робота об'єднує теоретичні основи та практичні підходи, сприяючи формуванню інклюзивних, екологічно стійких і соціально значущих рекреаційних просторів у міських агломераціях.

Отже розглянуті приклади наукових досліджень доводять що ландшафтно-планувальна організації функціональної зони залежить від багатьох чинників, які визначають її структуру та розміщення. Їх врахування дозволить створити рекреаційну зону, яка допоможе позбутися втоми, як фізичної, так і моральної, запобігти стресу та виснаженню, а також комплексно забезпечить додатковий комфорт, який так необхідний клієнтам, допоможе відновити емоційні та психологічні сили, здоров'я і працездатність людини. На основі аналізу сучасного стану рекреаційно-оздоровчих закладів виявлено їхню невідповідність сучасним потребам та вимогам соціальних і вікових груп населення, що виражається у недостатній їхній кількості, а також відсутності спеціалізованих закладів та незадовільному використанні природних ресурсів. Цінними позитивними результатами попередників є визначення наукових категорій, на яких базується розвиток рекреаційно-оздоровчих комплексів, напрямки вдосконалення природно-ресурсної бази рекреації та формування рекреаційно-оздоровчих закладів відповідно до видів відпочинку. [13]

Таблиця 1. Підсумковий аналіз наукових робіт

№ п/п	Автор, Місто, Рік	Тема дослідження	Спеціальність	Об'єкт дослідження	Предмет дослідження
Вітчизняні приклади					
1.	<u>Помаз-Пономаренко А.Л.</u> , Харків, 2020,	Рекреаційні комплекси світу.	18.00.04. Місто-будування	Рекреаційні комплекси різного рівня, включаючи природні, культурні та соціальні аспекти їх функціонування в глобальному масштабі.	Принципи та прийоми формування рекреаційних комплексів, їх вплив на економіку, екологію та суспільство, а також тенденції розвитку рекреаційного бізнесу.
2.	Русанов.І. В., Данилко Н. Я. Львів, 2015	Організація рекреаційно-оздоровчих закладів і місць відпочинку у приміській зоні Львова	18.00.04. Місто-будування	Рекреаційно-оздоровчі заклади та місця відпочинку, розташовані в приміській зоні Львова	Організаційні аспекти функціонування рекреаційно-оздоровчих закладів, а також їхнє вплив на соціально-економічний розвиток регіону, якість надання послуг і задоволення потреб населення в оздоровленні та відпочинку.
3.	Сидоренко Ю. О., Бармашина Л., Київ, 2012	Організація рекреаційних зон при готельних комплексах	18.00.04. Місто-будування	Рекреаційні зони, що розташовані при готельних комплексах і включають території, призначені для відпочинку, оздоровлення та розваг.	Організаційні, архітектурні та функціональні аспекти рекреаційних зон, їх планування, дизайн, а також вплив на туристичний потік і якість обслуговування.

4	Голубцов О.Г., Київ	Дослідження теоретичних і практичних аспектів ландшафтного планування в Україні, зокрема в контексті організації природних і рекреаційних просторів.	18.00.04. Місто-будування	Методи і технології ландшафтного аналізу, які застосовуються для вивчення та проектування природних і антропогенних ландшафтів в регіональному контексті	Організаційні, архітектурні та функціональні аспекти рекреаційних зон, їх планування, дизайн, а також вплив на туристичний потік і якість обслуговування
5	Шищенко П.Г., Київ	Теоретичні основи та методичні під-ходи до ландшафтного аналізу як інструменту для проектування територій на різних рівнях (локальному, регіональному, національному).	18.00.04. Місто-будування	Методи і технології ландшафтного аналізу, які застосовуються для вивчення та проектування природних і антропогенних ландшафтів в регіональному контексті	Принципи і методи ландшафтного аналізу, які використовуються для оцінки, дизайну та управління регіональними ландшафтами
6	Щурова В. А., Київ	Удосконалення ландшафтно-рекреаційного середовища міст та позаміських територій, впровадження велосипедної інфраструктури	18.00.04. Місто-будування	Міські та позаміські території, що включають урбанізовані площі, зелені зони.	Дослідження є вплив велосипедної інфраструктури на розвиток ландшафтно-рекреаційного середовища , а також її роль у формуванні сталого,
Закордонні приклади					
7	М. Е. McDonald, Вашингтон	Проектування та планування зелених шляхів у міських та приміських територій	Місто-будування	Зелені шляхи — спеціально спроектовані ландшафтні коридори в міських і периферійних районах, які поєднують природні зони та надають місце для рекреаційних і оздоровчих активностей.	Проектування зелених шляхів як важливого елементу міської інфраструктури, зокрема методи та підходи до планування просторів, які поєднують природні ландшафти з інфраструктурними елементами для активного відпочинку і соціальної взаємодії.

8	Kate Bishop, Нью-Йорк	Розвиток та значення міських зелених просторів.	Місто-будування	Міські зелені простори: різноманітні зелені зони в містах, такі як парки, сади, бульвари, сквери, вуличні дерева, зелені дахи, а також інші елементи зеленого простору, які виконують соціальну, екологічну та естетичну функції в урбанізованому середовищі	Історія, функції та сучасні підходи до планування міських зелених просторів
9	Charles Waldheim, Mohsen Mostafavi, Кембрідж	Ландшафтна урбаністика, а саме, її розвиток як теоретичної та практичної дисциплін.	Місто-будування	Ландшафтна урбаністика як специфічна дисципліна, що поєднує теоретичні та практичні аспекти ландшафтного проектування в умовах урбанізованих територій.	Процеси та методи застосування ландшафтних принципів в міському плануванні, зокрема в організації рекреаційних та оздоровчих просторів в міських агломераціях.
10	William H. Whyte, Нью-Йорк	Соціальне життя малих міських просторів	Місто-будування	Малі урбаністичні простори, що включають площі, парки, сквери та інші публічні відкриті простори в містах, які служать місцями для відпочинку, соціалізації і фізичної активності	Повсякденна взаємодія людей з малими міськими просторами.

1.2 Досвід ландшафтно-планувальної організації приміських рекреаційних просторів

Для проектування ландшафтно-планувальної організації міських рекреаційно-оздоровчих просторів було розглянуто подібний досвід проектування схожих зон у вітчизняній та іноземній практиці. Цей досвід надає можливість ретельно розглянути ідеї, сучасні тенденції та наслідки реалізації даних проектів.

Одним з цікавих проектів є **проект ландшафту реабілітаційного центру SOCSO** від архітектора Ануара Азіза (члена Arte Axis Design Group) Куала-Лумпур, Куала-Лумпур, Малайзія (рис. 5) [26].

Рис.1.2.1 Проект ландшафту реабілітаційного центру SOCSO від архітектора Ануара Азіза (члена Arte Axis Design Group) Куала-Лумпур, Куала-Лумпур, Малайзія [26]

Загальні данні:

- Назва проекту: Ландшафтні проекти Куала-Лумпур включають численні парки та громадські простори, серед яких виділяються такі як KLCC Park, Lake Gardens (Titiwangsa), Perdana Botanical Garden та інші.

- Архітектори/Дизайнери: Загалом багато парків в Куала-Лумпур були спроектовані міжнародними та місцевими архітектурними і ландшафтними компаніями, серед яких варто згадати Ken Yeang (архітектор і ландшафтний дизайнер, відомий за роботами з екологічного дизайну) та Bernard Tschumi (архітектор та дизайнер, який працював над проектами міських просторів у Куала-

Лумпур).

•Рік відкриття: Більшість цих парків відкривалися протягом 20-го століття, зокрема знаменитий парк KLCC Park був відкритий у 1998 році разом із завершенням будівництва Petronas Towers.

Тип громадського простору: відкритий громадський простір, інтегрує зелені зони, зручні маршрути для переміщення, а також спеціалізовані зони для лікувальної фізкультури.

Характеристика місця розташування:

Куала-Лумпур – столиця Малайзії, розташована в центральній частині країни, має екваторіальний клімат, що характеризується високою вологістю та значною кількістю дощів протягом року. Місто знаходиться на рівнинній території, з багатьма знижними ділянками й водними ресурсами, що природно сприяють розвитку парків і зелених зон. Місця розташування парків, таких як KLCC Park або Perdana Botanical Garden, є важливими точками міської інфраструктури, оточені висотними будівлями, бізнес-центрами та культурними установами.

Параметри об'єкту:

Площа: Наприклад, KLCC Park займає площу близько 20 гектарів, в той час як Perdana Botanical Garden (також відомий як Lake Gardens) має площу понад 90 гектарів. У рамках ландшафтних проектів в Куала-Лумпур часто вбудовані важливі елементи інфраструктури, такі як пішохідні доріжки, озера, спортивні майданчики, дитячі ігрові зони, зони для відпочинку, а також культурно-освітні павільйони і відкриті сцени для подій.

Функціональне зонування:

- Рекреаційні зони.
- Активні зони.
- Культурно-освітні зони.
- Екологічні зони.
- Транспортні зони.

Архітектурно-планувальне рішення:

Архітектурно-планувальне рішення передбачає чітке зонування територій за допомогою рослинних композицій, водних елементів і відкритих просторів. Це дозволяє забезпечити комфортні умови для різних груп людей. Оскільки багато з цих парків розташовані в межах міського центру, важливим аспектом є поєднання природи з урбаністичними формами. Високі будівлі, торгові центри та офісні комплекси взаємодіють з природними елементами парку через архітектурні рішення, такі як підземні переходи та зелені дахи. багатьох проектах особливу увагу приділено доступності для всіх користувачів, включаючи осіб з інвалідністю, за допомогою пандусів, спеціально спроектованих доріжок і паркомісць для інвалідних візків.

Об'ємно-просторова композиція. Простір є відкритим і об'ємно збалансованим. Великі зелені зони плавно переходять в просторі для фізичних вправ, водні елементи доповнюють зелень, а сучасні архітектурні форми гармонійно поєднуються з природними. Зона реабілітації є органічною частиною ландшафту, з розміщенням необхідних об'єктів для процедур, а також відпочинку на відкритому повітрі.

Особливості благоустрою. Особливість благоустрою полягає в інтеграції природних елементів в архітектуру. Простір багатий на зелені насадження, зони для відпочинку в тіні дерев, водні об'єкти, декоративні фонтанчики. Спеціальні доріжки забезпечують доступність для людей з обмеженими можливостями, зокрема з твердими покриттями та зручними пандусами. Освітлення та елементи ландшафтного дизайну підкреслюють естетичну цінність місця.

Особливості озеленення. Використовуються місцеві рослини та адаптовані до жаркого клімату види; пальми, кактуси, декоративні чагарники і трави, які здатні витримувати екстремальні кліматичні умови, зберігаючи естетичний вигляд.

Наступним цікавим об'єктом є **рекреаційно-оздоровчий ландшафтний**

простір дитячого реабілітаційного центру архітектора Najla Al-sheikh (CBS) Єгипет, (рис.1.2.2) [27].

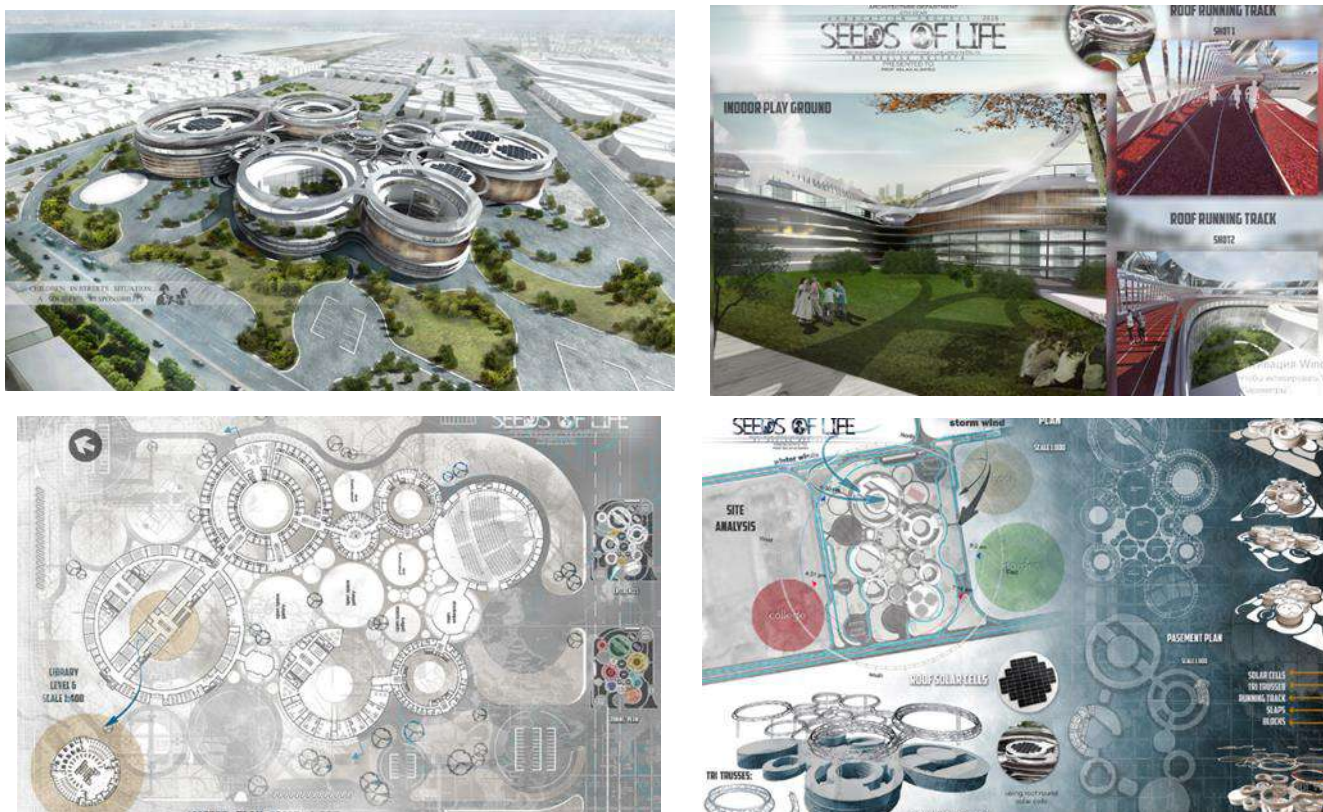

Рис.1.2.2. Рекреаційно-оздоровчий ландшафтний простір дитячого реабілітаційного центру архітектора Najla Al-sheikh (CBS) Єгипет [27]

Загальні дані:

- Назва проекту: Ландшафтний дизайн для дитячого реабілітаційного центру.
- Архітектор: Najla Al-sheikh, представник CBS (Contemporary Building Solutions), архітектор, відомий своїми інноваційними проектами в галузі архітектури та ландшафтного дизайну.
- Рік відкриття: Точний рік відкриття центру не зазначено, але проект було реалізовано в середині 2010-х років.
- Місце розташування: Єгипет, конкретне місто чи місце не вказано в описі проекту, але можна припустити, що це великий міський центр або передмістя, де необхідно було створити реабілітаційне середовище для дітей.

Тип громадського простору. Спеціалізований громадський простір для дітей, який поєднує функції реабілітаційного та оздоровчого центру з відпочинковими і терапевтичними зонами.

Характеристика місця розташування. Розташований в Єгипті, в міському середовищі, але створює ізольований простір, де діти можуть безпечно проводити час на свіжому повітрі.

Параметри об'єкту. Простір має велику площу. Точні розміри території можуть варіюватися в залежності від етапу розвитку проекту, але загальна площа створює комфортне середовище для реабілітації.

Функціональне зонування: ігрові зони, зони відпочинку, терапевтичні зони, зелені зони.

Архітектурно-планувальне рішення передбачає відкриті простори з плавними лініями та сучасними формами. Важливою характеристикою є доступність для дітей з обмеженими можливостями, тому всі доріжки мають рівне, добре прокладене покриття, а пандуси і тактильні елементи допомагають дітям орієнтуватися в просторі. Зони для відпочинку і відновлення розташовані в тіні великих дерев або навісів для захисту від сонця.

Об'ємно-просторова композиція. Простір організовано так, щоб забезпечити різноманіття відчуттів і можливостей для дітей. Центральна зона може бути з орієнтацією на озеленення з водоймами та садовими пейзажами, навколо яких розташовані спеціалізовані майданчики. Всі елементи ландшафту — від дерев до декоративних водних елементів — розташовані таким чином, щоб створити відчуття простору і свободи, але водночас гарантувати безпеку для дітей.

Особливості благоустрою:

Зони з деревами, чагарниками та квітами створюють природну атмосферу, допомагаючи в боротьбі з жарким кліматом і забезпечуючи приємний мікроклімат. Використовуються декоративні фонтанчики, скульптури та інші арт-об'єкти для створення приємної естетики та заспокійливої атмосфери.

Враховується доступність для дітей з обмеженими можливостями. Для цього створено спеціалізовані зони з м'якими покриттями та адаптованими конструкціями для фізичних вправ. Встановлено системи для збереження води, а також використовуються екологічні матеріали для будівництва та благоустрою території.

Цікавим прикладом є проект реабілітаційного центру для людей з ПТСР у Бучі. Автор Martins architecture & design studio (рис.1.2.3.), [28].

Рис.1.2.3. Проект реабілітаційного центру для людей з ПТСР у Бучі [28]

Соціально-благодійний проект HUTIR разом зі студією дизайну Martins architecture & design studio спроектували архітектуру містечка, що стане центром реабілітації для людей з посттравматичним стресовим розладом. Будинки матимуть футуристичний вигляд, будуть побудовані з найлегших матеріалів. Їх

можна буде зібрати та розібрати за один день. На території комплексу будуть розташовані фудкорт, коворкінг, зони відпочинку та спорту, центр догляду за дітьми. Ландшафтна організація підкреслює легкість, творчий задум композиції яка поєднує всі зони та створена для оздоровлення та відпочинку.

Загальні дані

Проект ландшафтного дизайну реабілітаційного центру для людей з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР) у Бучі орієнтований на створення комфортного, безпечного та психоемоційно підтримуючого простору для реабілітації пацієнтів. Архітектуру містечка спроектували соціально-благодійний проект HUTIR разом зі студією дизайну Martins architecture & design studio.

Тип громадського простору. Це закритий, напівпублічний громадський простір, орієнтований на використання малими групами людей з особливими потребами. Простір включає як відкриті, так і закриті зони для відпочинку, лікування та психотерапевтичних заходів. Враховуючи специфіку лікування ПТСР, в проекті важливу роль відіграє інклюзивність і доступність простору для людей з обмеженими фізичними можливостями.

Характеристика місця розташування. Місце розташування – Буча, місто на південному заході Київської області, яке зазнало серйозних руйнувань внаслідок бойових дій. Ландшафтний проект буде реалізований на ділянці, що має природні елементи, такі як ліси, поля, водойми або луки, що дозволяють створити атмосферу спокою та безпеки. Простір має бути інтегрований з існуючим ландшафтом та забезпечити природну гармонію з навколишнім середовищем.

Параметри об'єкту

- Площа: близько 2-3 га.
- Типи ландшафтних об'єктів: відкриті рекреаційні зони, медитативні садки, пішохідні доріжки, водойми, зони для фізичних вправ, альтанки.
- Інфраструктура: парковки, пандуси, підйоми для людей з обмеженими можливостями, громадські санітарні приміщення, освітлення для безпеки в

темний час доби.

Функціональне зонування

- Рекреаційні зони.
- Природні зони.
- Терапевтичні зони.
- Робочі зони.
- Дитячі зони.

Архітектурно-планувальне рішення

Архітектурно-планувальне рішення спрямоване на організацію простору так, щоб усі об'єкти виглядали органічно і мали чітке розмежування за функціональними зонами. Важливо, щоб кожна зона мала своє призначення і не перетиналася з іншими, забезпечуючи тишу та конфіденційність для реабілітаційного процесу. Будинки матимуть футуристичний вигляд, будуть побудовані з найлегших матеріалів. Їх можна буде зібрати та розібрати за один день. Пішохідні доріжки організовані таким чином, щоб мати плавний рельєф і спрощувати орієнтацію. Вони з'єднують основні функціональні зони. Архітектурні елементи: альтанки, містки через водойми, лави, прості та витончені форми без зайвої декорації для створення заспокійливої атмосфери.

Об'ємно-просторова композиція

Об'ємно-просторова композиція буде включати низькопрофільні споруди, що не виділяються на фоні природного ландшафту. Пейзажний підхід дозволяє уникнути громіздких споруд, надаючи перевагу відкритим, природним просторам. Важливими елементами композиції є водойми (ставки або маленькі озера), що слугують не тільки декоративною метою, але й як елемент терапії. Відкриті простори переплітаються з зеленими зонами, які за допомогою форм ландшафту організують комфортні куточки для відпочинку.

Особливості благоустрою

Лінійне та м'яке освітлення на пішохідних доріжках, яке не буде створювати яскравих контрастів та агресивного світла, а навпаки сприятиме спокою та безпеці. Використання екологічних та природних матеріалів – дерево, камінь, метал з антикорозійними властивостями. Лави та сидіння повинні бути простими і функціональними, без яскравих кольорів. Система автоматичного поливу, енергозберігаюче освітлення, рекуперація води.

Особливості озеленення

Озеленення є ключовим елементом реабілітаційного процесу, адже рослини мають позитивний вплив на психологічний стан людей. Використовуються:

- Деревні види: хвойні (сосна, ялина) та листяні (дуб, клен, береза) дерева для створення тіньових зон.
- Кущі: ароматичні (лаванда, чебрець), які також мають заспокійливий ефект.
- Квіткові та трав'яні насадження: декоративні трави, квіти, які змінюються в залежності від сезону.
- Терапевтичні сади: зелені зони для лікувального садівництва, що дозволяє пацієнтам взаємодіяти з природою, активно працювати на землі, що покращує їх фізичний та емоційний стан.

Парк «Феофанія» [30] в Києві був створений на основі природного ландшафту та існуючих історичних і культурних об'єктів і є прикладом рекреаційно-оздоровчої зони, яка поєднує природні ландшафти з різноманітними можливостями для фізичного і психічного відновлення. Феофанія відома з XVIII століття як монастирська земля. У XIX столітті тут була садиба митрополита Феофана, яка й дала назву місцевості. У сучасному вигляді парк був оновлений та відкритий після масштабної реконструкції в 2004-2006 роках. У ході робіт були облаштовані мальовничі доріжки, штучні озера, альтанки, мости та зони для відпочинку. Над проектом реконструкції працюють колективи архітекторів і дизайнерів, але їх імена зазвичай не уточнюються в загальнодоступних джерелах.

Загальні дані

- Назва: Парк Феофанія
- Місце розташування: Київ, урочище Феофанія
- Архітектори/Дизайнери: Проект парку розроблявся численними фахівцями, серед яких особливо варто відзначити ландшафтних дизайнерів та архітекторів, які брали участь у перших етапах реконструкції та розвитку території.

- Рік відкриття: Парк Феофанія був заснований в кінці XIX століття, в середині 1980-х років в ньому відбулася значна реконструкція, а в 1990-х парку надано статус загальнодоступного природного об'єкта для відпочинку. У сучасному вигляді парк був оновлений та відкритий після масштабної реконструкції в 2004-2006 роках (рис.1.2.4). [30]

Рис.1.2.4 Природні ландшафти парку «Феофанія» [29]

Тип громадського простору

Феофанія є рекреаційно-природним парком, який використовує природні ресурси для створення середовища для відпочинку, прогулянок та культурних заходів. Це

громадський простір, в якому забезпечена безпечна зона для пішохідних прогулянок, рекреації та занять активним відпочинком, з елементами екологічного туризму.

Характеристика місця розташування

Парк розташований на південному заході Києва, біля підніжжя гори Феофанія, що є частиною природного ландшафтного комплексу. Входить в межі Шевченківського району міста. Територія парку охоплює лісисті ділянки, водойми (ставок, річка) та численні лужки. Складний рельєф з горбами та ярами створює різноманітні можливості для формування ландшафтних зон з різними рівнями доступу та огляду. Парк має історичну цінність, оскільки він є частиною колишнього маєтку князів, і тут збереглися архітектурні пам'ятки, зокрема церква святого Георгія.

Параметри об'єкту

- Площа: Парк охоплює близько 130 гектарів.
- Інфраструктура: Включає пішохідні доріжки, зони для активного відпочинку, спортивні майданчики, місця для проведення культурних заходів, альтанки, ставок, оглядові майданчики.

Функціональне зонування включає наступні зони: рекреації, відпочинку біля водойм, активного відпочинку, культурних та релігійних об'єктів, пішохідних прогулянок та екологічних маршрутів.

Архітектурно-планувальне рішення

Планування парку зберігає природну структуру ландшафту: пагорби, яри, водні потоки органічно вписуються в загальний простір. Архітектурні елементи парку включають витончені мости, альтанки, лави та освітлення, що не порушує природний вигляд. Пішохідні доріжки та доріжки для велосипедистів спроектовані так, щоб мати плавний рельєф і не заважати природному середовищу. Вони ведуть до основних атракцій парку, таких як ставки та оглядові майданчики. Альтанки та скульптури розміщені в точках, які забезпечують гарні

панорамні види на ландшафт. Вони мають класичний вигляд і вписуються в історичний контекст.

Об'ємно-просторова композиція

Парк Феофанія має багатопланову об'ємно-просторову композицію. Гармонія з природою: основний акцент зроблено на збереження природної структури ландшафту, де кожна частина парку має своє індивідуальне обличчя завдяки рельєфу та рослинності. Формування зон тиші та активного відпочинку: у парку створено різні простори для спокійного відпочинку та активних занять. Центральна частина містить великий ставок, що додає унікальність і визначає характер об'єкта. Контрастні зони: плавно змінюються лісисті ділянки, галявини, території біля води, з відкритими просторими майданчиками.

Особливості благоустрою

Освітлення розміщене в тих частинах парку, де це необхідно для безпеки відвідувачів. Воно створює м'яке, неяскраве світло, що не порушує природної атмосфери. Меблі та елементи благоустрою, лави, огорожі, альтанки виконані з натуральних матеріалів (дерево, камінь), що гармонійно вписуються в природний ландшафт. Інфраструктура доступ до водойм, доріжки для прогулянок, майданчики для пікніків, під'їзди для людей з обмеженими можливостями — все це дозволяє зручно користуватися парком.

Особливості озеленення

Дерев'яний покрив: парк багатий на різноманітні дерева, серед яких переважають листяні види (дуб, клен, ясен), хвойні породи (сосна, ялина) та плодові дерева, що додають різноманіття. Кущі та квітники: декоративні та ароматичні кущі, які висаджуються по всьому парку (лаванда, жасмин, шипшина). Квітники змінюються в залежності від сезону, додаючи різноманіття кольорів. Садово-паркові композиції: окремі клумби, декоративні трави та квіти розміщені біля альтанок, на водних берегах і в місцях активного відпочинку (рис.1.2.5).

Харків: парк «Молодіжний» [30]

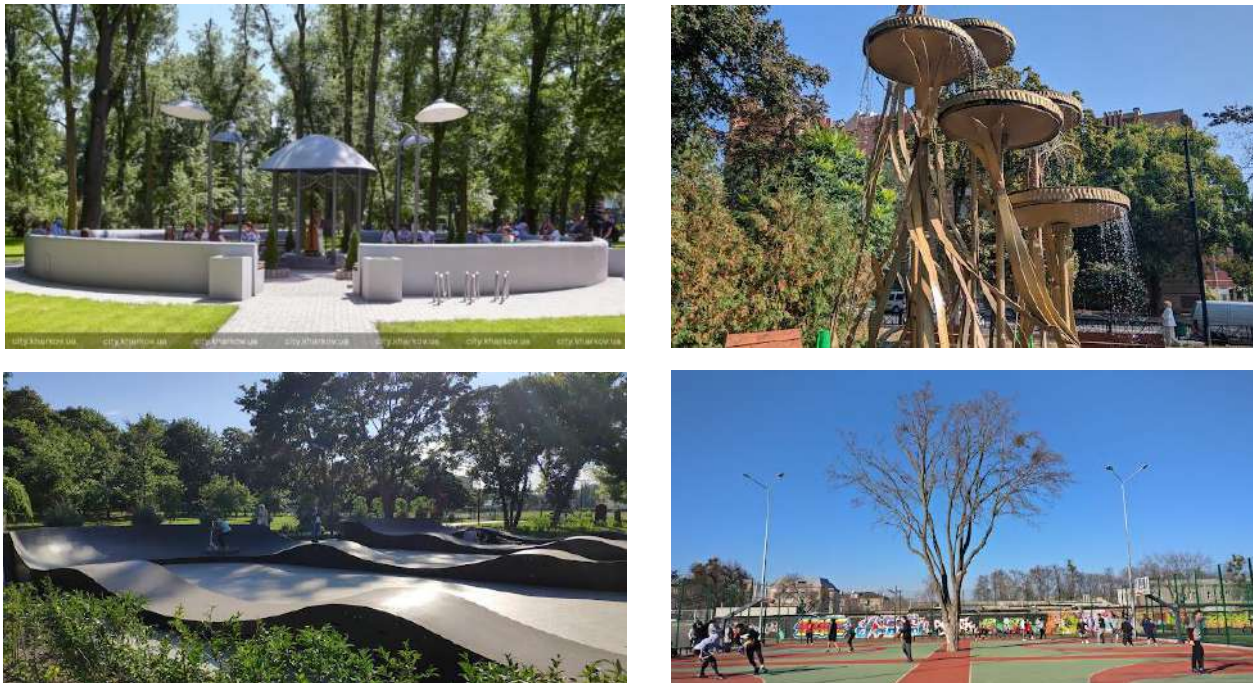

Рис.1.2.5. Ландшафти парку «Молодіжний» [30]

Загальні дані

- Назва: Парк "Молодіжний"
- Місце розташування: Харків, Московський район, на заході міста.
- Архітектори/Дизайнери: Парк був спроектований за участю місцевих архітекторів і ландшафтних дизайнерів. Конкретні автори проекту змінювались у різні періоди реконструкцій, проте ключову роль у сучасному вигляді парку відіграли дизайнери, які проводили останні оновлення.

• Рік відкриття: Парк був заснований у 1970-х роках як частина широкої міської забудови. Протягом часу парк зазнав кількох етапів реконструкції, найзначніша з яких відбулася в 2000-х роках, коли парк отримав сучасні елементи благоустрою та рекреаційні функції.

Тип громадського простору

Парк "Молодіжний" є рекреаційно-розважальним громадським простором, що спрямований на забезпечення відпочинку та дозвілля для мешканців та гостей

міста. Це простір, орієнтований на молодь, родини з дітьми та активних відвідувачів, де передбачено багато зон для фізичних вправ, активного відпочинку та культурних заходів.

Характеристика місця розташування

Парк розташований у центральній частині Харкова, в Московському районі, що є одним із найбільших та найжвавіших районів міста. Парк знаходиться поблизу кількох великих вулиць, що забезпечує йому легкий доступ з різних частин міста. Парк займає рівнинну територію, яка раніше була частиною природного ландшафту міста. Характеризується розвиненою зеленою рослинністю, але також має кілька озелених ділянок з деревами, що вносять затишок та прохолоду в літній період. Парк має зручне розташування, забезпечує транспортну доступність та служить важливим елементом у культурному та соціальному житті міста.

Параметри об'єкту

- Площа: Парк "Молодіжний" займає площу близько 18 гектарів.
- Інфраструктура: Парк має кілька основних зон для відпочинку, але також включає в себе спортивні майданчики, дитячі ігрові зони, атракціони, пішохідні та велосипедні доріжки. Крім того, є місця для культурних та розважальних заходів (відкриті сцени для виступів, тимчасові майданчики).

Функціональне зонування

- Рекреаційна зона.
- Спортивні зони.
- Дитячі майданчики.
- Культурно-розважальні зони.
- Зона для активного відпочинку.

Архітектурно-планувальне рішення

Центральна частина парку: парк має кілька великих алей, що з'єднують основні функціональні зони. Центральний майданчик парку використовує природний рельєф для розташування спортивних майданчиків та місць для

відпочинку. Алеї та пішохідні доріжки: всі основні пішохідні доріжки спроектовані так, щоб забезпечити зручний рух від однієї зони до іншої, з оптимальним освітленням та ландшафтним оформленням. Архітектурні елементи: у парку розташовані альтанки, декоративні мостики, малі архітектурні форми, такі як лави та фонтани, що органічно доповнюють природний ландшафт і додають естетики.

Об'ємно-просторова композиція

Об'ємно-просторова композиція парку базується на чітко розмежованих зонах та функціональних просторах. Центральна частина парку є основною рекреаційною зоною з відкритими просторами, де можна відпочивати на зелених газонах. Водні елементи (штучні ставки чи фонтани) використовуються як декоративні акценти, що додають парку спокійної атмосфери та покращують мікроклімат. Спортивні майданчики інтегровані в загальну структуру парку, забезпечуючи комфортне використання для активного відпочинку.

Особливості благоустрою

У парку встановлені сучасні ліхтарі, що працюють на сонячних панелях, з м'яким розсіяним світлом, яке не порушує природної атмосфери, а лише підвищує безпеку відвідувачів. Меблі та елементи благоустрою, лави, урни, альтанки виконані з натуральних матеріалів (дерево, метал), що поєднується з природним ландшафтом. У парку також є зони для пікніків з відповідними столами та лавками. Система автоматичного поливу для озелених територій, а також інфраструктура для утримання чистоти в парку (урни, пункти для збору сміття).

Особливості озеленення

- Дерев'яний покрив: парк озеленено різноманітними видами дерев. Це переважно листяні породи (клени, дуби, берези), що створюють тінь у літній період, а також хвойні дерева (сосни, ялини), які додають простору зелений фон протягом року.

- Кущі та квітники: по всьому парку висаджено декоративні кущі та квітники

з багаторічних рослин. Часто використовуються квітучі види рослин, що додають яскравих кольорів в певні сезони (рози, лаванда, лілії).

• Газони та трав'яні покриви: на великих відкритих просторах парку висаджено газони, що створюють комфортні зони для відпочинку.

Рекреаційна зона «Над джерелом» біля центру «Незламні матусі» (UNBROKEN Mothers) у Львові — це унікальний простір, створений на місці занедбаного кар'єру. [31]

Проект рекреаційної зони біля центру UNBROKEN Mothers у Львові отримав перше місце у категорії "Спеціальна відзнака Фондації "Замок Дік". А Львів став першим українським містом, яке отримало цю премію, повідомляє департамент архітектури та просторового розвитку. (рис.1.2.6.)

Рис.1.2.6. Рекреаційна зона «Над джерелом» біля центру «Незламні матусі» (UNBROKEN Mothers) у Львові [31]

Загальні дані

- Назва: Рекреаційна зона «Над джерелом»
- Місце розташування: Львів, поблизу центру "Незламні матусі", що спеціалізується на реабілітації жінок і дітей, зокрема матерів з дітьми, які пережили складні життєві ситуації, включаючи ПТСР.
- Архітектори/Дизайнери: Проект ландшафтного дизайну був розроблений місцевими архітекторами та ландшафтними дизайнерами, які працюють в тісній співпраці з соціальними службами та психологами. У проектуванні брали участь фахівці з психології та соціального дизайну для створення спокійного та підтримуючого середовища для жінок і дітей.
- Рік відкриття: Офіційне відкриття рекреаційної зони відбулося в 2023 році після завершення основних будівельних робіт та озеленення території.

Тип громадського простору. Рекреаційна зона «Над джерелом» є соціально-реабілітаційним громадським простором, створеним для підтримки психоемоційного стану матерів та дітей, які перебувають у реабілітаційному центрі. Простір сприяє відновленню після травмуючих подій, тому в його дизайні зроблено акцент на тишу, спокій, зручність і підтримку здоров'я відвідувачів через близькість до природи. Парк є відкритим для відвідувачів з іншими соціальними потребами, зокрема для людей з обмеженими фізичними можливостями.

Характеристика місця розташування

Рекреаційна зона розташована на східній околиці Львова, поруч з центром «Незламні матусі», на місці занедбаного кар'єру, яке має природне джерело води. Місце вигідно тим, що воно забезпечує спокійний природний простір, але в той же час не далеко від центру міста, що полегшує доступність. Територія зони розташована на рівнинній місцевості з невеликими підвищеннями та схилами, що забезпечує цікаву геометрію ландшафту. На ділянці є джерело води, що є важливим елементом як для екології парку, так і для створення заспокійливої

атмосфери. Історична та культурна значущість: Хоча це сучасний проект, природне джерело має історичне значення для місцевих жителів, тому в проектуванні було важливо зберегти це джерело як природну пам'ятку.

Параметри об'єкту

- Площа: Рекреаційна зона займає площу близько 3 гектарів, включаючи території навколо джерела.

- Інфраструктура: Основними елементами інфраструктури є пішохідні доріжки, лави для відпочинку, дитячі майданчики, а також відкриті майданчики для занять йогою та іншими відновлювальними практиками. Додатково є зона для занять арт-терапією та невеликі павільйони для групових занять.

Функціональне зонування

- Рекреаційно-оздоровча зона.
- Дитяча зона.
- Зона активного відпочинку.
- Зона для арт-терапії.
- Зона для медитацій та відновлення.

Архітектурно-планувальне рішення

Проект передбачає органічне поєднання природного рельєфу з штучними елементами. Пішохідні доріжки плавно спускаються до джерела та розподіляють потоки людей між різними зонами. Основні шляхи мають м'які повороти, щоб уникнути прямолінійних рухів і створити затишні простори. Павільйони та альтанки розташовані в зонах для медитації та арт-терапії, вони надають можливість для приватних зустрічей, індивідуальних занять, або групових терапевтичних сесій. Водні елементи, такі як джерело стало центральною точкою дизайну зони, оточеною декоративними елементами, такими як мости через воду та водоспади, що створюють гармонійне звучання та атмосферу спокою.

Об'ємно-просторова композиція. Природний ландшафт як основа: Основна композиція побудована на природному ландшафті, який доповнюється лініями

води, зеленими насадженнями та місцями для відпочинку. Спорудження складається з низки поступових переходів, що дозволяють відвідувачам рухатися через різні рівні парку і отримувати нові емоційні переживання. Альтанки та зони відпочинку: Відкриті альтанки і комфортні лави забезпечують можливість відпочинку в будь-яку погоду, розміщені в такій спосіб, щоб кожен відвідувач міг знайти місце для себе і насолоджуватись спокоєм природи.

Особливості благоустрою:

Природне освітлення є ключовим елементом дизайну, однак на основних пішохідних шляхах і в зонах для активностей встановлено м'яке, неяске освітлення для забезпечення безпеки. Меблі та елементи благоустрою, як лави та столики виконані з натуральних матеріалів — дерева, каменю, металу, що дозволяє органічно вписати ці елементи в природне середовище. Доступність для людей з обмеженими можливостями: всі основні зони мають безбар'єрний доступ. Доріжки для прогулянок, місця для відпочинку та активних занять облаштовані з урахуванням потреб людей з обмеженими фізичними можливостями.

Особливості озеленення

- Дерев'яний покрив: Основна частина парку озеленена деревами, що створюють природну тінь, зокрема дубами, кленами та іншими листяними видами, які змінюються в залежності від пори року.

- Кущі та квітники: У парку висаджено численні кущі, які використовуються для декоративних цілей, а також для формування затишних територій, які служать для медитацій та творчих занять.

Санаторій «Вернигора» [32]

Загальні дані

- Назва: Санаторій «Вернигора»
- Місце розташування: Санаторій розташований в Україні, в селищі Поляна, на заході країни, в мальовничому регіоні Карпат, недалеко від міста Мукачево, на території Закарпатської області (рис.1.2.7).

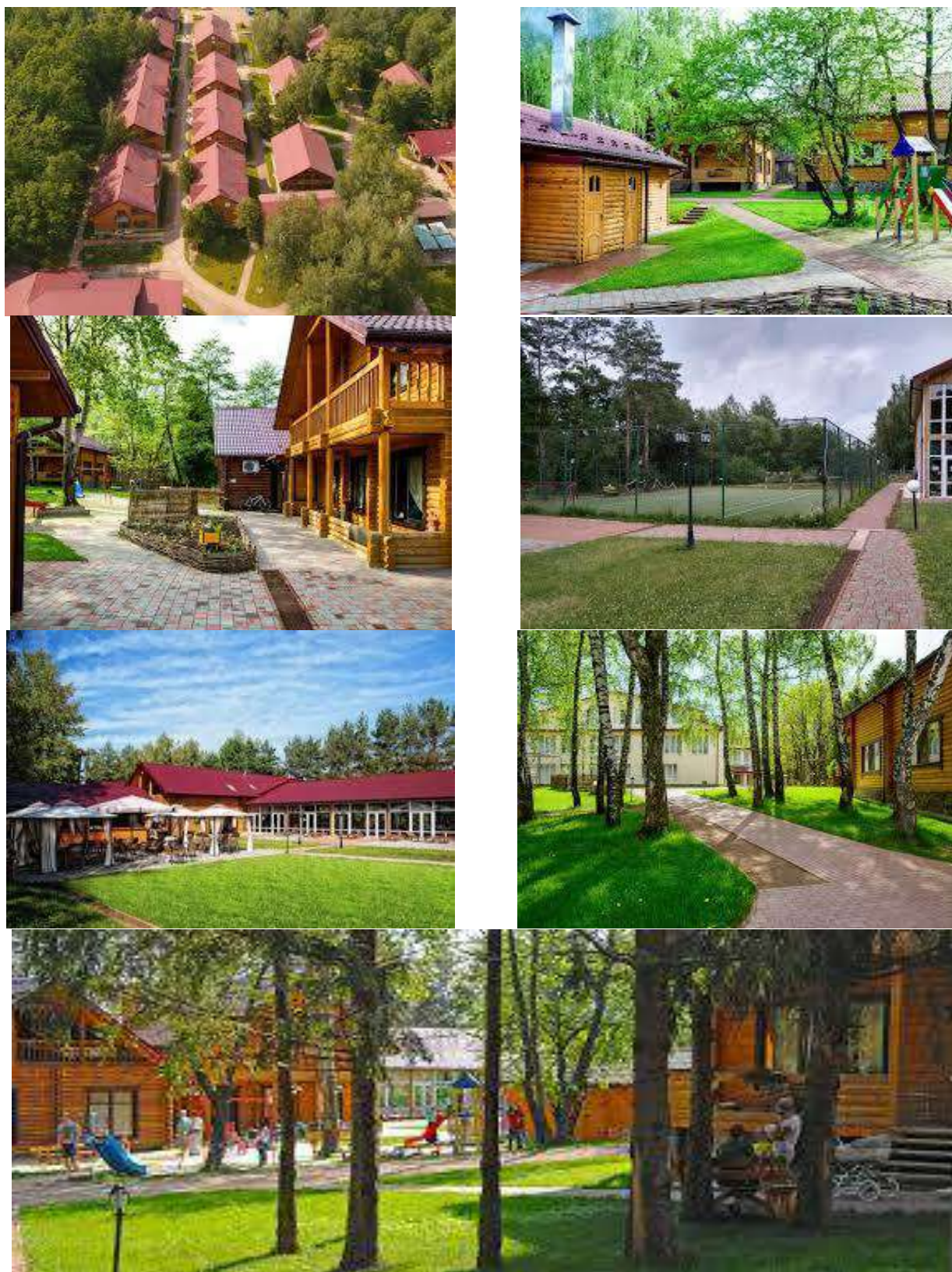

Рис.1.2.7. Рекреційні зони Санаторій «Вернигора» [32]

- **Архітектори/Дизайнери:** Проект ландшафтного дизайну санаторію "Вернигора" був розроблений командою архітекторів і ландшафтних дизайнерів, що спеціалізуються на створенні комфортних і гармонійних природних середовищ для відпочинку та реабілітації.

- **Рік відкриття:** Санаторій був відкритий в 1970-х роках, однак ландшафтні роботи проводились на різних етапах розвитку, зокрема в кінці 1990-х років і в 2000-х роках для модернізації та створення сучасних рекреаційних зон.

Тип громадського простору

Санаторій "Вернигора" є рекреаційним медико-оздоровчим громадським простором, створеним для забезпечення фізичного та емоційного відпочинку. Простір орієнтований на людей, які шукають релаксацію та лікування в умовах природного середовища, а також на тих, хто бажає відновити свої сили після хвороб чи стресів. Простір включає різноманітні зони для медичних процедур, фізичних вправ, відпочинку на свіжому повітрі та культурних заходів.

Характеристика місця розташування

- **Географія:** Санаторій розташований в Карпатах, серед зелених пагорбів та лісів, на висоті близько 500 метрів над рівнем моря. Це забезпечує чисте повітря, приємний клімат, а також близькість до природних джерел мінеральних вод.

- **Природні умови:** У санаторії є джерела мінеральних вод, а також природні лісові масиви, які надають території унікальний природний шарм. Місцевість гірська, з пагорбами та лісами, що дозволяє створювати різноманітні зони для активного відпочинку та рекреації.

- **Інфраструктурна значущість:** Санаторій є популярним курортом для лікування та відпочинку, що забезпечує високий рівень комфорту завдяки близькості до природних ресурсів та спеціалізованих лікувальних процедур.

Параметри об'єкту

- **Площа:** Територія санаторію "Вернигора" займає площу близько 15 гектарів, з яких значну частину займають озеленені рекреаційні зони та спеціалізовані

лікувальні об'єкти.

- **Інфраструктура:** Санаторій включає медичні корпуси, спортивні зали, SPA-зону, відкриті басейни, спортивні майданчики, пішохідні доріжки, а також зони для відпочинку, медитацій, прогулянок та фізичних вправ. Важливою частиною інфраструктури є природний ландшафт, що вбудований у проект як основний елемент дизайну.

Функціональне зонування

- Лікувальна зона.
- Зона відпочинку.
- Зона активного відпочинку.
- Дитячі майданчики.
- Зона для культурних і соціальних заходів.

Архітектурно-планувальне рішення

- **Основна будівля та корпуси:** Основні корпуси санаторію розташовані таким чином, щоб забезпечити зручний доступ до лікувальних зон і при цьому зберегти комфорт і приватність для відпочиваючих. Корпуси санаторію виконані в традиційному карпатському стилі з використанням натуральних матеріалів (дерево, камінь), що органічно вписуються в навколишній ландшафт.

- **Пішохідні доріжки та площі:** Прогулянкові доріжки пролягають через всю територію санаторію, забезпечуючи зручний доступ до основних об'єктів та природних точок інтересу, таких як джерела або лісові масиви. Всі доріжки мають натуральне покриття (гравій, плитка), що створює природний вигляд і забезпечує комфортне пересування.

- **Ландшафтні акценти:** Велика увага приділяється архітектурі ландшафту, зокрема розташуванню озер, ставків, декоративних водоспадів та рельєфних форм, що допомагають підкреслити природну красу місцевості.

Об'ємно-просторова композиція

Об'ємно-просторова композиція санаторію передбачає чітке розмежування

активних і пасивних зон. Лікувальні і спортивні зони знаходяться ближче до основних корпусів, в той час як зони відпочинку та медитації розташовані на периферії, що дозволяє створювати спокійне і затишне середовище для гостей санаторію. Парк і ландшафт розбиті таким чином, щоб природні водні елементи та зелені простори створювали різноманітні перспективи для прогулянок і відпочинку, підтримуючи баланс між людськими потребами та природним середовищем.

Особливості благоустрою

У санаторії встановлено енергозберігаюче освітлення, яке м'яко підсвічує основні пішохідні доріжки та рекреаційні зони вночі. Світильники виконані в натуральних матеріалах, таких як дерево та метал, щоб зберегти природний вигляд. Меблі та елементи благоустрою для забезпечення комфорту відпочиваючих, по всій території санаторію розміщено меблі з натуральних матеріалів, включаючи лави, альтанки, бесідки для відпочинку, а також зони для пікніків. Благоустрій навколо водних джерел передбачає спеціальні місця для сидіння та проведення водних процедур, зокрема, для прийому ванн.

Особливості озеленення

- Дерев'яний покрив: Ландшафт санаторію оформлений із використанням переважно місцевих видів дерев, таких як дуб, клен, ялина, сосна, береза, що дає можливість створити різноманітність природних зон. Ліси створюють природний бар'єр від шуму і вітерців, забезпечуючи природну тінь і сприяючи розслабленню.

- Кущі та квітники: В садах та по території санаторію висаджено декоративні кущі, такі як жасмин, троянди.

«Therme Bucuresti» (Бухарест, Румунія) [33]:

Therme București – це один з найбільших термальних комплексів у Європі, розташований у Бухаресті, Румунія. Він є популярним місцем для відпочинку та оздоровлення, що поєднує в собі розкішні термальні води, сучасні рекреаційні зони, спа-послуги та оздоровчі процедури. Комплекс є ідеальним місцем для

відновлення фізичного і психоемоційного здоров'я завдяки своєму унікальному поєднанню природи, технологій та спеціалізованих терапевтичних програм. Цей сучасний курорт спеціалізується на водних процедурах та психоемоційному відновленні. Зона з джерелами і термальними водами сприяє відновленню фізичного та емоційного здоров'я, а також надає просторі для індивідуальних та групових терапевтичних практик. Тут організуються заняття з йоги, медитації та арт-терапії, що підтримує емоційний стан матусь та людей з особливими потребами (рис.1.2.8).

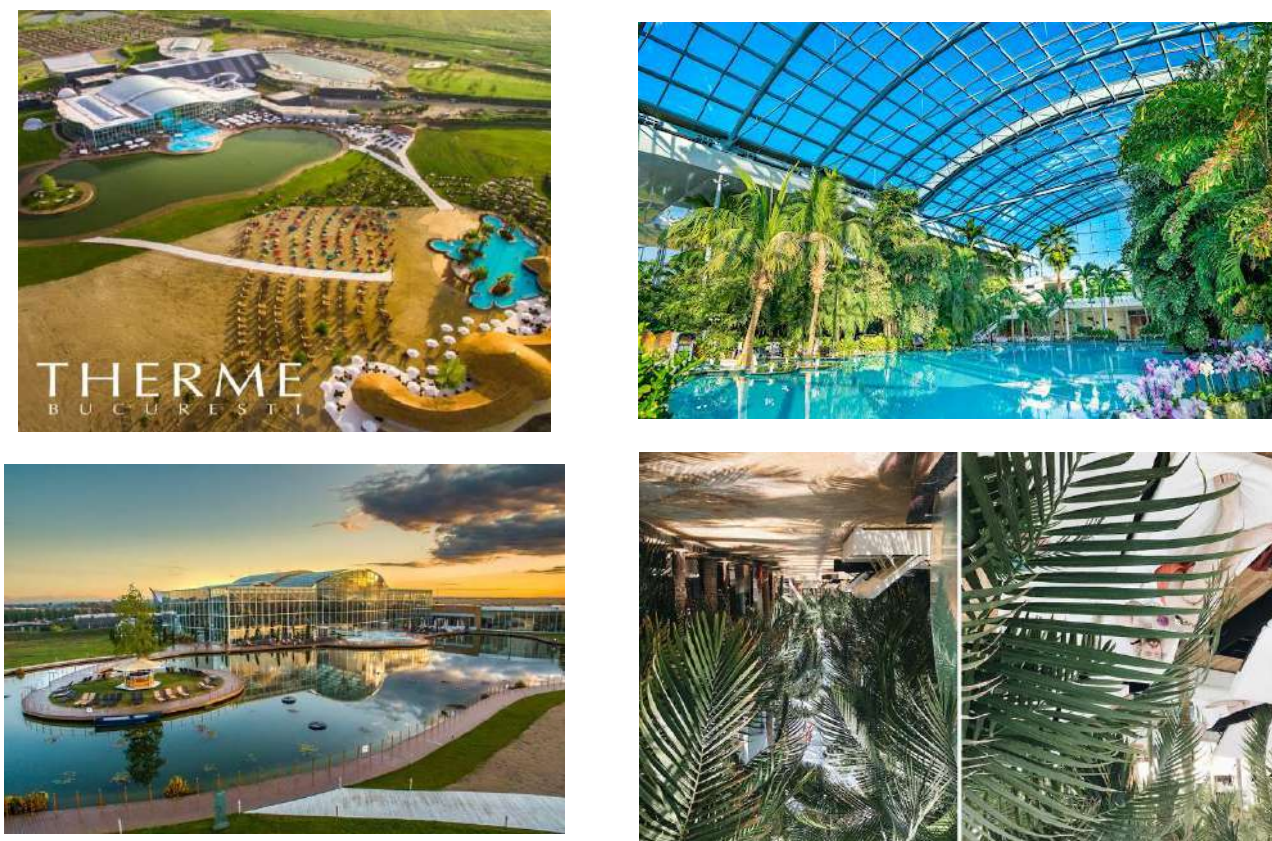

Рис.1.2.8 Рекреаційні зони **Therme București** [33]

Загальні дані

- Назва: Therme Bucuresti
- Місце розташування: Бухарест, Румунія
- Архітектори/Дизайнери: Проект ландшафтного дизайну був розроблений міжнародною командою, що включає архітекторів з Румунії та дизайнерів

ландшафтів. Основну роль у створенні концепції Therme Bucuresti відіграла компанія Caddet Group, а проектування парку та ландшафтів виконувала команда дизайнерів ландшафту, яка брала до уваги екологічні принципи та функціональність території.

- Рік відкриття: 2016 рік – Therme Bucuresti відкрив свої двері для відвідувачів як один з найбільших термальних спа-комплексів у Європі, що став популярним місцем для відпочинку та оздоровлення.

Тип громадського простору

Therme Bucuresti є рекреаційно-оздоровчим комплексом на основі термальних вод, який включає в себе велику кількість зон для відпочинку, релаксації та лікування. Простір поєднує елементи спа-процедур, водних розваг, фізичної активності та природного відновлення через контакти з природними матеріалами та водними елементами.

Характеристика місця розташування

- Географія: Therme Bucuresti знаходиться в передмісті Бухареста, приблизно в 10 км від центру міста. Комплекс побудований на території площею понад 250 000 м², що дозволяє створити великий ландшафтний простір, який гармонійно поєднується з природним оточенням.

- Природні умови: Комплекс спроектований з урахуванням м'якого середземноморського клімату, з переважанням теплих сонячних днів і невеликою кількістю опадів. У зоні знаходяться великі природні водні ресурси та термальні джерела, що є основним елементом водно-оздоровчих процедур.

Параметри об'єкту

- Площа: Загальна площа Therme Bucuresti становить понад 250 000 м², з яких близько 30 000 м² займає внутрішня частина комплексу, а решта простору відведена для зовнішніх ландшафтних і рекреаційних зон.

- Інфраструктура: Комплекс включає три основні зони: Therme (термальні води), Eden (спа-зона), і Galaxy (вода і розваги). Крім того, передбачені численні

ресторани, кафе, wellness-зони, фітнес-центри, спеціальні водні атракціони, відкриті і закриті басейни, водні гірки, а також велика зона для релаксації на свіжому повітрі.

Функціональне зонування

- Термальні зони (Therme).
- Зона Eden (спа-зона).
- Зона Galaxy (вода та розваги).
- Зона The Palm – зона, стилізована під тропічні острови.
- Зовнішні ландшафтні зони: Включають в себе великий парк із зеленими насадженнями, відкритими зонами для відпочинку на свіжому повітрі, а також озера, басейни та декоративні водні елементи.
- Зона ресторанів і кафе.

Архітектурно-планувальне рішення

Головні будівлі і структури: Архітектура комплексу поєднує сучасні форми з природними матеріалами, такими як скло, камінь і дерево, що дозволяє гармонійно інтегрувати будівлі в природний ландшафт. Головний корпус являє собою великий скляний купол, який пропускає природне світло, створюючи ефект відкритого простору та зв'язку з природою. Простір спланований так, що всі основні функціональні зони є добре доступними з центральної точки. Ландшафтні елементи (дерева, водойми) впорядковані таким чином, щоб створювати враження простору і свободи, зберігаючи при цьому комфорт для відвідувачів. З ключових елементів — тропічні сади, які займають значну частину комплексу. Вони стали важливим архітектурним елементом, що забезпечує спокій і умиротворення, а також додають натуральної краси інтер'єру.

Об'ємно-просторова композиція

Гармонія з природою: Комплекс спроектовано таким чином, щоб природні елементи, такі як зелені насадження, водні простори та кам'яні доріжки, створювали цілісну картину. Вся територія відкрита для вільних прогулянок і

переміщення відвідувачів, що дозволяє відчувати єдність з природою і сприяє гармонійному відпочинку. Внутрішні приміщення плавно переходять в зовнішні зони через великі скляні стіни та двері, що дозволяє відвідувачам відчувати природу навіть перебуваючи в спа-зонах або басейнах. Зони для відпочинку та медитацій спроектовані таким чином, щоб забезпечити максимальний комфорт і приватність, зокрема, великі ландшафтні ділянки, що мають природні перешкоди (дерева, водоспади), створюють спокійну атмосферу для відновлення.

Особливості благоустрою

Однією з головних особливостей благоустрою є численні водні атракціони: ставки, водоспади, фонтани і навіть вуличні басейни. Водні елементи є не тільки декоративними, але й виконують оздоровчі функції. Всі меблі виконані з натуральних матеріалів, таких як дерево та камінь, що органічно вписуються в природне середовище. Для зручності відвідувачів передбачені численні лежачки, альтанки та зони для відпочинку.

Особливості озеленення

- Тропічні та субтропічні рослини: Для створення атмосфери спа-курорту були використані рослини з тропічних та субтропічних регіонів — пальми, орхідеї, ліани, бамбук, різноманітні квітники. Зелені зони сприяють покращенню атмосфери відпочинку та заспокоєння.

Therme București є сучасним і всебічно розвиненим комплексом, який пропонує відвідувачам повний спектр послуг для відпочинку, реабілітації та оздоровлення. Його унікальна атмосфера поєднує природні елементи з технологіями для створення простору, який не лише забезпечує фізичне відновлення, а й допомагає зберегти емоційну рівновагу.

The Healing Gardens of the Royal Hospital Chelsea [34] – це унікальна рекреаційна зона, розташована в самому серці Лондона, яка є частиною історичного **Королівського госпіталю Челсі**. Цей сад створений з особливою метою сприяння фізичному і психологічному відновленню ветеранів, а також всіх,

хто пережив травматичні події. Він поєднує в собі історичне значення, природну красу та терапевтичний вплив, створюючи атмосферу спокою, реабілітації і внутрішнього відновлення (рис.1.2.9).

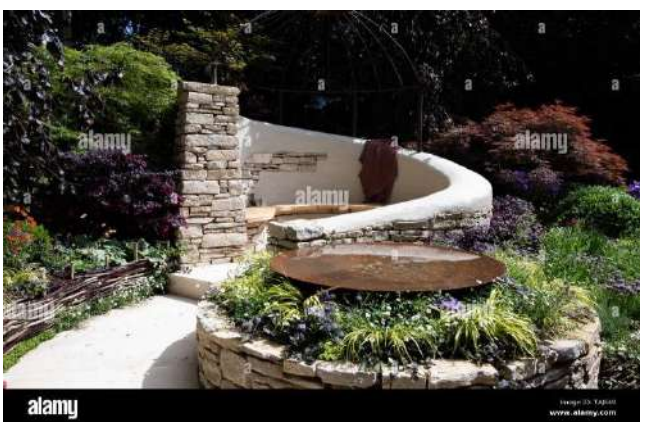

Рис.1.2.9 Рекреаційна зона Королівського госпіталю Челсі [34]

Загальні дані

- Назва проекту: The Healing Gardens of the Royal Hospital Chelsea

- Місце розташування: Лондон, Велика Британія
- Архітектори/Дизайнери: Проект ландшафтного дизайну був розроблений John O'Connor, відомим британським ландшафтним архітектором, який спеціалізується на створенні терапевтичних і рекреаційних садів. Дизайн також підтримувався архітекторами та ландшафтними дизайнерами, які працювали з благодійними організаціями та іншими фахівцями.

- Рік відкриття: Сади були відкриті в 2009 році як частина реконструкції та реставрації території Royal Hospital Chelsea, а саме після розробки та впровадження концепції "Healing Gardens" – садів для відновлення фізичного та психічного здоров'я.

Тип громадського простору

Проект "The Healing Gardens" є рекреаційним терапевтичним ландшафтом, який створений для забезпечення відпочинку та фізичної реабілітації ветеранів, які проживають в Royal Hospital Chelsea. Сади призначені не лише для медичних процедур, а й для щоденного відпочинку, роздумів і медитацій. Вони забезпечують комфортне середовище для фізичних та психічних відновних процесів.

Характеристика місця розташування

Royal Hospital Chelsea розташований у центрі Лондона, Великобританія, на південному заході від річки Темзи. Це історичний комплекс, заснований в 1682 році, і є домом для старих ветеранів британської армії, відомих як "Chelsea Pensioners". Сади розташовані на території госпіталю, що займає площу понад 8 гектарів. У даній місцевості панує помірний океанічний клімат з прохолодними зимами і помірно теплими літами, що дозволяє створювати різноманітні зелені насадження, які квітнуть і змінюються в різні сезони.

Параметри об'єкту

- Площа: The Healing Gardens займає площу приблизно 2 гектари на території Royal Hospital Chelsea.

- **Інфраструктура:** Сади складаються з різноманітних тематичних зон: від спокійних патіо до активних територій для прогулянок, спортивних занять і спілкування. Тут є водойми, спеціально облаштовані клумби, пішохідні доріжки, бесідки і просторі відкриті площі для соціальних зустрічей.

Функціональне зонування

Основною функцією садів є терапія через природу. Зони для спокійного відпочинку, медитацій, прогулянок та садівничих робіт допомагають ветеранам розслабитися, знижуючи стрес і тривожність. Передбачені зони для прогулянок і фізичних вправ, де ветерани можуть займатися легкими фізичними навантаженнями або просто прогулюватися по спеціально спроектованих алеях. Соціальні зони це простори для зустрічей та комунікацій між мешканцями госпіталю, включаючи місця для проведення різноманітних заходів, таких як концертів, виставок або інші соціальні події. Водні елементи це наявність водоемів і фонтанів сприяє заспокоєнню, знижує рівень стресу і створює приємну атмосферу. Вода є важливим елементом дизайну саду, що підкреслює терапевтичний ефект.

Архітектурно-планувальне рішення

- **Центр саду:** В центрі садів знаходиться велика центральна алея, оточена деревами і квітниками. Вона дозволяє відвідувачам отримати відчуття простору та свободи, одночасно зберігаючи відчуття безпеки і приватності.

- **Тематика садів:** Сади мають чітко визначену тематику для кожної зони: одна частина саду акцентує увагу на природній красі і гармонії, інша — на відновленні та релаксації. Проект включає й інші терапевтичні елементи, наприклад, ароматерапія за допомогою особливих рослин або спеціально спроектовані рослинні композиції для підвищення настрою.

- **Структури і елементи:** Для забезпечення комфорту передбачено численні лави, альтанки, місця для роздумів. Всі ці елементи гармонійно інтегровані в природний ландшафт і виготовлені з натуральних матеріалів, що підсилює зв'язок

людини з природою.

Об'ємно-просторова композиція

Сади спроектовані таким чином, що відвідувачі мають доступ до відкритих просторів для прогулянок, але з усіма елементами, що допомагають зберегти інтимність і конфіденційність – наприклад, живі огорожі, дерев'яні огорожі, зоновані території. Центральна алея органічно сполучається з іншими садовими частинами, в яких елементи води, зелені насадження та кам'яні доріжки створюють різноманітні просторові перспективи. Це дає можливість ветеранам прогулятися різними маршрутами, кожен з яких пропонує нові види і атмосферу. Сади органічно вписуються в загальний архітектурний контекст госпіталю, дозволяючи легко переміщатися між зовнішнім простором і внутрішніми зонами. Природні ландшафтні елементи переплітаються з архітектурою будівель, надаючи цілісність всьому комплексу.

Особливості благоустрою

Всі меблі, включаючи лави, альтанки та освітлення, мають естетичний вигляд, виготовлені з натуральних матеріалів — дерева, каменю, металу. Вони були спеціально спроектовані для забезпечення максимального комфорту для мешканців госпіталю. Спеціально розроблене м'яке освітлення для вечірніх прогулянок, що не тільки підсвічує основні пішохідні доріжки, а й підкреслює природні елементи, наприклад, водні потоки і зелені насадження. Спеціальні зони для терапії: Деякі частини саду обладнані для проведення різноманітних терапевтичних процедур, таких як фізіотерапія, а також зони для занять арт-терапією.

Особливості озеленення

• Терапевтичні рослини: Вибір рослин був дуже важливим для досягнення цілей проекту. В саду використовуються рослини, відомі своєю здатністю знижувати рівень стресу, покращувати настрій і допомагати в реабілітації. Це включає в себе лаванди, м'яту, цитрусові, різноманітні ароматні трави та квіти.

- Зелені простори: В саду використовуються різноманітні види дерев і кущів, що створюють приємний, природний зелений фон, наприклад, ялини, сосни, берези та клени.

- Тематичні квітники: Квітники оформлені з акцентом на колір та сезонні зміни. В залежності від сезону сад може пропонувати різноманітні кольорові композиції

The Healing Gardens of the Royal Hospital Chelsea є прекрасним прикладом того, як природа і психологічна підтримка можуть взаємодіяти для відновлення здоров'я. Цей сад — це не просто зелена зона, а простір, що сприяє лікуванню душі та тіла, створюючи атмосферу, в якій люди можуть знайти мир, спокій і почати процес відновлення після травм або стресових ситуацій.

«Jardin d'Acclimatation» (Париж, Франція) [35]:

Загальний огляд і історія створення

"Jardin d'Acclimatation" – один із найстаріших парків розваг і рекреаційних зон у Парижі, відкритий у 1860 році. Його створення ініціював імператор Наполеон III за підтримки імператриці Євгенії. Сад спочатку функціонував як зоологічний та ботанічний парк для ознайомлення парижан із екзотичними видами флори й фауни. Згодом він трансформувався в сучасний парк розваг, який гармонійно поєднує природні ландшафти, культурні заходи та сімейний відпочинок (рис.1.2.10).

Рис.1.2.10. Загальний вигляд та мапа парку [35]

Загальні дані

- Назва проекту: Jardin d'Acclimatation
- Місце розташування: Париж, Франція
- Архітектори/Дизайнери: Сад був створений на основі проекту Jean-Charles Alphand, видатного французького інженера і ландшафтного архітектора, який також відповідав за багато інших парків Парижа, зокрема Bois de Boulogne. Для певних змін та оновлень в різні періоди часу проектували інші архітектори та дизайнери.

- Рік відкриття: Сад відкритий у 1860 році. Його створення було ініційоване імператором Наполеоном III з метою створення нового виду рекреаційного простору для парижан, зокрема для сімейного відпочинку та ознайомлення з екзотичними рослинами та тваринами.

- Історія: Від самого початку сад мав кілька функцій: з одного боку, він був місцем для прогулянок і відпочинку, а з іншого – мав культурно-освітню та наукову місію, презентуючи екзотичні рослини та тварин з усіх куточків світу. Окрім цього, сад був також використаний для демонстрації нових садівничих технологій.

Тип громадського простору

- Jardin d'Acclimatation є рекреаційним парком, а також історичним садом з елементами тематичного парку. Це одночасно публічний парк, культурно-освітній об'єкт та простір для відпочинку, розваг і пізнання природи. Величезний акцент зроблено на створенні атмосфери гармонії між людиною та природою, використовуючи екзотичні рослини та тварин.

Характеристика місця розташування

- Географія: Сад знаходиться в північному заході Парижа, в районі Bois de Boulogne, на території довжиною 20 гектарів. Це одна з найстаріших зелених зон Парижа, що надає саду природний контекст серед широких лісових масивів.

- Природні умови: Сад розташований у помірному кліматі Парижа, що

дозволяє вирощувати широкий спектр рослин, зокрема, як місцевих, так і екзотичних видів. Враховуючи природне середовище, сад має на меті створення природного, але комфортного простору для парижан та туристів (рис.1.2.11).

Рис.1.2.11. Зони відпочинку та розваг парку [35]

Параметри об'єкту

- Площа: Площа саду складає приблизно 20 гектарів.

• Інфраструктура: В саду розташовані численні атракціони, павільйони, озера, фонтанні комплекси, зони для прогулянок та спортивних заходів. Є також великі пішохідні доріжки та публічні площі для концертів і подій (рис.1.2.12.).

Функціональне зонування

- Рекреаційні зони.
- Тематичні атракціони та павільйони.
- Тематичні сади: У саду є кілька спеціалізованих ділянок, присвячених певним темам, таким як японський сад, сад ароматів, ботанічний сад.
- Водні елементи.

Рис.1.2.12. Архітектура парку [35]

Архітектурно-планувальне рішення

Однією з основних концепцій саду є наявність добре продуманих пішохідних маршрутів, які дозволяють відвідувачам насолоджуватись природою і водночас

легко переміщатися між різними зонами. У саду є кілька основних алеї, розділених спеціальними садовими стінами та озелененням, що дозволяє створювати відчуття затишку. Архітектурні елементи саду, включаючи кам'яні містки, клумби, декоративні огорожі і фонтанні комплекси, органічно вписуються в природний ландшафт, підкреслюючи красу рослин та води. Частина саду має історичне значення, зокрема архітектурні споруди, які залишилися з часів відкриття саду. Це старі павільйони, збережені в своєму первісному вигляді, а також елементи, пов'язані з періодом 19 століття, коли сад функціонував як місце для культурних заходів та освітніх ініціатив.

Об'ємно-просторова композиція

Просторове планування саду поєднує відкриті простори та зелені насадження таким чином, що відвідувачі можуть вільно переміщатися по саду, відчуваючи єдність з природою. Зони для прогулянок мають різні масштаби та спрямовані на створення відчуття простору. Вся композиція саду зосереджена на природі: рослинних формах, воді, деревах та рослинності. Більшість композицій в саду орієнтовані на природний вигляд, зберігаючи баланс між садівництвом та естетикою ландшафту.

Особливості благоустрою

У саду є численні меблі для відпочинку, лави, альтанки, зонти та павільйони, створені з натуральних матеріалів, таких як дерево та камінь. Це дозволяє відвідувачам комфортно відпочивати, насолоджуючись природою. Вечірнє освітлення в саду продумано так, щоб не порушувати природний вигляд простору. Використовуються м'які джерела світла, які підсвічують важливі архітектурні та природні елементи. Сад спроектований таким чином, що вода стає важливою частиною композиції — фонтанчики, ставки, декоративні водоспади створюють атмосферу спокою та гармонії.

Особливості озеленення

- Екзотичні рослини: Одна з головних особливостей саду — наявність численних екзотичних рослин, які привезені з різних частин світу. Це сприяє освітньому аспекту саду і дає можливість парижанам ознайомитись з рослинними культурами з різних

куточків світу.

- Історичні види рослин: Частина саду відтворює старовинний садовий стиль з класичними рослинами, такими як лаванда, троянди, тополі та інші види, характерні для французького садівництва.

- Зелені ландшафти: Сад також має декілька великих газонів та зелених просторів, що створюють враження величезного природного простору. Рослини висаджені так, щоб забезпечити сезонну змінність кольору та текстури, збер

"Jardin d'Acclimatation" — це унікальна рекреаційна зона, яка поєднує історичну атмосферу, природну красу та сучасні розваги. Це ідеальне місце для сімейного дозвілля, романтичних прогулянок і знайомства з природою в межах мегаполісу. Завдяки багатству активностей і гармонійній організації простору, парк залишається одним із найпопулярніших туристичних об'єктів Парижа.

Отже, проаналізувавши всі аналоги можна підкреслити композицію ландшафтно-планувальної структури, виявлення потрібних необхідних зон для рекреаційно-оздоровчих просторів. Розподілення та організація зон на ландшафті дає змогу проаналізувати і зрозуміти зручність для відвідувачів. Застосування сучасних стилів та тенденцій робить це місце зручнішим у використанні для відвідувачів, забезпечує комфорт та спокійні місця для відпочинку.

Таблиця 2 Підсумковий аналіз аналогів рекреаційно-оздоровчих просторів

№ п/п	Найменування об'єкту/ Країна/ Місто/ проект або рік буд-ва	Тип громадського простору	Функціональне зонування	Архітектурно- планувальне рішення	Об'ємно- просторова композиція	Особливості благоустрою та озеленення
Вітчизняний досвід						
1.	Проект реабілітаційного центру для людей з ПТСР у Бучі. Автором є Martins architecture & design studio	Це закритий, напівпублічний громадський простір, орієнтований на використання малими групами людей з особливими потребами.	Простір включає в себе: рекреаційні зони. природні зони. терапевтичні зони. робочі зони. дитячі зони.	Архітектурно-планувальне рішення спрямоване на організацію простору так, щоб усі об'єкти виглядали органічно і мали чітке розмежування за функціональними зонами.	Об'ємно-просторова композиція буде включати низькопрофільні споруди, що не виділяються на фоні природного ландшафту. Пейзажний підхід дозволяє уникнути громіздких споруд, надаючи перевагу відкритим, природним просторам.	Використання екологічних та природних матеріалів – дерево, камінь, метал з антикорозійними властивостями. Лави та сидіння повинні бути простими і функціональними, без яскравих кольорів. Технічні рішення: система автоматичного поливу, енергозберігаюче освітлення, рекуперация води.
2.	Парк «Феофанія»	рекреаційно-природний парк, який використовує природні ресурси для створення середовища для відпочинку, прогулянок та культурних	У парку розташовані зони: рекреації, відпочинку біля водойм, активного відпочинку, культурних та релігійних об'єктів, для пішохідних	Планування парку зберігає природну структуру ландшафту: пагорби, яри, водні потоки органічно вписуються в загальний простір. Архітектурні елементи парку включають витончені	Парк Феофанія має багатопланову об'ємно-просторову композицію	. доступ до водойм, доріжки для прогулянок, майданчики для пікніків, під'їзди для людей з обмеженими можливостями — все це дозволяє зручно користуватися парком.

		заходів.	прогулянок та екологічних маршрутів.	мости, альтанки, лави та освітлення, що не порушує природний вигляд.		
3	Харків: парк «Молодіжний»	Рекреаційно-розважальний громадський простір	Розташовані такі зони: рекреаційна, спортивні, дитячі майданчики, культурно-розважальні, для активного відпочинку.	Центральна частина парку: парк має кілька великих алей, що з'єднують основні функціональні зони. Центральний майданчик парку використовує природний рельєф для розташування спортивних майданчиків та місць для відпочинку.	Об'ємно-просторова композиція парку базується на чітко розмежованих зонах та функціональних просторах	Меблі та елементи благоустрою: лави, урни, альтанки виконані з натуральних матеріалів (дерево, метал), що поєднується з природним ландшафтом. У парку також є зони для пікніків з відповідними столами та лавками. Технічні засоби: система автоматичного поливу для озелених територій, а також інфра-структура для утримання чистоти в парку
4	Рекреаційна зона «Над джерелом» біля центру «Незламні матусі» (UNBROKEN Mothers) у Львові	Соціально-реабілітаційний громадський простір, створений для підтримки психоемоційного стану матерів та дітей, які перебувають у реабілітаційному центрі	Наявні такі зони як: рекреаційно-оздоровча зона, дитяча зона, зона активного відпочинку, зона для арт-терапії, зона для медитацій та відновлення.	Проект передбачає органічне поєднання природного рельєфу з штучними елементами. Пішохідні доріжки плавно спускаються до джерела та розподіляють потоки людей між різними зонами	Природний ландшафт як основа: Основна композиція побудована на природному ландшафті, який доповнюється лініями води, зеленими насадженнями та місцями для відпочинку.	Доступність для людей з обмеженими можливостями: Всі основні зони мають безбар'єрний доступ. Доріжки для прогулянок, місця для відпочинку та активних занять облаштовані з урахуванням потреб людей з обмеженими фізичними можливостями.

5	Санаторій «Вернигора»	Рекреаційний медико-оздоровчий громадський простір	Містить наступні зони: лікувальну, відпочинку, активного відпочинку, дитячих майданчиків, культурних і соціальних заходів.	Прогулянкові доріжки пролягають через всю територію санаторію, забезпечуючи зручний доступ до основних об'єктів та природних точок інтересу, таких як джерела або лісові масиви.	Об'ємно-просторова композиція санаторію передбачає чітке розмежування активних і пасивних зон. Лікувальні і спортивні зони знаходяться ближче до основних корпусів, в той час як зони відпочинку та медитації розташовані на периферії, що дозволяє створювати спокійне і затишне середовище для гостей санаторію.	Ландшафт санаторію оформлений із використанням переважно місцевих видів дерев, таких як дуб, клен, ялина, сосна, береза, що дає можливість створити різноманітність природних зон. Ліси створюють природний бар'єр від шуму і вітерців, забезпечуючи природну тінь і сприяючи розслабленню.
Світовий досвід						
6	SOCSO від архітектора Ануара Азіза (члена Arte Axis Design Group) Куала-Лумпур, Куала-Лумпур, Малайзія	Рекреаційно-оздоровчий простір	велика цікава площа для прогулянок та відпочинку, спортивна зона, рекреаційна та блоки забудови	Розгалужена композиція яка гармонійно поєднана з блоками будівель	Відкритий простір біля реабілітаційного центру	Використовуються декоративні фонтанчики, скульптури та інші арт-об'єкти для створення приємної естетики та заспокійливої атмосфери. Враховується доступність для дітей з обмеженими можливостями. Для цього створено спеціалізовані зони з

						м'якими покриттями та адаптованими конструкціями для фізичних вправ.
7	Рекреаційно-оздоровчий ландшафтний простір дитячого реабілітаційного центру архітектора Najla Al-sheikh (CBS) Єгипет Архітектор: Najla Al-sheikh	Ландшафтний дизайн дитячого реабілітаційного центру	Мультифункціональний простір що поєднує ігрові зони, зони відпочинку, терапевтичні зони, зелені зони.	Відкриті простори з плавними лініями та сучасними формами	Центральна зона орієнтована на озеленення з водоймами та садовими пейзажами, навколо яких розташовані спеціалізовані майданчики. Всі елементи ландшафту — від дерев до декоративних водних елементів — розташовані таким чином, щоб створити відчуття простору і свободи	Зони з деревами, чагарниками та квітами створюють природну атмосферу, допомагаючи в боротьбі з жарким кліматом і забезпечуючи приємний мікроклімат. Використовуються декоративні фонтанчики, скульптури та інші арт-об'єкти для створення приємної естетики та заспокійливої атмосфери.
8	Therme Bucuresti» (Бухарест, Румунія):	Рекреаційно-оздоровчий комплекс на основі термальних вод	Включає в себе: термальні зони (Therme). Зона Eden (спа-зона). Зона Galaxy (вода та розваги). Зона The Palm — зона, стилізована під тропічні острови. Зовнішні ландшафтні зони	Простір спланований так, що всі основні функціональні зони є добре доступними з центральної точки. Ландшафтні елементи (дерева, водойми) впорядковані таким чином, щоб створювати враження простору і свободи, зберігаючи при цьому комфорт для відвідувачів	Комплекс спроектовано таким чином, щоб природні елементи, такі як зелені насадження, водні простори та кам'яні доріжки, створювали цілісну картину. Вся територія відкрита для вільних прогулянок і переміщення відвідувачів, що дозволяє відчувати єдність з природою	Водні елементи: Однією з головних особливостей благоустрою є численні водні атракціони: ставки, водоспади, фонтани і навіть вуличні басейни. Водні елементи є не тільки декоративними, але й виконують оздоровчі функції.

					і сприяє гармонійному відпочинку.	
9	The Healing Gardens of the Royal Hospital Chelsea	Рекреаційний терапевтичний ландшафт	Розташовано: терапевтичні сади, активні зони, соціальні зони.	В центрі садів знаходиться велика центральна алея, оточена деревами і квітниками. Вона дозволяє відвідувачам отримати відчуття простору та свободи, одно-часно зберігаючи відчуття безпеки і приватності	Сади спроектовані таким чином, що відвідувачі мають доступ до відкритих просторів для прогулянок, але з усіма елементами, що допомагають зберегти інтимність і конфіденційність	Спеціальні зони для терапії: Деякі частини саду обладнані для проведення різноманітних терапевтичних процедур, таких як фізіотерапія, а також зони для занять арт-терапією.
10	«Jardin d'Acclimatation» (Париж, Франція)	є рекреаційним парком, а також історичним садом з елементами тематичного парку	Рекреаційні зони, атракціони та павільйони, тематичні сади, водні елементи	Однією з основних концепцій саду є наявність добре продуманих пішохідних маршрутів, які дозволяють відвідувачам насолоджуватись природою і водночас легко переміщатися між різними зонами. У саду є кілька основних алеї, розділених спеціальними садовими стінами та озелененням, що дозволяє створювати відчуття затишку.	Просторове планування саду поєднує відкриті простори та зелені насадження таким чином, що відвідувачі можуть вільно переміщатися по саду, відчуваючи єдність з природою	Екзотичні рослини: Одна з головних особливостей саду — рослини, які привезені з різних частин світу. Це сприяє ознайомленню з рослинними культурами з різних куточків світу. Історичні види рослин: Частина саду відтворює старовинний садовий стиль з класичними рослинами, такими як лаванда, троянди, тополі та інші види, характерні для французького садівництва.

1.3. Фактори і умови що впливають на ландшафтно-планувальну організацію рекреаційно-оздоровчих просторів.

Ландшафтно-планувальна організація рекреаційно-оздоровчих просторів є важливим елементом в створенні комфортного середовища для відпочинку та оздоровлення населення. Процес планування таких просторів потребує врахування низки факторів та умов, які впливають на ефективність використання території, збереження природних ресурсів та забезпечення екологічної стійкості.

До основних факторів, що впливають на створення ландшафтно-планувальної організації міських рекреаційно-оздоровчих просторів відносяться: природно-кліматичні, містобудівні, екологічні, культурно-історичні та естетичні.

Природно-кліматичні фактори є основними при проектуванні рекреаційно-оздоровчих просторів, оскільки вони безпосередньо впливають на комфорт перебування, естетичну цінність території та її екологічну стійкість. Рельєф місцевості відіграє значну роль у виборі місця для рекреаційних зон. Рівнинні території підходять для створення парків, зон для пікніків, велосипедних доріжок, тоді як гори та пагорби можуть бути використані для туризму, піших прогулянок, лижного спорту та інших активностей. Наприклад, гірські місцевості надають можливості для активного відпочинку, лижного спорту та екологічного туризму, у той час як рівнинні території ідеально підходять для розміщення парків, пішохідних та велосипедних доріжок. Кліматичні фактори також впливають на вибір місць для рекреаційних просторів. Помірний клімат сприяє розміщенню літніх зон відпочинку, а в умовах холодного клімату попит на зимові види відпочинку зростає. Важливим фактором є також водні ресурси. Наявність водних об'єктів, таких як річки, озера чи морські узбережжя, сприяє розвитку водних видів відпочинку, зокрема плавання, катамаранів, водних лиж тощо. Рельєф місцевості визначає планування доріжок, розміщення зон відпочинку, водойм і малих архітектурних форм. Важливо враховувати особливості ухилу, щоб запобігти ерозії ґрунту та забезпечити комфортне пересування.

Гідрологічні фактори впливають на вибір рослинності та необхідність дренажних систем. Якщо парк розташований у місцевості з високим рівнем ґрунтових вод або частими підтопленнями, потрібне застосування спеціальних рішень для водовідведення та стабілізації ґрунтів. Ґрунтові характеристики визначають можливості озеленення та необхідність покращення родючості. Деякі ґрунти можуть потребувати внесення органічних або мінеральних добрив, інші – заходів щодо запобігання засоленню чи заболочуванню. Сонячне освітлення має значення для розміщення зон активного відпочинку та посадки рослин, що потребують різного рівня інсоляції. Продумане розташування дерев та альтанок допоможе створити баланс між сонячними й затіненими ділянками. Врахування цих природно-кліматичних факторів у проектуванні парків сприяє створенню гармонійного, функціонального та стійкого до змін середовища, що буде комфортним для людей та екологічно збалансованим (рис.1.3.1). [36]

Рис.1.3.1 Природно-кліматичні фактори [36]

Містобудівні фактори відіграють важливу роль у проектуванні рекреаційно-оздоровчих просторів та впливають на їх розташування в структурі міста, функціонально-планувальну структуру, організацію міського транспорту, та їх дорожньо-стежкової мережі та системи озеленення міста, а також розташування соціально-культурних об'єктів в зоні проектування. Містобудівну

ситуацію характеризують наявна містобудівна документація; сучасний стан території, що оточує парк і забудови, якщо вона є; інформація щодо інженерно-будівельних і екологічних умов; наявність об'єктів громадського обслуговування та культурної спадщини; транспортна та пішохідна інфраструктура. Транспорт та доступність є важливими умовами, зокрема проектування доріг та під'їздів, організація пішохідних і велодоріжок, а також створення достатньої кількості парковок для відвідувачів, враховуючи доступність для осіб з обмеженими можливостями.

Пішохідні маршрути повинні бути комфортними для прогулянок, включаючи належні дорожні покриття та зручні проходи. На функціонально-планувальну структуру також впливають розмір рекреаційно-оздоровчого простору, його конфігурація в плані, площа, щільність населення міста, морфологічні та архітектурно-художні особливості навколишньої забудови.

Ландшафтно-планувальна організація повинна включати розподіл різних зон для відпочинку та оздоровлення на основі їх функціонального призначення. Наприклад, зони для активного відпочинку, такі як спортивні майданчики, велосипедні доріжки, спортивні комплекси, повинні бути відокремлені від зон пасивного відпочинку, призначених для пікніків чи спокійних прогулянок. Це дозволяє уникнути конфліктів між різними типами діяльності. Прикладом такого розподілу є відокремлення пляжної зони для плавання від місць, де проводяться активні водні види спорту, як-от віндсерфінг чи кайтсерфінг. Розвиток інфраструктури є важливим елементом ландшафтно-планувальної організації, оскільки підвищує зручність перебування відпочиваючих. Наявність туалетів, кафе, лавок, паркінгів, інформаційних табличок сприяє комфортному відпочинку.

Екологічні фактори. Рекреаційно-оздоровчі простори повинні бути сплановані з урахуванням екологічної стійкості, щоб зберігати природні ресурси та забезпечити комфортні умови для відпочинку. [37]

- Охорона природних територій: У межах природоохоронних територій

(національні парки, заповідники) організація рекреаційних просторів потребує особливої уваги до охорони біорізноманіття та екосистем.

- Забруднення навколишнього середовища: Врахування рівня забруднення повітря, води та ґрунтів є важливим аспектом при виборі територій для організації рекреаційних просторів. Високий рівень забруднення може негативно вплинути на здоров'я відпочиваючих.

Екологічні фактори відіграють важливу роль у проектуванні парків, оскільки вони впливають на стійкість екосистеми, комфортність середовища та гармонійне співіснування людини з природою. Одним із ключових аспектів є збереження та відновлення природного ландшафту, що передбачає мінімальне втручання в природні процеси, збереження існуючих зелених насаджень, водойм і рельєфу. Важливе значення має біорізноманіття – проектування парку повинно сприяти створенню сприятливих умов для флори і фауни, використанню місцевих та адаптованих видів рослин, які потребують менше догляду і стійкі до кліматичних умов. Ґрунтові характеристики та водний баланс є ще одним критичним фактором. Необхідно передбачити заходи щодо запобігання ерозії, забрудненню ґрунтів і водних ресурсів, а також ефективне використання систем дренажу та водовідведення. Використання екологічно безпечних матеріалів для покриттів доріжок, архітектурних елементів і меблів також має велике значення для зниження негативного впливу на довкілля. Ще одним важливим аспектом є якість повітря та зменшення рівня шуму. Рослинність у парку виконує функцію природного фільтра, поглинаючи шкідливі речовини та створюючи бар'єр від шумового забруднення. Для покращення мікроклімату використовують стратегії зеленого зонування, розміщення дерев та чагарників у місцях з найбільшою екологічною потребою. Також важливо враховувати принципи сталого розвитку та енергоефективності: використання відновлюваних джерел енергії, екологічного освітлення, систем збору та переробки відходів, що сприяє зменшенню негативного впливу на природу. Усі ці фактори сприяють формуванню екологічно

стійкого парку, який гармонійно поєднує природні та рекреаційні функції, створюючи комфортний простір для людей і зберігаючи навколишнє середовище.

До екологічних факторів також входять природні ресурси даного середовища, їх класифікацію можна розглянути на рисунку (рис.1.3.2).

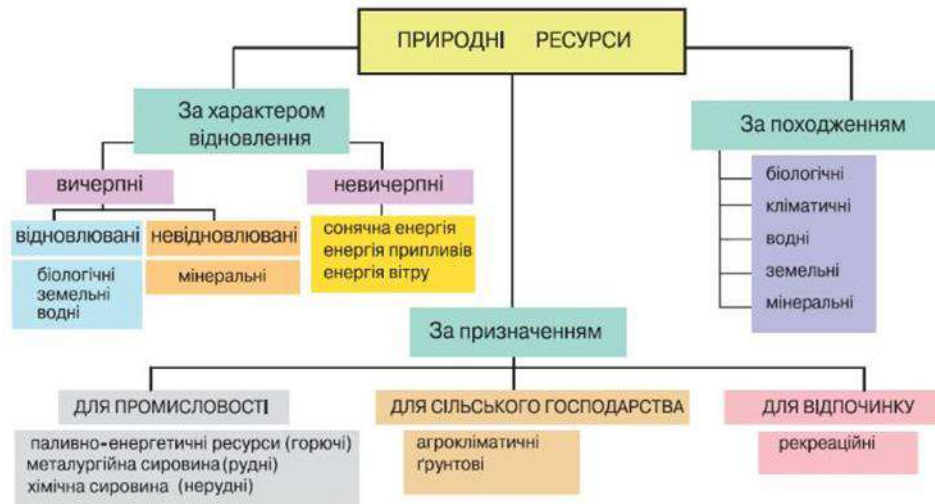

Рис.1.3.2 Природні ресурси [37]

Культурно-історичні та туристичні фактори включає: історичну та культурну спадщину та туристичну інфраструктуру. Врахування культурних та історичних об'єктів може значно підвищити привабливість рекреаційно-оздоровчих просторів, оскільки вони можуть стати основою для культурного туризму. Для ефективного функціонування рекреаційних просторів важливим є розвиток туристичної інфраструктури: готелів, інформаційних центрів, екскурсійних маршрутів тощо. Основні туристичні фактори привабливості ландшафтного простору наведено у рисунку (рис.1.3.3). [38]

Культурно-історичні та туристичні фактори відіграють значну роль у формуванні ландшафтно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих просторів, оскільки вони визначають змістове наповнення території, її туристичну привабливість та умови використання. Культурно-історична спадщина є важливим елементом розвитку рекреаційних територій, адже такі об'єкти сприяють збереженню національної та регіональної ідентичності, а також слугують точками

тяжіння для туристів. Наявність історико-культурних пам'яток впливає на планування, оскільки архітектурні, археологічні та етнографічні об'єкти потребують збереження та інтеграції у загальну структуру рекреаційних просторів. Важливим фактором є також традиційна культура та народні промисли, які впливають на розвиток рекреаційних просторів через створення етнопарків, музеїв просто неба, майстерень народного мистецтва та гастрономічних локацій. Значну роль відіграють і релігійні та сакральні місця, такі як печерні монастирі в Криму, Святогірська лавра чи Зарваницький духовний центр, що формують спеціальні маршрути для паломників та туристів, а також створюють умови для спокійного відпочинку та духовного усамітнення.

Рис.1.3.3. Туристичні фактори [38]

Туристичні фактори також впливають на функціональне наповнення території, рівень розвитку інфраструктури та типи рекреаційної діяльності. Популярність місцевості серед туристів вимагає особливого підходу до її планування, що передбачає створення зон для розміщення великої кількості

людей, розвиток транспорту та сервісних об'єктів. Різноманітність туристичних маршрутів визначає необхідність чіткого зонування території, що враховує активні та пасивні види відпочинку, доступність природних або культурних локацій, організацію еко-стежок, туристичних маршрутів та велодоріжок. Важливим фактором є також сезонність туризму, оскільки змінність туристичних потоків впливає на планування територій. У регіонах з вираженою сезонністю варто розвивати всесезонні комплекси, які пропонують відпочинок і влітку, і взимку. Висока популярність туристичних локацій також вимагає врахування екологічної стійкості та сталого використання територій. Для цього важливо передбачити заходи щодо збереження природного середовища, обмеження антропогенного навантаження та інтеграцію екологічних принципів у планування.

Таким чином, культурно-історичні та туристичні фактори суттєво впливають на ландшафтно-планувальну організацію рекреаційно-оздоровчих просторів, визначаючи їх функціональне зонування, архітектурно-планувальні рішення, рівень розвитку інфраструктури та збереження природної і культурної спадщини. Врахування цих чинників дозволяє створювати гармонійні, естетично привабливі та функціональні простори, що сприяють розвитку туризму та комфортному відпочинку відвідувачів.

Естетичні фактори відіграють важливу роль у створенні комфортних, гармонійних та привабливих рекреаційно-оздоровчих просторів, оскільки вони безпосередньо впливають на візуальне сприйняття ландшафту, настроїв відвідувачів та їхнє бажання повертатися до певної локації. Привабливий вигляд території, правильне поєднання природних та архітектурних елементів, кольорові рішення та композиційні принципи є важливими аспектами проектування рекреаційних просторів. Одним із ключових аспектів є гармонія природного та антропогенного середовища, що передбачає інтеграцію архітектурних елементів у природний ландшафт. Використання натуральних матеріалів, таких як дерево, камінь чи зелений дах, дозволяє досягти плавного переходу між природним і

штучним середовищем. Наприклад, дерев'яні оглядові майданчики та альтанки в Карпатах гармонійно вписуються у природний контекст.

Композиційна організація простору також є важливим фактором естетичного сприйняття, оскільки правильне співвідношення відкритих та закритих просторів сприяє комфортному пересуванню та візуальній привабливості території. Панорамні види, акцентні елементи, такі як фонтани, скульптури, оглядові майданчики, а також правильно розташовані зелені насадження роблять простір гармонійним і збалансованим. Колористика природного та штучного середовища також має велике значення у формуванні естетичної привабливості території. Добре спроектовані рекреаційні простори враховують кольорові акценти, що відповідають природному ландшафту. Для приморських зон характерні світлі відтінки (блакитний, білий, бежевий), тоді як для лісових парків використовуються більш природні кольори, як-от темно-зелений та коричневий. Наприклад, використання природних кольорів у дизайні лавок, альтанок та інформаційних табличок у природних парках дозволяє зберегти гармонійний вигляд території.

Важливу роль у створенні естетично привабливого простору відіграє використання водних елементів. Вода додає динаміки, виразності та створює заспокійливу атмосферу. Фонтани, озера, водоспади або навіть невеликі струмки часто стають центральними точками для відпочинку та релаксації. Додатковий акцент у ландшафтному дизайні створюють архітектурні елементи та арт-об'єкти. Це можуть бути тематичні інсталяції, скульптури, історичні монументи або інтерактивні експозиції, що додають унікальності місцевості.

Особливу увагу в естетичному оформленні територій слід приділяти освітленню, яке відіграє важливу роль у формуванні атмосфери простору у вечірній час. Грамотно спроектоване ландшафтне освітлення дозволяє підкреслювати природні форми, виділяти архітектурні акценти та створювати затишну атмосферу. Наприклад, підсвічування доріжок та дерев у парку Шевченка

у Львові робить вечірні прогулянки комфортнішими та естетично приємними. Окрім цього, важливим фактором є сезонна мінливість ландшафту, оскільки рекреаційні простори повинні бути привабливими у будь-яку пору року. Для цього необхідно висаджувати рослини з різними періодами цвітіння, використовувати декоративні елементи, які змінюються залежно від сезону, та створювати зимові композиції, що залишаються привабливими навіть без зелених насаджень.

Таким чином, естетичні фактори є ключовими у проектуванні рекреаційно-оздоровчих просторів, оскільки вони визначають візуальну привабливість території та комфортність перебування. Гармонійне поєднання природного середовища з архітектурними та ландшафтними елементами, грамотне використання композиційних принципів, водних ресурсів, кольорової гами, освітлення та арт-об'єктів дозволяє створювати не лише функціональні, а й естетично довершені простори, що залишають незабутнє враження у відвідувачів.

Основні естетичні акценти, які надають простору привабливості та цікавості наведено на рисунку (рис.1.3.4.). [39]

Рис.1.3.4. Основні естетичні акценти ландшафтного простору. [39]

Основними умовами створення ландшафтно-планувальної організації міських рекреаційно-оздоровчих просторів є: соціально-економічні, психологічні,

адміністративно-правові, інженерно-технічні. [40]

Соціально-економічні умови включають: транспортн та економічну доступність території. Важливо, щоб рекреаційно-оздоровчі зони були легко доступні для різних груп населення, включаючи людей з обмеженими фізичними можливостями. Для цього необхідно передбачити наявність транспортної інфраструктури, паркінгів, пішохідних доріжок (рис.1.3.6). Також, важливою умовою є доступність рекреаційних послуг для різних соціальних груп. Це стосується як цінової політики, так і розміщення соціально важливих об'єктів (лікарні, санаторії) для людей, які потребують оздоровлення.

Економічні можливості громади визначають масштаб і якість реалізації паркового проєкту. Якщо бюджет обмежений, перевага надається невибагливим до догляду рішенням, а якщо залучаються інвестиції, можливе облаштування сучасних зон відпочинку, спортивних майданчиків та арт-об'єктів. Інфраструктурна доступність також відіграє важливу роль: продумане розташування доріг, громадського транспорту, паркувальних місць і велодоріжок забезпечує зручність відвідування парку. Важливо створити безбар'єрне середовище, доступне для маломобільних груп населення.

Окрему увагу приділяють соціальному запиту, який визначає функціональне наповнення парку. Громадські обговорення допомагають з'ясувати, чи є попит на спортивні майданчики, зони для виходу собак, місця для культурних заходів або зони тихого відпочинку. Окрім соціальної значущості, парк може сприяти економічному розвитку території, залучаючи туристів, стимулюючи відкриття кафе, прокату спорядження та організацію подій. Тому при проектуванні важливо передбачити його економічну сталість та можливість часткової самоопукності. Урахування цих соціально-економічних умов дає змогу створити парк, який відповідатиме потребам громади, буде зручним, функціональним та ефективним у довгостроковій перспективі. На рисунку показано основні умови впливу серед яких виокремлені соціально-економічні умови (рис.1.3.5).

Соціально-економічні умови			
нормативно-правові	економічні	соціально-психологічні	суспільно-політичні

Рис.1.3.5. Соціально-економічні умови [40]

Психологічні умови забезпечують комфорт і безпеку відвідувачам. Люди віддають перевагу тим рекреаційним зонам, де забезпечено психологічний комфорт і безпека. Це включає як фізичну безпеку (освітлення, огорожі, моніторинг), так і психологічний комфорт.

Психологічні умови створення ландшафтно-планувальної організації міських рекреаційно-оздоровчих просторів визначаються комплексом факторів, що впливають на сприйняття та емоційний стан відвідувачів. Передусім важливо враховувати принцип біології, який передбачає тісний контакт людини з природою через використання зелених насаджень, водойм та інших природних елементів, що сприяють зниженню рівня стресу та підвищенню психологічного комфорту. Оптимальне зонування простору забезпечує гармонійний баланс між активними й пасивними зонами відпочинку, дозволяючи задовольнити потреби різних груп населення. Важливу роль відіграє кольорове та текстурне рішення ландшафтного дизайну, оскільки природні кольори, плавні лінії й органічні форми позитивно впливають на психоемоційний стан людини. Ергономіка простору передбачає зручне розміщення лав, доріжок, навісів і тіньових зон, що сприяє відчуттю захищеності та комфорту.

Акустичний комфорт досягається шляхом мінімізації шумового забруднення та створення приємного звукового середовища, наприклад, за допомогою фонтанів

або зелених шумозахисних смуг. Освітлення також є важливим фактором: м'яке розсіяне світло створює атмосферу затишку, а його інтенсивність та колірна температура повинні відповідати біологічним ритмам людини. Соціально-психологічний аспект включає доступність та інклюзивність простору, що сприяє формуванню позитивних міжособистісних взаємодій. Таким чином, створення комфортного міського рекреаційно-оздоровчого простору вимагає комплексного підходу, що враховує як фізичні, так і психологічні потреби людини, забезпечуючи гармонію між природним середовищем і соціальним контекстом. Комплекс психологічних умов щодо створення ландшафтно-планувальної організації міських рекреаційно-оздоровчих просторів відображено на рис.1.3.6. Вони включають основні умови створення комфорту: біофільний дизайн, зонування, колір і текстура, ергономіка, акустичний комфорт та освітлення.

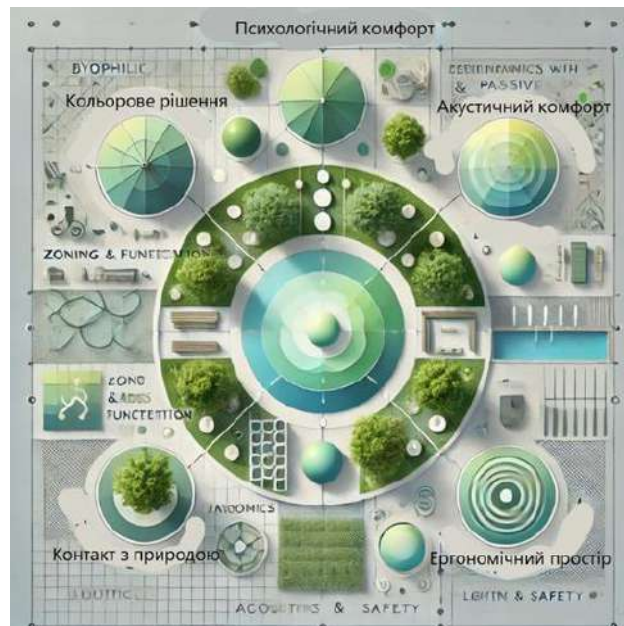

Рис.1.3.6. Психологічні умови при створенні ландшафтно-планувальної організації міських рекреаційно-оздоровчих просторів. [40]

Адміністративно-правові умови включають регулювання використання землі, забезпечення охорони природних ресурсів, а також встановлення стандартів для безпеки та якості рекреаційних послуг.

Адміністративно-правові умови, що впливають на ландшафтно-планувальну

організацію рекреаційно-оздоровчих просторів, включають широкий спектр законодавчих, нормативних та організаційних аспектів, які визначають правила використання земель, охорони навколишнього середовища, створення та розвитку таких територій. Законодавство щодо використання земель, зокрема Земельний кодекс України, регулює питання надання земель для рекреаційних і оздоровчих цілей, визначаючи, які види діяльності можуть здійснюватися на таких територіях, і в яких межах. Визначення категорій земель, таких як землі рекреаційного призначення чи землі природоохоронного фонду, є основою для планування таких просторів.

Крім того, законодавчі акти щодо охорони навколишнього середовища, зокрема Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», встановлюють вимоги до збереження природних ландшафтів при проектуванні рекреаційних просторів, а також нормативи щодо санітарних зон, рівнів забруднення, охорони водних ресурсів, природних заповідників і національних парків. Законодавство про планування та забудову територій, зокрема «Генеральний план населеного пункту» та «Детальний план території», визначає, як повинні організовуватися простори для рекреації, враховуючи розташування, доступність, елементи інфраструктури та зелені насадження. Законодавство про містобудівну діяльність регулює проектування об'єктів на територіях рекреаційного використання, таких як парки, пляжі, оздоровчі комплекси тощо.

Окрім того, важливим є нормативне забезпечення соціальної інфраструктури: законодавство визначає необхідні стандарти щодо забезпечення доступу до рекреаційно-оздоровчих просторів для різних соціальних груп, зокрема осіб з обмеженими можливостями, а також регулює питання безпеки на таких об'єктах, включаючи санітарні, будівельні та пожежні норми. Врахування природних особливостей території, таких як наявність заповідних територій, природних ландшафтів, екосистем, є важливим, оскільки вони можуть обмежувати використання земель для рекреації. Крім того, встановлення

охоронних зон навколо природоохоронних територій, наприклад, навколо національних парків чи природних заповідників, також обмежує можливості для ландшафтного планування.

На міжнародному рівні, нормативи, що визначають організацію рекреаційних просторів в рамках міжнародних угод, зокрема щодо сталого розвитку, охорони біорізноманіття, туризму та рекреації, стають важливими. Підписання міжнародних угод про захист природних територій та реалізація міжнародних стандартів щодо екологічної стійкості рекреаційних просторів забезпечує гармонійний розвиток таких територій із дотриманням глобальних екологічних норм. Ці умови є важливими для забезпечення ефективної організації ландшафтного планування рекреаційно-оздоровчих просторів, що дозволяє поєднати потреби людей у відпочинку з захистом природного середовища та збереженням екологічної рівноваги.

Інженерно-технічні умови, впливають на ландшафтно-планувальну організацію рекреаційно-оздоровчих просторів та стосуються проектування та забезпечення функціонування таких територій. До основних інженерно-технічних умов можна віднести інженерну інфраструктуру та комунікації, зокрема електропостачання для забезпечення освітлення та енергозабезпечення рекреаційних зон, водопостачання та водовідведення для зелених зон, фонтанів, басейнів, а також ефективне водовідведення для запобігання затоплення територій. Також важливо проектувати теплопостачання для об'єктів, які потребують опалення.

Будівельні та інженерні мережі також відіграють важливу роль, зокрема проектування систем водовідведення та дренажу для запобігання затоплення територій, а також ливневого водовідведення для зон з високими опадами. Екологічні та природоохоронні аспекти включають захист від ерозії, для чого необхідно застосовувати інженерні рішення, такі як укріплення схилів та використання геосіток, а також охорону природних водних ресурсів, якщо на

території є водойми, що потребують очищення та збереження екологічної рівноваги. Важливими є також будівельні конструкції та архітектурні елементи, такі як малі архітектурні форми (лавки, альтанки, туалети, смітники, дитячі майданчики), що повинні бути зручними, функціональними та гармонійно вписуватися в ландшафт.

Системи освітлення повинні забезпечувати безпеку та комфорт відвідувачів у темний час доби. Безпека та охорона громадського порядку є важливими інженерно-технічними аспектами, зокрема проектування систем протипожежного захисту та використання відеоспостереження для забезпечення безпеки. Технічні рішення щодо використання природних ресурсів, зокрема впровадження технологій енергозбереження, використання відновлювальних джерел енергії, таких як сонячні панелі або вітрові турбіни, дозволяють забезпечити енергетичні потреби рекреаційних зон. Крім того, використання автоматизованих систем для моніторингу стану території, води та енергоспоживання дозволяє знижувати витрати та підвищувати ефективність функціонування рекреаційно-оздоровчих просторів. Інженерно-технічні умови є ключовими для забезпечення комфортного, безпечного та ефективного функціонування рекреаційно-оздоровчих просторів, адже вони дозволяють інтегрувати природні ландшафти з інженерними мережами, зберігаючи екологічну рівновагу та підвищуючи привабливість таких територій для відпочинку. На схемі (рис.1.3.8) проілюстровано інженерно-технічні умови ландшафтно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих просторів, які охоплюють ключові аспекти, такі як інфраструктура, транспортна доступність, екологічні заходи, архітектурні елементи та безпеку.

Рис.1.3.8. Інженерно-технічні умови ландшафтно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих просторів [40]

Отже виявлення та врахування факторів (природно-кліматичних, містобудівних, екологічних, культурно-історичних та туристичних й естетичних) та умов (соціально-економічних, психологічних, адміністративно-правових, інженерно-технічних) впливає на ефективність способів вирішення досліджуваної частини проблеми а саме дозволяють раціонально підійти до планування території, акцентувати увагу на основних аспектах та шляхах її вирішення.

Висновок до розділу 1

В першому розділі проаналізовані наукові роботи наближені до теми магістерської та визначено передумови створення ландшафтно-рекреаційного простору. В рамках аналізу були розглянуті різноманітні типи просторів: розважальні, оздоровчі, рекреаційні тощо. Функція просторів залежить від їх розташування, ландшафтних особливостей, природних факторів, потреб населення, навколишньої забудови та типу самого простору.

Отже розглянуті приклади наукових досліджень показують нам що

ландшафтно-планувальна організації функціональної зони залежить від багатьох чинників, які визначають її структуру та розміщення. Їх врахування дозволить створити рекреаційну зону, яка допоможе позбутися втоми, як фізичної, так і моральної, запобігти стресу та виснаженню, а також забезпечує додатковий комфорт у оздоровчих комплексах, який так необхідний клієнтам, допоможе відновити емоційні та психологічні сили, здоров'я і працездатність людини. На основі аналізу сучасного стану рекреаційно-оздоровчих закладів виявлено їхню невідповідність сучасним потребам та вимогам соціальних і вікових груп населення, що виражається у недостатній їхній кількості, а також відсутності спеціалізованих закладів та незадовільному використанні природних ресурсів.

Цінними позитивними результатами попередників є визначення наукових підходів, на яких базується розвиток рекреаційно-оздоровчих комплексів, напрямки вдосконалення природно-ресурсної бази рекреації та формування рекреаційно-оздоровчих закладів відповідно до видів відпочинку.

Врахування інформації з проаналізованих наукових праць, а також світового досвіду та дотримання факторів і умов утворення громадського простору допоможе створити гармонійне та комфортне середовище відкритих громадських просторів для населення малих міст.

Виявлення та врахування факторів (природно-кліматичних, містобудівних, екологічних, культурно-історичних та туристичних й естетичних) та умов (соціально-економічних, психологічних, адміністративно-правових, інженерно-технічних) впливає на ефективність способів вирішення досліджуваної частини проблеми а саме дозволяють раціонально підійти до планування території, акцентувати увагу на основних аспектах та шляхах її вирішення.

РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ З ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ ПРОСТОРІВ.

2.1. Класифікація рекреаційно-оздоровчих просторів

Приміські рекреаційно-оздоровчі простори є важливою складовою ландшафтної організації територій, які забезпечують відпочинок і оздоровлення для населення, що проживає в міських агломераціях. Їх основною метою є надання можливості для відновлення фізичного та психічного стану людини, зменшення стресових навантажень, що виникають через життєдіяльність у міському середовищі. Класифікація таких просторів допомагає визначити їх особливості, функціональне призначення, масштаби, а також зони їх впливу. На підставі аналізу існуючих рекреаційно-оздоровчих просторів запропоновано їх класифікацію за наступними класифікаційними критеріями:

- **за розташуванням в структурі міста:**

Міські зони: розташовані в центрі міст і включають пішохідні зони, парки, майданчики для дитячих ігор.

Периферійні зони: віддалені від центрів населених пунктів, включаючи сільські місцевості, де можуть бути створені агротуристичні об'єкти.

Регіональні та природні зони: заповідники, національні парки, туристичні комплекси, які надають можливість активного відпочинку та екологічного туризму (рис.2.1).

- **за функціональним спрямуванням**

Цей підхід до класифікації базується на функціях, які виконують приміські рекреаційно-оздоровчі простори.

Лікувально-рекреаційні простори спеціалізуються на відновленні здоров'я через використання природних ресурсів, таких як мінеральні води, лікувальні грязі, кліматичні умови, грязелікування, водні процедури, а також фізіотерапія.

Вони можуть включати санаторії, курорти, спа-центри. Зазвичай в таких просторах поєднуються фізична активність і терапевтичні процедури, що сприяють лікуванню або профілактиці захворювань.

Рис.2.1 Класифікація за розташуванням в структурі міста

Рекреаційні простори загального відпочинку передбачені для активного і пасивного відпочинку. Вони можуть включати парки, зони для пікніків, озера та річки для відпочинку, а також спортивні майданчики для активних видів спорту. Важливим аспектом є наявність природних ландшафтів для прогулянок і розслаблення.

Спортивно-рекреаційні простори орієнтовані на активне проведення часу та фізичні тренування. Вони можуть включати спортивні комплекси, стадіони, гольф-поля, тенісні корти, велосипедні та пішохідні доріжки, а також зони для активних видів спорту, таких як волейбол чи футбол.

Екологічні (природоохоронні) рекреаційні простори призначені для збереження природної природи, біорізноманіття і створення умов для екологічної освіти та наукових досліджень. Вони включають природні резервати, заповідники, національні парки і інші охоронювані природні території (рис.2.2).

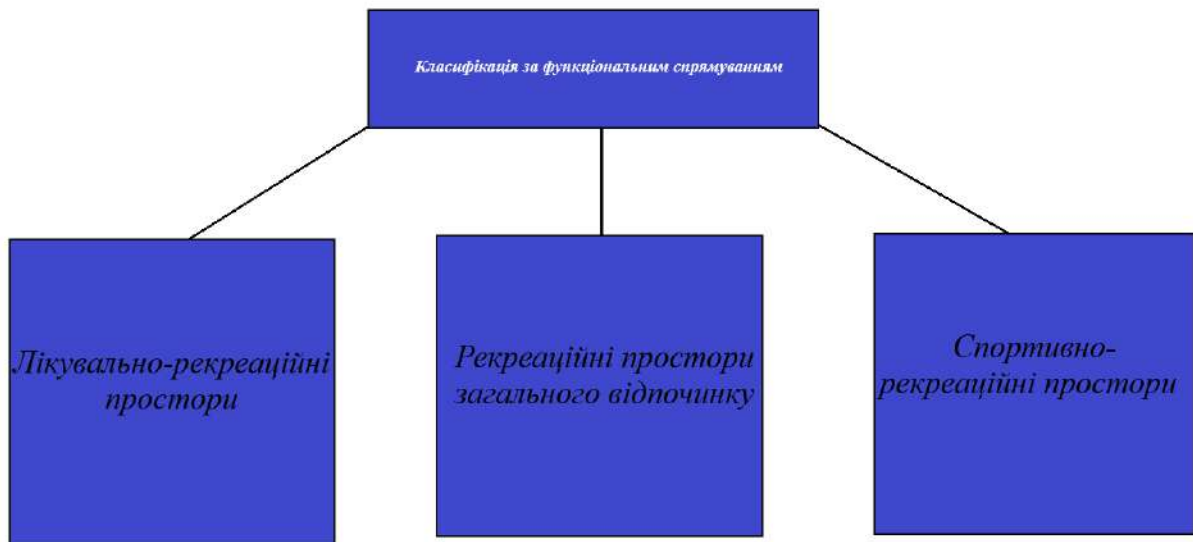

Рис.2.2 Класифікація за функціональним спрямуванням

- **за характеристикою природніх ресурсів**

Цей підхід зосереджений на тому, де саме розташовані рекреаційно-оздоровчі простори і які природні умови є основою їх функціонування.

Лісові рекреаційно-оздоровчі простори - це території, де основним природним ресурсом є ліс. Вони можуть включати зони для пішохідного туризму, велосипедні маршрути, а також зони для медитації та релаксації серед природи. Лісові території сприяють очищенню повітря та створюють необхідні умови для відпочинку і оздоровлення.

Водні рекреаційно-оздоровчі простори - це простори, де головним природним ресурсом є вода, зокрема озера, річки, джерела. Такі простори часто включають курорти з водними процедурами, пляжі для відпочинку, а також зони для водних видів спорту (плавання, веслування, катамарани).

Гірські рекреаційно-оздоровчі простори характеризуються особливими кліматичними і природними умовами, що підходять для зимових і літніх видів відпочинку. Це можуть бути гірськолижні курорти, туристичні бази, альпіністські

маршрути, а також зони для відновлення здоров'я в умовах чистого повітря та природних джерел.

Саванні та степові рекреаційно-оздоровчі простори - це території, що характеризуються рівнинними ландшафтами з переважно трав'яною рослинністю. Така територія підходить для організації пікніків, прогулянок, активного відпочинку та екологічного туризму (рис.2.3).

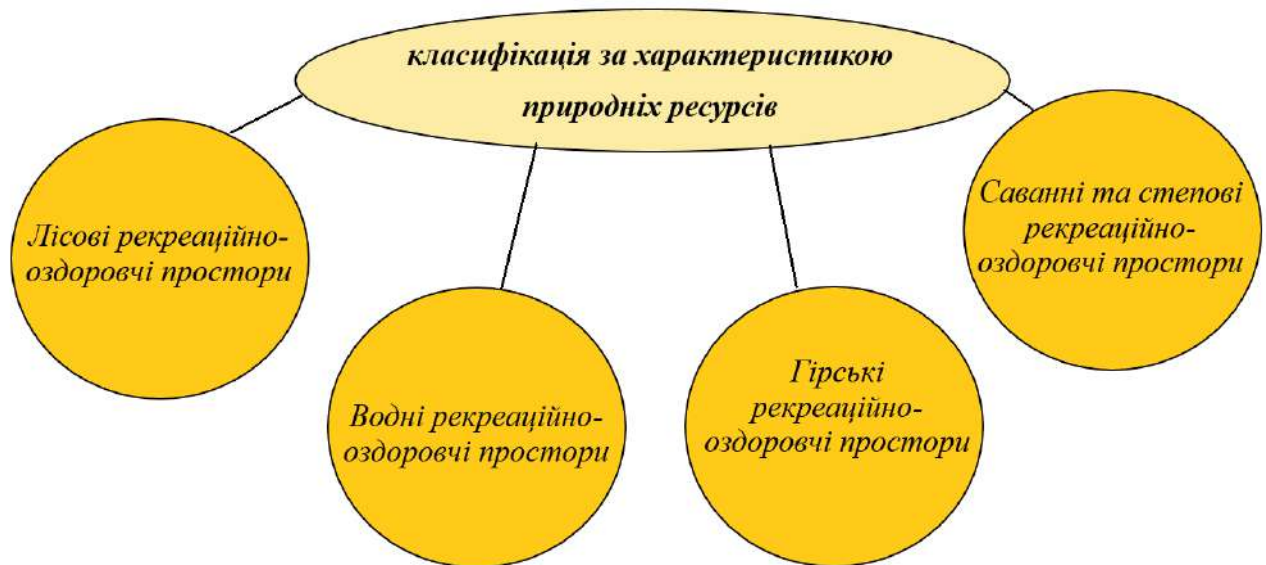

Рис.2.3 Класифікація за характеристикою природних ресурсів

- **за рівнем містобудівного проектування**

Мікрорівень: рекреаційні об'єкти, що займають невелику площу, такі як дитячі майданчики, басейни, спортивні майданчики в межах кварталів.

Мезорівень: середні за площею об'єкти, включаючи зони відпочинку в межах міських парків, місцеві санаторії, бази відпочинку.

Макрорівень: великі курорти, спортивні комплекси, багатофункціональні рекреаційні території, розташовані на значних відстанях від великих міст (рис.2.4).

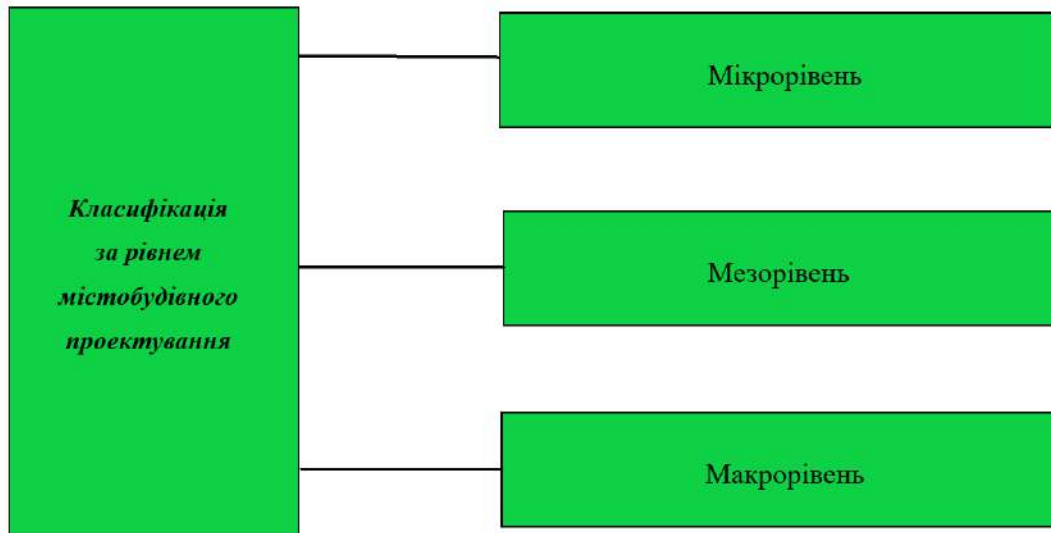

Рис.2.4 Класифікація за рівнем містобудівного проектування

- **за адміністративним рівнем підпорядкування**

Місцеві рекреаційні простори - це невеликі території, що часто знаходяться в межах міських агломерацій і надають можливість відпочинку для жителів конкретного району або невеликого населеного пункту. Сюди можна віднести невеликі парки, озера, лісопарки.

Регіональні рекреаційні простори - це більші території, які вже можуть обслуговувати жителів декількох міст або районів. Сюди відносяться великі курорти, національні парки, бази відпочинку, що мають широку інфраструктуру для оздоровлення та відпочинку.

Національні рекреаційні простори - це великі території, які є важливими не тільки для регіону, але й для всієї країни. Вони часто включають великі природні об'єкти, такі як природні резервати, національні парки, великі курорти, які можуть приймати туристів з усієї країни та за її межами (рис.2.5).

Рис.2.5 Класифікація за адміністративним рівнем підпорядкування

- **за наявності інфраструктури**

Простори з мінімальною інфраструктурою - це простори, де інфраструктура обмежена або взагалі відсутня. Вони підходять для природного відпочинку, піших прогулянок, кемпінгів та відновлення сил серед природи без зайвих благ цивілізації.

Простори з базовою інфраструктурою це території, що мають основні зручності, як-то стоянки для транспорту, місця для відпочинку, санітарні зони, зони для пікніків, душові. Це можуть бути бази відпочинку або невеликі курорти.

Простори з розвинутою інфраструктурою включають повноцінні курорти з готелями, ресторанами, спа-послугами, медичними установами та іншими розважальними і лікувальними закладами, що забезпечують комплексний відпочинок (рис.2.6).

Рис.2.6 Класифікація за наявності інфраструктури

- **за режимом використання**

Ця класифікація враховує сезонність і тривалість використання рекреаційно-оздоровчих просторів.

Короткострокові (одноразові) рекреаційні простори використовуються на короткий час, зазвичай для денного відпочинку або для проведення декількох годин. Сюди відносяться зони для пікніків, спортивні майданчики, зони для прогулянок і короткотривалого відпочинку.

Середньострокові рекреаційні простори використовуються для більш тривалого відпочинку, зазвичай на кілька днів. Сюди відносяться бази відпочинку, готелі, кемпінги, що забезпечують умови для ночівлі і відновлення сил на кілька діб.

Довгострокові рекреаційні простори використовуються на довший термін, зазвичай для сезонного або навіть річного відпочинку. До таких просторів відносяться курорти, санаторії, що пропонують програму лікування і відпочинку на протязі тижнів чи місяців (рис.2.6).

Рис.2.7 Класифікація за режимом використання

- **за сезонами**

Сезонна класифікація враховує зміни кліматичних умов рекреаційно-оздоровчих просторів:

літні рекреаційно-оздоровчі простори переважно використовуються для пляжного відпочинку, кемпінгів, проведення фестивалів, водних видів спорту;

зимові рекреаційно-оздоровчі простори орієнтовані на зимові види спорту, такі як лижі, сноуборд, катання на санках;

цілорічні рекреаційно-оздоровчі простори можна використовувати незалежно від пори року, такі як гірськолижні курорти з можливістю відпочинку і в літній, і в зимовий період (рис.2.8).

Рис.2.7 Класифікація за сезонами

Класифікація рекреаційно-оздоровчих просторів є важливим етапом у плануванні та розвитку територій, що забезпечують якісний відпочинок і оздоровлення для населення. Різноманіття таких просторів дозволяє адаптувати підходи до відпочинку в залежності від їх функціонального призначення, та природних умов.

Виходячи з вище наданих класифікаційних критеріїв рекреаційно-оздоровчих просторів можна виділити два їх укрупнених типи: лікувально-рекреаційні та рекреаційні простори для активного і пасивного відпочинку, які можуть бути розташовані в різних природних середовищах: лісовому, водному, гірському та саванному або степовому. Рекреаційно-оздоровчий простір кліматичного курорту Ворзель в приміській зоні м. Києва відноситься до лікувально-рекреаційного простору лісового типу адже розташований у зоні переважання хвойно-листяних лісів, які створюють сприятливі мікрокліматичні умови для оздоровлення. Ворзель має багаті природні ресурси: чисте повітря, насичене фітонцидами, м'який помірно-континентальний клімат, відсутність інтенсивного техногенного навантаження, що забезпечує високу якість навколишнього середовища. Також, на території курорту розташовані спеціалізовані санаторно-курортні заклади, лікувально-профілактичні установи, оздоровчі центри та зони активного і пасивного відпочинку, що підтверджує його функціональну орієнтацію на відновлення фізичного і психоемоційного стану людини. Інфраструктура Ворзеля спрямована на довготривале перебування відпочивальників, лікування та реабілітацію, що характерно саме для лісових лікувально-рекреаційних просторів. Крім того, лісовий тип рекреаційного простору Ворзеля сприяє формуванню замкнених зелених масивів, які створюють акустичний комфорт, знижують рівень забруднення повітря, забезпечують тінь та захист від вітру, що є важливими умовами для організації клімато-терапевтичних маршрутів, теренкурів, зон спокійного відпочинку й лікувальної ходьби.

2.2. Заходи та прийоми ландшафтно-планувальної організації рекреаційних просторів у лісовій місцевості

Лісові території, які включаються в межі міст та безпосередньо примикають до них завжди були важливим ресурсом для відпочинку, оздоровлення та збереження природного середовища. Зростання інтересу до екотуризму та активного дозвілля у природних умовах підвищує актуальність планувальної організації рекреаційних просторів у лісовій місцевості. Гармонійне поєднання природного ландшафту та людської діяльності є ключовим завданням ландшафтного дизайну та планування.

Ефективна організація рекреаційних просторів базується на кількох основних принципах. Перш за все, це пріоритет збереження природного середовища. Втручання у природу повинно бути мінімальним і спрямованим на збереження біорізноманіття та екосистем. Другий принцип – забезпечення доступності та безпеки для відвідувачів. Інфраструктура повинна бути зручною, але ненав'язливою, щоб не порушувати гармонію природного ландшафту. Третій принцип – гармонійне поєднання природних і штучних елементів із врахуванням естетичних, екологічних та соціальних аспектів. [41]

Щодо організації рекреаційних просторів, одним із ключових прийомів є зонування території. При зонуванні лісових територій, які включаються в межі міст та безпосередньо примикають до них, необхідно враховувати концепцію поляризованого ландшафту — культурного ландшафту з територіальною структурою, що припускає гармонійне співіснування природних зон і зон де передбачається підвищена одноразова відвідуваність цих територій. Згідно з концепцією поляризованого ландшафту, природоохоронні території, розташовані між антропогенними територіями, повинні об'єднуватися в єдине ціле (так звані еконет) через зелені коридори. При цьому підвищена одноразова відвідуваність рекреаційних територій передбачається, на реальній місцевості з урахуванням потреб урбанізованого середовища і особливостей ландшафту, таких як рельєф і

водотоки. Відповідно до цієї концепції лісові території можна поділити на кілька зон:

- зони активного відпочинку (спортивні майданчики, велосипедні доріжки);
- зони пасивного відпочинку (лавочки, альтанки, місця для пікніків);
- зони охоронюваного ландшафту, доступ до яких обмежений, щоб уникнути руйнування екосистем.

Ландшафтно-планувальна організація рекреаційних просторів у лісовій місцевості включає організацію дорожньо-стежкової мережі, розташування місць для відпочинку, створення дитячих ігрових зон та оглядових точок. Рекреаційні стежки можуть бути оснащені інформаційними стендами про флору, фауну та природні об'єкти місцевості. Важливу роль у формуванні рекреаційного середовища відіграють прийоми формування рослинних угруповань. Використання місцевих видів рослин допомагає створити природну та естетичну атмосферу, що сприяє комфортному перебуванню відвідувачів.

Сучасні прийоми ландшафтно-планувальної організації дозволяють ефективно інтегрувати елементи благоустрою та озеленення у природний ландшафт. Наприклад, для доріжок використовуються екологічно чисті матеріали, такі як дерево чи натуральний камінь, або щепи. Елементи благоустрою, зокрема альтанки, павільйони або кіоски тощо маскуються за допомогою зелених дахів чи висадки дерев, щоб природно вписуватися у середовище. Оглядові майданчики часто організують виходячи із існуючого рельєфу: природні височини слугують ідеальними місцями для спостереження за панорамою оточуючого простору. Такий підхід дозволяє уникнути масштабних земляних робіт і зберегти природний вигляд території. Використання природних ресурсів: водних об'єктів, таких як озера, річки чи струмки може сформувати доміанти, або головні акценти рекреаційного простору. Наприклад, створення екологічних зон для купання, риболовлі чи відпочинку на березі підвищує привабливість території. Рельєфні

особливості лісової місцевості також можна використати для організації хайкінгу - катання на гірських велосипедах або навіть зимових видів спорту. Стійкі підходи до планування сучасних рекреаційних просторів повинні бути прикладом стійкого використання ресурсів. Використання екологічних матеріалів для будівництва, створення систем для збору та утилізації сміття, а також інтеграція технологій для енергоефективності (наприклад, сонячних батарей) сприяють збереженню екосистем. [42]

Перспективи розвитку рекреаційних просторів у лісовій місцевості пов'язані із впровадженням новітніх технологій, які включають створення інтерактивних карт-маршрутів, розробку мобільних застосунків для орієнтування та віртуальних гідів. Такі рішення сприяють підвищенню зручності для відвідувачів і популяризації екотуризму.

Вплив ландшафтної організації лісових рекреаційних просторів на населення можна визначити на основі досліджень впливу природи на людину: парки з водними об'єктами, садами та відкритими просторами дають можливість людям відчувати спокій і відновити психологічний баланс. Регулярні прогулянки на природі значно знижують рівень тривожності, депресії та покращують загальний психоемоційний стан, що підтверджують численні дослідження. Гармонійно організовані простори, що поєднують природні елементи і культурно-пізнавальні функції, дозволяють створити унікальну атмосферу для відновлення внутрішньої гармонії та психологічного комфорту. Подальші дослідження та розробки в цьому напрямку можуть сприяти покращенню якості життя в урбанізованому середовищі і розвивають соціальну стресостійкість.

З погляду ландшафтної організації поляризованої зони лісового ландшафту формування композиції лісової місцевості виступає на перше місце. У відвідувачів формується художній образ ландшафтного середовища з сукупності суб'єктивних вражень в результаті його візуального сприйняття. Людина не тільки використовує простір, але і емоційно сприймає і оцінює його. Емоційна

виразність ландшафту залежить від його здатності викликати переживання у людини. Визначення головного принципу при формуванні архітектурно-ландшафтного середовища лісових парків є найбільш складним завданням при його формуванні. Основою ландшафтно-планувального та просторового рішення, що впливає на формування художнього образу, є природні компоненти – рельєф, вода, рослинність. Різноманітне їх поєднання створює базу для формування численних ландшафтних композицій з високим емоційним впливом. У кожному конкретному, випадку один з елементів ландшафту, як правило, виступає ведучим. [43]

Прикладами ландшафтно-планувальної організації лісового простору можуть бути наступні парки:

1) Парк "Феофанія" в Києві був створений на основі природного ландшафту та існуючих історичних і культурних об'єктів і є прикладом рекреаційно-оздоровчої зони, яка поєднує природні ландшафти з різноманітними можливостями для фізичного і психічного відновлення. Основні аспекти проектування включають:

- наявність водних об'єктів та зелених насаджень: озера та ставки, сприяють створенню спокійної атмосфери, а також зберігають природні ландшафти.
- створення інфраструктури: рекреаційні маршрути, спортивні майданчики, велосипедні доріжки, що забезпечують різноманітні можливості для активного відпочинку.
- оздоровчі функції: завдяки своїй екологічно чистій природі і гармонії з навколишнім середовищем, парк виконує оздоровчу роль, позитивно впливаючи на фізичний і психологічний стан відвідувачів (рис. 2.8).

Рис.2.8. Парк Феофанія [29]

2) Рекреаційна зона «Над джерелом» біля центру «Незламні матусі» (UNBROKEN Mothers) у Львові — це унікальний простір, створений на місці занедбаного кар'єру. Проєкт став швидкою реакцією на виклики, які поставила перед нами війна. А також гарним прикладом, як за допомогою недорогих, але ефективних заходів за короткий час можна відновити занедбану територію та перетворити її на затишне місце відпочинку для реабілітації матерів та їхніх дітей. Це спокійне і затишне місце, яке поєднує природну красу та зручності для відпочинку, забезпечуючи комфорт і безпеку для родин, які потребують психологічної та фізичної підтримки. Зберігши при цьому екосистему та біорізноманіття (рис. 2.9).

Рис.2.9 Рекреаційна зона «Над джерелом» [31]

3) Санаторій «Вернигора», розташований у мальовничій місцевості селища Модричі, що в Україні. Цей санаторій спеціалізується на лікуванні та реабілітації пацієнтів з різними захворюваннями, зокрема порушеннями опорно-рухового апарату, нервовими захворюваннями, а також кардіологічними проблемами. Однією з важливих складових комплексу є рекреаційна зона, яка грає

ключову роль у забезпеченні відновлення та відпочинку пацієнтів. Рекреаційна зона «Вернигора» розташована серед густих лісів і на узбережжі річки, що створює ідеальні умови для психологічного та фізичного відновлення. Ландшафт санаторію гармонійно поєднує природні елементи (ліси, пагорби, водойми) з облаштованими рекреаційними зонами. Весь санаторій та його територія обмежені багатими зеленими насадженнями — хвойними та листяними деревами, що очищують повітря та створюють заспокійливу атмосферу. Природний ландшафт санаторію має значний терапевтичний ефект, сприяючи відновленню через відпочинок на свіжому повітрі (рис. 2.10).

Рис. 2.10. Ландшафт санаторію «Вернигора» [32]

Прикладом формування лісового ландшафту також є проектні пропозиції ландшафтної організації рекреаційно-оздоровчого комплексу у с. Ворзель. Ділянка під проектування знаходиться у лісовій частині міста на вулиці Тюльпанова. Ця ділянка найбільш підходить для рекреаційно-оздоровчого простору адже це лісова частина де найбільш приваблива екологічна ситуація та мінімальна забудова, що сприяє відпочинку та оздоровленню населення.

Отже, зростання інтересу до екотуризму та активного дозвілля у природних умовах підвищує актуальність планувальної організації рекреаційних просторів у лісовій місцевості. Гармонійне поєднання природного ландшафту та людської діяльності є ключовим завданням ландшафтного дизайну та планування.

2.3 Заходи та прийоми ландшафтно-планувальної організації, які спрямовані на відновлення психологічно-емоційного стану людини в культурно пізнавальних парках.

Ландшафтно-планувальна організація культурно-пізнавальних парків є надзвичайно актуальною для нашого сьогодення, адже дані простори підвищують якість життя населення, позитивно впливають на екологічну ситуацію та на відновлення психологічно-емоційного стану людини. Культурно-пізнавальні парки — це простори, що об'єднують природні ландшафти та культурні пам'ятки, сприяючи відновленню емоційного стану людини через взаємодію з природою та культурними об'єктами. В нашій країні такі парки тільки починають розвиватися. В залежності від ідейної спрямованості культурно-пізнавальних парків вони поділяються на ті що спрямовані на відображення оточуючого світу й ті, що впливають на внутрішній світ людини [44]. Потреба у таких рекреаційних просторах особливо зростатиме після завершення воєнних дій, тому що такі парки надають можливість психологічно-емоційного відновлення для населення, військових, дітей, переселенців тощо.

Психологічне благополуччя у сучасному світі, частиною життя якого є емоційне підвищення і стрес дуже важливе. Тому при проектуванні культурно-пізнавальних парків доцільно використовувати такі методи, як: метод структурного аналізу, психологічних досліджень, функціональної доцільності, взаємодії зовнішнього та внутрішнього [44]. Врахування психологічних аспектів при плануванні культурно-пізнавальних парків за допомогою ландшафтно організації дозволяє створити простір, який зменшує стрес, покращує настрій та загальний психо-емоційний стан людини. Ландшафтні елементи, такі як: зелені насадження, водойми, тематичні алеї, зони для медитації тощо сприяють відновленню внутрішньої рівноваги та гармонії людини. Щодо зелених насаджень, можна зазначити, що використання рослинності: створення композицій з зелених насаджень, зелених лабіринтів, садів із ароматними квітами

та деревами з приємним запахом, тематичних алей тощо, сприяють зниженню рівня стресу. А дерева та квітники стимулюють, позитивні емоції завдяки кольоровим контрастам і сезонним змінам. Водні елементи такі як озера, струмки, фонтани заспокійливо впливають на психіку, створюючи атмосферу спокою та медитативного стану. Вода є природним елементом, що символізує очищення і відновлення. Створення тематичних алей, пішохідних доріжок із природних матеріалів для відпочинку, сприяє як фізичному, так і психо-емоційному відновленню, а відсутність шуму й максимальна природна аура дозволяє людям зняти емоційну напругу та розслабитися. Влаштування інтерактивних природних культурно-пізнавальних майданчиків таких як: музеї під відкритим небом, скульптурні композиції, виставки створюють умови для глибшого занурення в історію, культуру та інші дослідницькі напрямки, які активізують позитивні емоції через пізнання. Добре продумані маршрути по історичних і природних об'єктах парку сприяють розвитку цікавості, стимулюють інтелектуальну активність і допомагають знайти нові джерела натхнення.

Принципи ландшафтно-планувальної організації культурно-пізнавальних парків спрямовані на вивчення та збереження культурно-історичної спадщини, пізнання навколишньої природи та людини, а також відновлення психо-емоційного стану відвідувачів. Гармонія між природою та архітектурними спорудами та малими архітектурними формами, що включає поєднання природних ландшафтів із культурними об'єктами та елементами повинна бути не лише естетично привабливою, але й психологічно комфортною. Для цього необхідно забезпечити зонування простору: окремо передбачити просторові формування для тих, хто хоче усамітнитися, та окремо для групової активності. Також для створення відчуття «присутності» в природі доцільно використання сенсорних інструментів, які включають звуки природи (шум листя, пташині співи) і тактильні відчуття (шершаві каміння, м'які трави) тощо, що підвищує емоційну чутливість відвідувачів.

Вплив ландшафтної організації на психоемоційний стан людини можна визначити на основі досліджень впливу природи на людину: парки з водними об'єктами, садами та відкритими просторами дають можливість людям відчувати спокій і відновити психологічний баланс. Регулярні прогулянки в природі значно знижують рівень тривожності, депресії та покращують загальний психоемоційний стан, що підтверджують численні дослідження. Правильно організовані простори, що поєднують природні елементи і культурно-пізнавальні функції, дозволяють створити унікальну атмосферу для відновлення внутрішньої гармонії та психологічного комфорту. Подальші дослідження та розробки в цьому напрямку можуть сприяти покращенню якості життя в урбанізованому середовищі і розвивають соціальну стресостійкість.

З погляду композиції формування спеціалізованого культурно-пізнавального парку психоемоційної спрямованості художньо-образна складова виноситься на перше місце. У відвідувачів формується художній образ ландшафтного середовища з сукупності суб'єктивних вражень в результаті його візуального сприйняття. Людина не тільки використовує простір, але і емоційно сприймає і оцінює його [45]. Емоційна виразність ландшафту залежить від його здатності викликати переживання у людини. Визначення головного принципу при формуванні художньо-образного архітектурно-ландшафтного середовища спеціалізованих культурно-пізнавальних парків психоемоційної спрямованості є найбільш складним завданням при його формуванні. Основою ландшафтно-планувального та просторового рішення, що впливає на формування художнього образу, є природні компоненти – рельєф, вода, рослинність. Різноманітне їх поєднання створюють базу для формування численних ландшафтних композицій з високим емоційним впливом [46]. У кожному конкретному, випадку один з елементів ландшафту, як правило, виступає ведучим.

Прикладом ландшафтно-планувальної організації яка спрямована на відновлення психологічно-емоційного стану людини є проект культурно-

пізнавального парку психологічно-емоційної спрямованості «Парк психологічно-емоційного відновлення» в с. Ворзель. Селище Ворзель знаходиться в приміській зоні м. Києва, поблизу з лісовим заказником та має велику площу озеленення. Це надає йому суттєвих переваг у порівнянні з більш віддаленими від столиці кліматичними курортами України. Спираючись на вищезазначене, можна зауважити, що території рекреаційних просторів Ворзелю доцільно впорядковувати та ландшафтно-організовувати з включенням ландшафтних просторів з різноманітною ідейною спрямованістю. Такі простори розташовані у екологічній зоні кліматичного курорту, в зручній доступності до м. Києва, що задовольнить потреби населення.

Проектування парку здійснювалось на основі матричного методу проектування, який включає сукупність усієї необхідної інформації стосовно конкретного культурно-пізнавального парку в певних межах, а саме основну ідею, тему, сюжет (сюжетні лінії), образний ряд та сценарій:

- тема: парк психологічно-емоційного відновлення;
- тип: спеціалізований культурно-пізнавальний парк;
- ідейна спрямованість: психологічно-емоційна;
- мета: перезавантаження психологічно-емоційного стану людини за допомогою ландшафтної організації території рекреаційно-оздоровчого простору;
- об'єкт проектування: психологічно-емоційний стан людини;
- предмет проектування: заходи та прийоми організації простору для перезавантаження психологічно-емоційного стану людини.

Сюжет парку психологічно-емоційного відновлення полягає у прожитті всіх актуальних у наш час емоцій людини та допомозі у пошуках сенсу життя та прийнятті сьогодення. Парк містить наступні сюжетні лінії такі як: «Втрачена реальність», «Гармонія», «Натхнення», «Емоційне перезавантаження» та «Творчість».

Зона «Втраченої реальності» це зона яка уособлює собою довоєнний спокій, рутинне життя українців, насолода від буденних речей, якої наразі дуже не вистачає кожному. В зоні «Гармонії» людина відчуває урівноваження психологічного стану, баланс та затишок. Тут кожен відвідувач може знайти для себе рівновагу у думках та емоціях. Проходячи зону «Гармонії» відвідувач потрапляє у зону «Натхнення». «Натхнення» є однією з найважливіших зон, адже саме тут народжуються ідеї, мрії, пошук сенсу та напрям руху у певний період життя кожної людини. Маючи натхнення нам всім необхідно налаштуватися щоб перейти в новий етап життя. Саме тому наступною зоною є зона «Емоційного перезавантаження». Зона «Емоційного перезавантаження» надає нам можливість переосмислити цінності життя, відпочити та оновити емоційний стан. Після цієї зони ми потрапляємо у зону «Творчості». Зона «Творчості» дає нам змогу відчути наш внутрішній світ та підштовхує нас до самовираження, творчості та креативу.

До основних засобів ландшафтно-планувальної організації, що були використані в процесі проектування можна віднести: малі архітектурні форми (бесідки, альтанки, тощо), різні типи озеленення: велика кількість дерев з щільною кроною, формовані огорожі, декоративні трави, тощо. Серед основних прийомів, можна виділити: створення мережі «розріджених» по території вузьких стежок, відгороджених місць для відпочинку. При планувальному рішенні дорожньо-стежкової мережі, вдалим прийомом є формування звивистих стежок, що повторюють природні лінії та надають можливість людині оглянути один пейзаж з кількох різних ракурсів. Такі доріжки сповільнюють рух людини, спонукаючи насолодитися природою на самоті [47].

Приклади відповідних рішень наведені на рис 1-5.

1) Зона «Втрачена реальність» (рис.2.11). В цій зоні передбачені рівні широкі доріжки, прості форми, оздоблення та малі форми звичні для українців.

Рис. 2.11. Приклади впорядкування зони «Втрачена реальність» за фрагментами парків м. Києва

2) Зона «Гармонія» (рис.2.12). Ця зона демонструє зручність, відчуття балансу, емоції спокою та затишок

Рис. 2.12. Приклади зони «Гармонія» за фрагментами парків Японії

3) Зона «Натхнення» (рис.2.13). В цій зоні відбувається пробудження думок, потік ідей та натхнення

Рис. 2.13. Приклади влаштування фонтанів, які символізують потік ідей.

4) Зона «Емоційного перезавантаження» (рис. 2.14). В цій зоні

передбачені місця для відпочинку, для переосмислення та відновлення сил.

Рис. 2.14. Приклади елементів рекреаційних зон, для використання у зоні «Емоційне перезавантаження»

5) Зона «Творчість» (рис.2.15). В цій зоні реалізуються ідеї, самовираження та творчі рішення

Рис.2.15. Приклади організації зони творчість за креативними елементами парків м. Києва

Висновок до розділу 2

На основі класифікації рекреаційно-оздоровчих просторів виокремлюють два основні типи: лікувально-рекреаційні та простори для активного й пасивного відпочинку, розташовані в різних природних середовищах (ліс, вода, гори, степ). Ворзель, як кліматичний курорт у передмісті Києва, належить до лісового лікувально-рекреаційного типу. Його хвойно-листяні ліси створюють сприятливий мікроклімат для оздоровлення. У Ворзелі функціонують санаторії, медичні заклади та зони відпочинку, що орієнтовані на відновлення здоров'я. Інфраструктура передбачає тривале перебування, лікування й реабілітацію. Зелені масиви сприяють акустичному комфорту, зменшують забруднення та створюють

умови для клімато-терапії, і спокійного дозвілля.

Таким чином, ландшафтно-планувальна організація рекреаційних просторів у лісовій місцевості є важливою складовою сталого розвитку міст та підвищення якості життя населення. Вона базується на принципах збереження природи, функціональності, естетики та емоційного впливу середовища. Використання природних ресурсів, адаптація інфраструктури до ландшафту, та дотримання екологічних стандартів забезпечують створення комфортного, безпечного і гармонійного середовища для відпочинку, оздоровлення й соціальної інтеграції.

Отже, культурно-пізнавальні парки, спроектовані з урахуванням психологічних потреб людини, відіграють важливу роль у відновленні психоемоційного стану населення. Поєднання природних компонентів, архітектурних елементів та культурного змісту сприяє гармонізації внутрішнього стану людини, зменшенню стресу та розвитку емоційної стійкості. Приклади спеціалізованих зон, як у проєкті «Парку психологічно-емоційного відновлення» у Ворзелі, демонструють, як за допомогою ландшафтного дизайну можна ефективно впливати на емоційний стан, надихати та створювати простір для внутрішньої трансформації. Такі рішення стають актуальним інструментом формування сталого та здорового міського середовища.

РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КЛІМАТИЧНОГО КУОРТУ ВОРЗЕЛЬ В ПРИМІСЬКІЙ ЗОНІ КИЄВА

3.1. Аналіз вихідної ситуації.

3.1.1. Історико-культурний аналіз приміського рекреаційно-оздоровчого простору

Планування і зовнішній вигляд досліджуваного фрагмента середовища на різних етапах історичного розвитку.

До ХХ століття.

Раніше землі нинішнього Ворзеля належали Гостомелю. У 1618 році населення сіл і містечок, розташованих поблизу Гостомеля, увійшло у створену тоді козацьку сотню і проголосило себе частиною Запорозького війська. Згодом ця сотня увійшла до Київського козацького полку (рис. 3.1).

Наприкінці XVII століття Гостомельські землі, в тому числі і територія сучасного Ворзеля, належали фастівському полковнику Семену Палію. У XVIII столітті річкою Ірпінь пролягав кордон між Московським царством та Річчю Посполитою, встановлений після укладення між цими державами 26 квітня 1686 року «Вічного миру». Лівобережжя Ірпеня, де розташований сучасний Ворзель, тоді відійшло до Польщі (рис. 3.2).

На той час на території сучасних Ворзеля, Бучі, Гостомеля та Ірпеня було неспокійно. По обидва боки кордону розташувалися польські та московські прикордонні форпости. Прикордонний край був переповнений контрабандистами, які потай провозили через кордон у Київ угорське вино і французьку горілку. Місцеві жителі надавали притулок контрабандистам і гайдамакам, іноді навіть брали участь у походах гайдамак і поділі здобичі. Тут також діяли численні дрібні гайдамацькі загони під керівництвом Гапона Кошцієнка, Бородавки, старообрядця Харитона Коняхіна, Грицька Ступака.

XX—XXI століття.

На початку XX століття поблизу села Михайлівка (нині — Михайлівка-Рубежівка) на 37 км залізничної лінії Київ — Ковель за ініціативою місцевого поміщика Йосипа Пеховського почалося будівництво дачного селища. За переказами, аби залізниця проходила повз їхній ліс, Йосип Пеховський із сусідами навіть дали хабар високопосадовцю з Міністерства шляхів сполучень. Ліс був поділений на 229 прямокутних ділянок під єдине селище. Спочатку його планували назвати Оленівкою на честь дружини Пеховського, згодом — Криничками — на честь криниці з капличкою, розташованої в Ірпінському лісі. Врешті зупинилися на назві Ворзель [48].

Рис. 3.1. Історична карта Ворзелю, розподіл земель [48]

Першим купив ділянку у майбутньому Ворзелі комерсант Яків Шевелевич Оршанський з розташованого за два кілометри на південь села Михайлівка-Рубежівка. Ділянка Якова Оршанського простягалася від залізниці до сучасного санаторію «Перемога». В його руках у той час зосереджувалася торгівля усіма видами товарів для мешканців навколишніх поселень — від дьогтю до парфумів. Через деякий час Я. Ш. Оршанський побудував будинок, в якому розмістив невелику крамничку. Цей будинок стоїть і досі по вулиці Курортній, 76 навпроти

бібліотеки. Поряд з крамницею комерсант збудував також невеличку пекарню. На той час купити земельні ділянки та побудуватися в новому селищі могли тільки досить заможні люди і до того ж обов'язково християнського віросповідання. Місцева влада пильно слідкувала за тим, щоб у новому селищі, яке знаходилося в безпосередній близькості від Києва, не селилися євреї, яких у роки столипінської реакції масово виселяли з Києва. Тому Я. Ш. Оршанському, який був євреєм, щоб оселитися у Ворзелі довелося відмовитися від своєї віри та прийняти християнство православного віросповідання. За це він зазнав переслідувань з боку інших євреїв.

Поруч із Ворзелем в урочищі Рокитне на землях, що належали землевласниці Лідії Кичеєвій, виникло дачне селище Кичеєве. Землевласниця поділила свій маєток на 258 ділянок (800—1600 сажнів²) і продала по 20—40 коп. за 1 сажень². Згодом Кичеєве увійшло до складу Ворзеля, а нині існує залізничний зупинний пункт з такою назвою (рис. 3.5).

22 серпня 1941 року, в ході німецько-радянської війни, селище було тимчасово окуповане німецько-фашистськими військами. Більш ніж через два роки, 6 листопада 1943 року, селище без бою звільнили радянські війська (рис. 3.3, 3.4).

15 липня 2018 року Патріарший намісник митрополит Переяславський і Білоцерківський Єпіфаній звершив чин освячення новозбудованого храму УПЦ КП на честь Святої рівноапостольної княгині Ольги.

Російське вторгнення в Україну

25 лютого 2022 року, вранці, заступниця Міністра оборони України Ганна Маляр попередила, що російські окупанти можуть окупувати Ворзель. Під час ведення бойових дій окупанти обстріляли селище системами БМ-21 «Град», один із уламків влучив у будинок дитини імені Марка Городецького, в якому перебувало 50 дітей. Постраждалих не було, оскільки в момент обстрілу діти та персонал закладу перебували в інших приміщеннях.

З кінця лютого до 9 березня 2022 року Ворзель був заблокований російськими окупантами, більшість будинків залишились без світла, тепла і водопостачання. Лише 9 березня вдалося розпочати евакуацію місцевих мешканців, серед евакуйованих — композитор Ігор Поклад [48].

1 квітня 2022 року Ворзель було деокуповано.

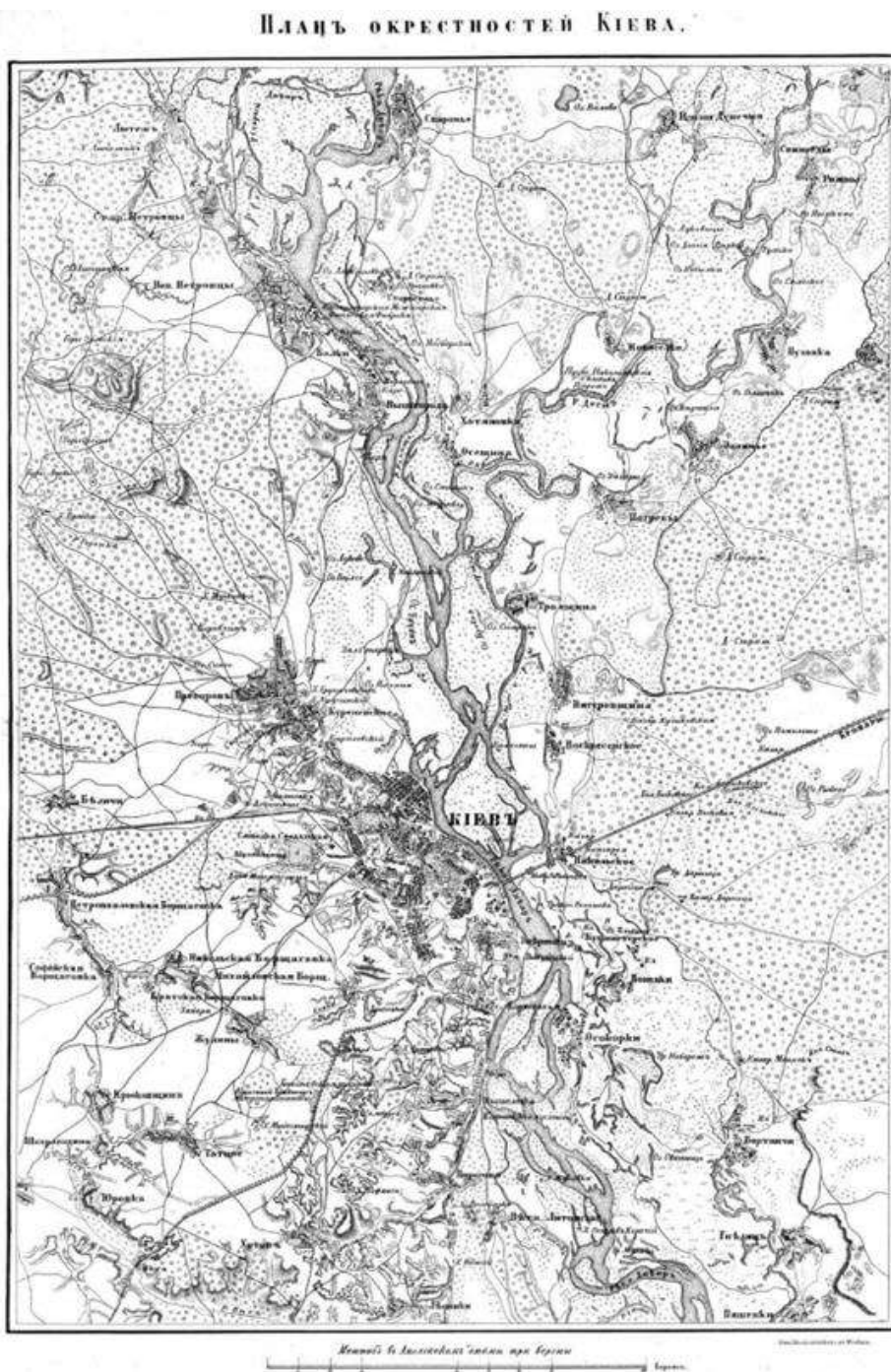

Рис. 3.2. Мапа Київської області 1850 рік [48]

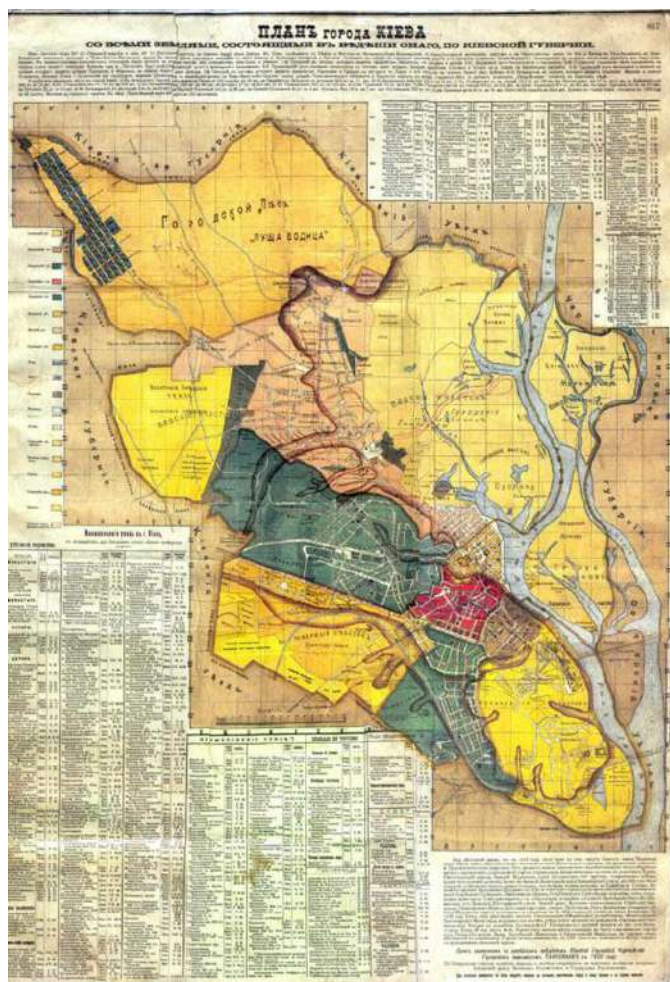

Рис. 3.3 Мапа Києва та області 1902 року з усіма землями, які знаходились в його підпорядкуванні.[48]

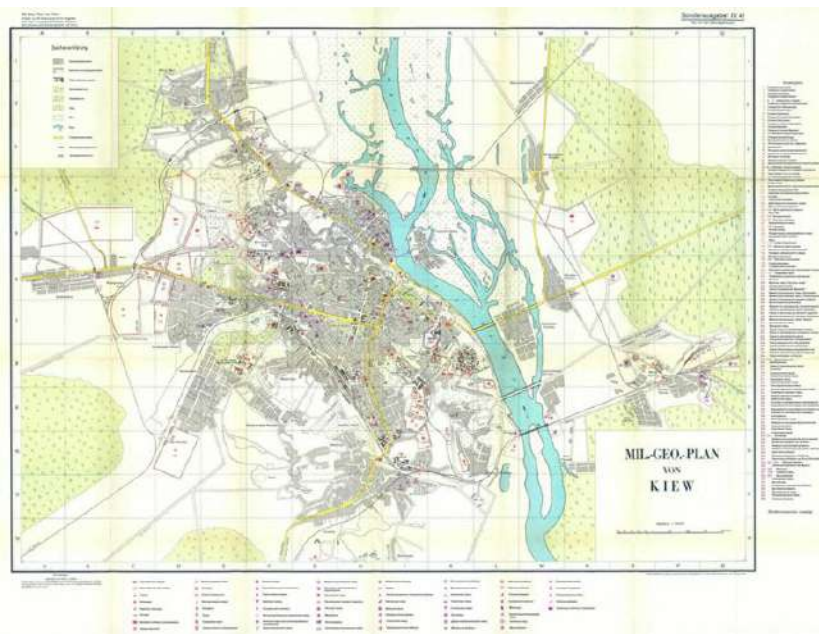

Рис. 3.4. Мапа Київської області 1940[48]

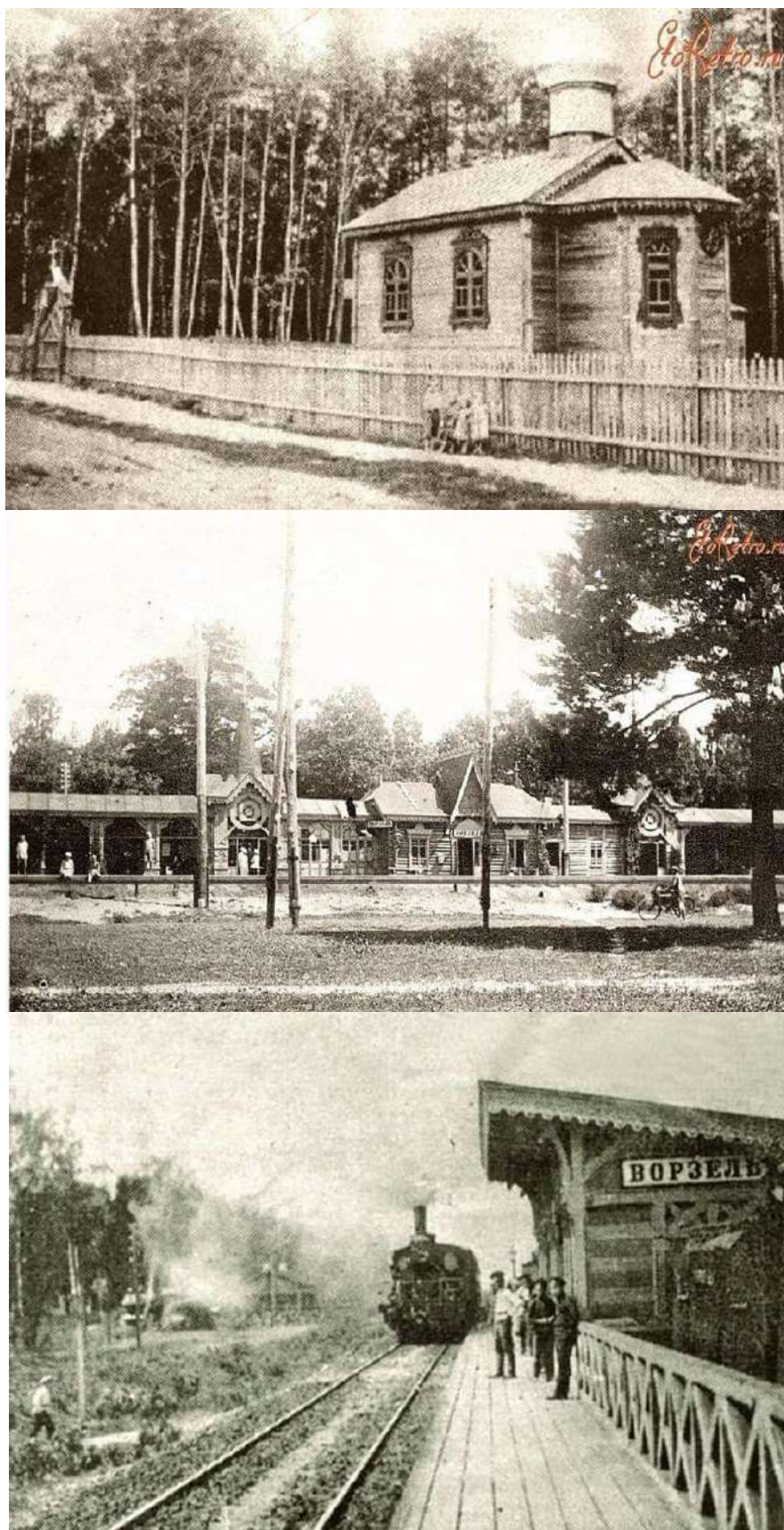

Рис. 3.5. Фотозображения Ворзель 1940 [449]

(на території Будинку творчості композиторів).

- Будинок українського композитора Бориса Лятошинського (вул. Кленова).
- Будинок, в якому у 1921—1923 роках мешкав український письменник, жертва сталінських репресій Ввалер'ян Підмогильний.
- Будинок видатного письменника Ю. Збанацького.
- Будинок письменника Дмитра Бедзика.
- Будинок графині Уварової
- Будинок письменника Миколи Рудь
- Тюльпанове дерево.
- Березовий гай.
- Пам'ятник полеглим під час німецько-радянської війни.
- Пам'ятник полеглим під час німецько-радянської війни (Кичеєвський цвинтар).
- Пам'ятник на місці будинку підпільників-героїв Н. та М. Білостоцьких.
- Могили ворзельських підпільників-героїв Н. та М. Білостоцьких та П. Трегубова (Кичеєвський цвинтар).

Існуючі проектні пропозиції з реорганізації досліджуваного ландшафтно-рекреаційного об'єкта.

Щодо пропозицій ландшафтно-рекреаційних об'єктів ворзелю було схвалено: 4 червня 2020 року відбулося засідання архітектурно-містобудівної ради при Департаменті містобудування та архітектури Київської облдержадміністрації. На засіданні було дано схвальну оцінку Генплану Ворзеля, в тому числі розділу «Охорона навколишнього природного середовища».

Проведена потужна робота. Ворзель отримав свою «конституцію». З прийняттям Генплану можна буде дієвіше вирішувати насущні проблеми селища, пропонувати інвесторам наводити мости з власниками чи орендарями ворзельських рекреаційних земель, входити зі своїми інвестиціями у селище,

розміщуючи у Ворзелі реабілітаційні центри, оздоровчі, рекреаційні, туристичні установи.

Все, що відбуватиметься тепер на території селища, повинно буде здійснюватися відповідно до Генплану Ворзеля. [50]

Рис.3.7. Схема проектних пропозицій ландшафтно-рекреаційних об'єктів Ворзелю [51]

Узагальнення результатів історико-культурного аналізу

Отже, у ХХ столітті Ворзель став відомим курортним місцем завдяки лісовим насадженням, чистому повітрю та розташуванню в природній зоні Київського Полісся. Тут з'являлися дачі, санаторії та реабілітаційні центри, що сприяло перетворенню Ворзеля на один із найбільш популярних курортів Київщини. Ворзель має кілька історичних дачних будинків початку ХХ століття, які є зразками тогочасної архітектури. Вони розповідають про культурні впливи та побут місцевої еліти. Селище привертало увагу багатьох митців, письменників і музикантів. Тут бували такі видатні діячі, як Остап Вишня, Леся Українка, Борис Лятошинський. Їхній творчий доробок часто асоціюється з цим місцем.

Ворзель розташований у зоні соснових і листяних лісів, що створює сприятливий мікроклімат. Ці природні багатства історично приваблювали сюди туристів і сприяли розвитку санаторної інфраструктури. Деякі з місцевих

природних об'єктів, як-от старі сосни та дуби, мають значення для збереження біорізноманіття та слугують символами місцевої ідентичності.

На сьогоднішній день селище зберегло чимало історичних будівель, але деякі з них перебувають у стані занепаду. Інтенсивна забудова та урбанізація становлять загрозу для культурного й природного середовища.

Таким чином, Ворзель є важливим прикладом поєднання історико-культурної та природної спадщини, яка потребує збереження.

3.1.2. Структурно-функціональний аналіз приміського рекреаційно-оздоровчого простору

Функціональне зонування території

Ділянка проектування межує з житловою зоною, підприємствами, та зоною природно заповідного фонду. В межах ділянки проектування знаходяться санаторій «Ворзель» та дитячий табір «Лісовий». На схемі функціонального зонування присутні наступні зони (рис. 3.8): житлова забудова, громадська забудова, рекреаційні території, озелененні території, природно-заповідний фонд, території підприємства.

Рис. 3.8. Схема функціонального зонування

Особливості розташування об'єктів різного призначення

Біля ділянки проектування розташовані ТОВ "Хедвей логістик", Екопункт МПП "Рада", магазин Хліб та солодоші, Санаторій "Ворзель", Керамічна майстерня, Дитячий санаторій, Футбольне поле, Вища духовна семінарія Пресвятого Серця Ісуса Житомирської єпархії Римо-католицької церкви ,Vorzel Seminarium, Парк Бджілки Лісовий дитячий оздоровчий табір.

Об'єктами, що становлять особливий інтерес для цільової аудиторії можна вважати санаторій «Ворзель», дитячий табір «Лісовий», футбольне поле, Вища духовна семінарія Пресвятого Серця Ісуса Житомирської єпархії Римо-католицької церкви (рис 3.9, 3.10).

Рис 3.9. Схема розміщення об'єктів різного призначення с. Ворзель [51]

Рис 3.10. Схема розміщення об'єктів різного призначення
1 ТОВ "Хедвей логістик", 2 Екопункт МПП "Рада", 3 Хліб та солодоші, 4 Санаторій "Ворзель", 5 Керамічна майстерня, 6 Дитячий санаторій, 7 Футбольне поле, 8 Вища духовна семінарія Пресвятого Серця Ісуса Житомирської єпархії Римо-католицької церкви в Україні, 9 Vorzel Seminarium, 10 Парк Бджілки, 11 Лісовий дитячий оздоровчий табір

Маршрути руху пішоходів і транспорту

Біля обраної ділянки проектування проходять залізничні шляхи, найближчі станції це Кичаєве та Склязовська (рис. 3.11).

Автомобільний шлях територіального значення Т 1001

Вулиця загальноміського значення Е373

Вулиці районного значення

Рис.3.11. Транспортна мобільність та інфраструктура с. Ворзель

Обрана територія знаходиться у межах задовільної доступності зупинок громадського транспорту 400-1000 м (рис. 3.12).

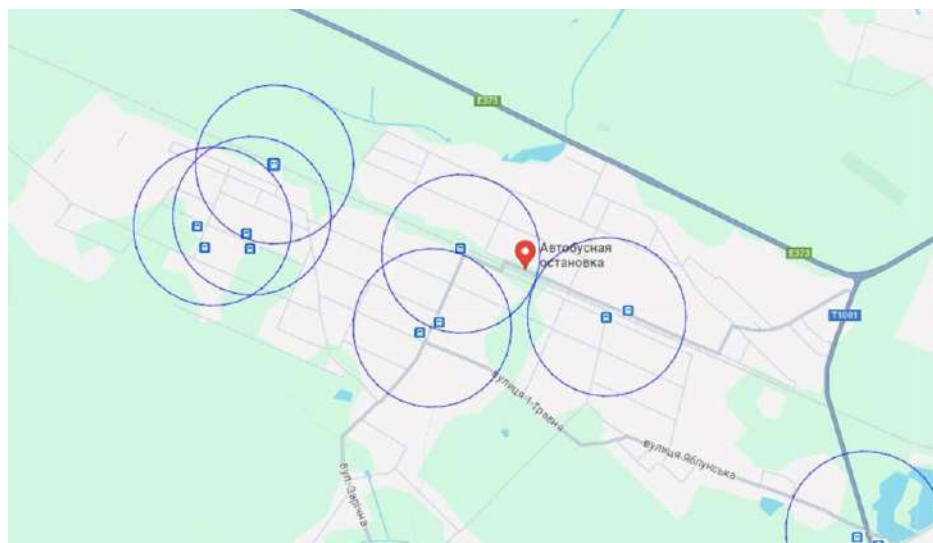

Рис. 3.12. Радіуси доступності зупинки

Ділянка знаходиться в межах пішоїдної доступності зупинок громадського транспорту (рис. 3.13).

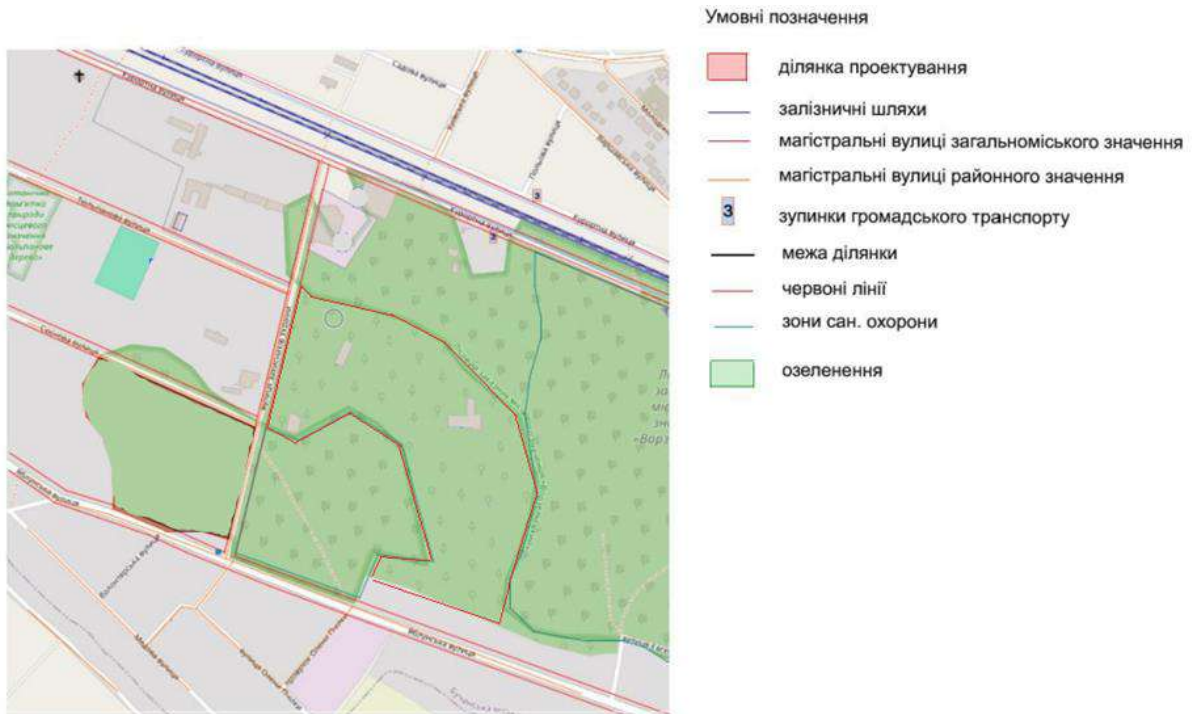

Рис. 3.13. Схема руху транспорту

Місця локалізації типових ситуацій життєдіяльності

Проаналізувавши місця локалізації типових ситуацій життєдіяльності можна виокремити наступні зони (рис. 3.14.):

- діти шкільного та дошкільного віку з батьками
- пацієнти санаторіїв
- студенти навч. закладів
- спортсмени
- люди що відпочивають
- місцеві жителі
- пасажери транспорту

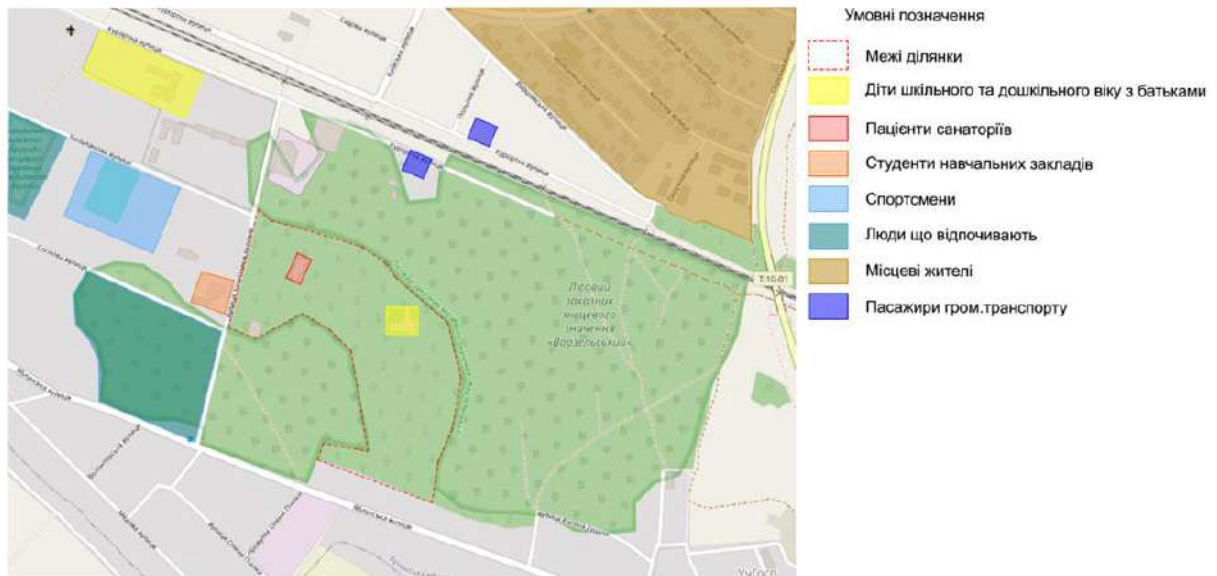

Рис. 3.14. Схема типових ситуацій у досліджуваному середовищі

Узагальнення результатів структурно-функціонального аналізу

Виконавши структурно-функціональний аналіз, було виявлено проблему пішохідної доступності місцевих жителів до рекреаційно-оздоровчого простору. Це питання ускладнюється також через залізничний шлях, який розташований біля дороги (рис.3.15.).

Рис.3.15. Схема виявлених неузгоджених функціональних процесів.

3.1.3. Композиційний аналіз приміського рекреаційно-оздоровчого простору

Композиційний аналіз природного ландшафту

Виходячи з аналізу природного ландшафту було визначено що селище Ворзель знаходиться у межах 122-173м над рівнем моря. Центральна частина знаходиться у межах 173-158м над рівнем моря а на межах розташування с.Ворзель рівень висот сягає 122-158м над рівнем моря. На аналізі ділянки виокремлено висотні та низинні вузли а також зображені брівки, підніжжя, вододіл та тальвег (рис.3.16.)

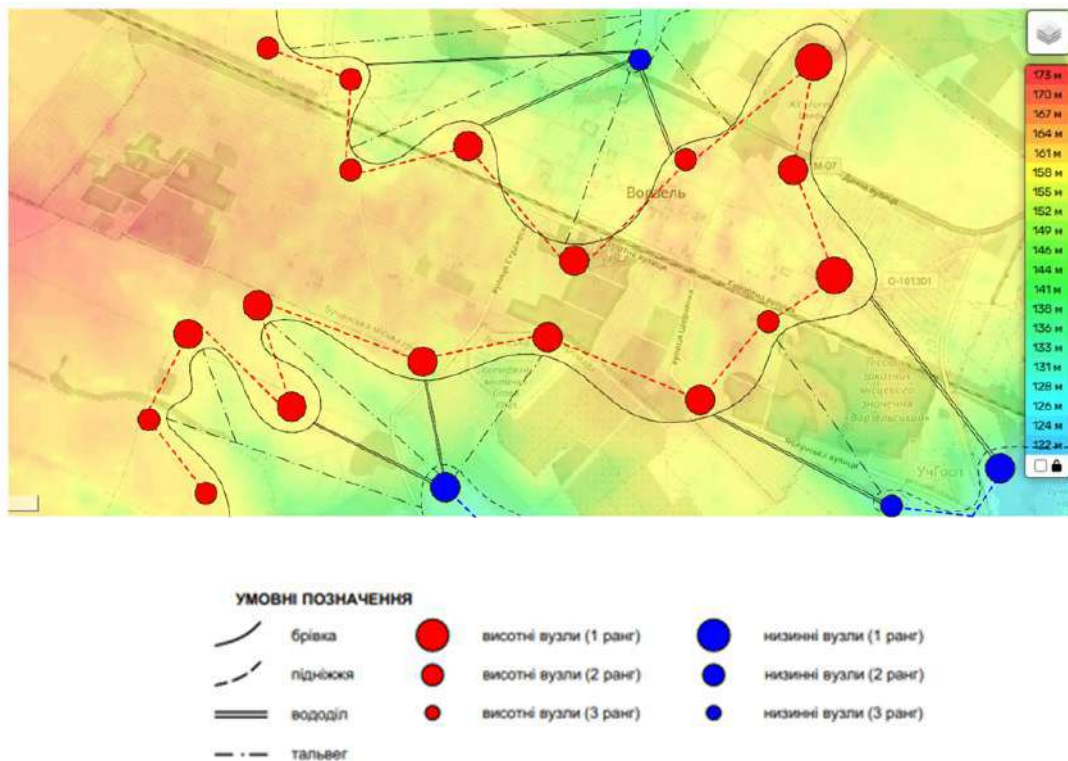

Рис. 3.16 Композиційний аналіз природного ландшафту

Композиційний аналіз техногенного ландшафту

В результаті аналізу техногенного ландшафту території було проаналізовано певні закономірності та пропорції. Такі як, пересічення вулиць розташоване по золотому перетину. Також ділянка проектування також розташована на частині золотого перетину та має схожі пропорції (рис.3.17).

Рис.3.17. Композиційний аналіз техногенного ландшафту

Аналіз умов візуального сприйняття

Під час аналізу ділянки проектування було виділено основні точки для візуального сприйняття (рис. 3.18) .

Рис.3.18. Аналіз умов візуального сприйняття

Таблиця 3.1. Фотофіксація ділянки проектування

№ ВИДОВОЇ ТОЧКИ	Зображення	Опис
1		Вид з вул. Захисників України 1
2		Вид з вул. Захисників України 2
3		Вид з вул. Яблунська

Узагальнення результатів композиційного аналізу

Виконавши композиційний аналіз природного та техногенного аналізу можна зазначити що природний та техногенний ландшафт співпадає (рис.3.19).

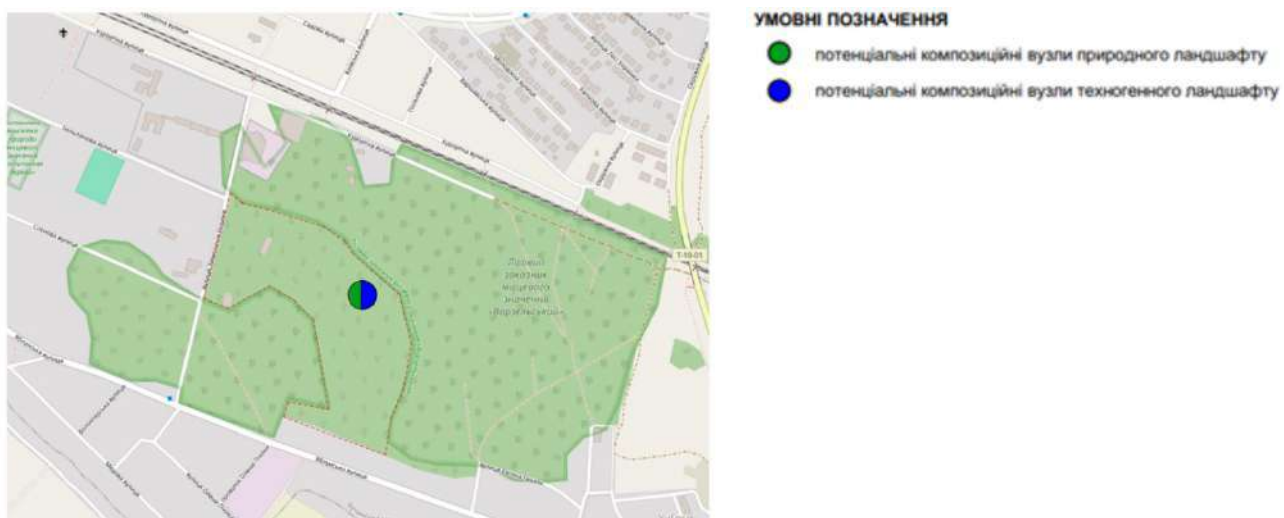

Рис.3.19. Схема розміщення композиційних точок

3.1.4. Ландшафтна оцінка приміського рекреаційно-оздоровчого простору

Геоморфологічний аналіз ділянки

Ділянка приміського рекреаційно-оздоровчого простору «Ворзель» знаходиться на одній із мальовничих північно-західних околиць Києва та входить до зони Полісся. Рельєф місцевості слабо горбистий, селище розташоване на висоті 155 м над рівнем моря і займає територію 760 га, з яких майже 500 га – лісопаркові насадження та заповідники.

Перепад висотних відміток сягає від 164м до 140м (рис.3.20)

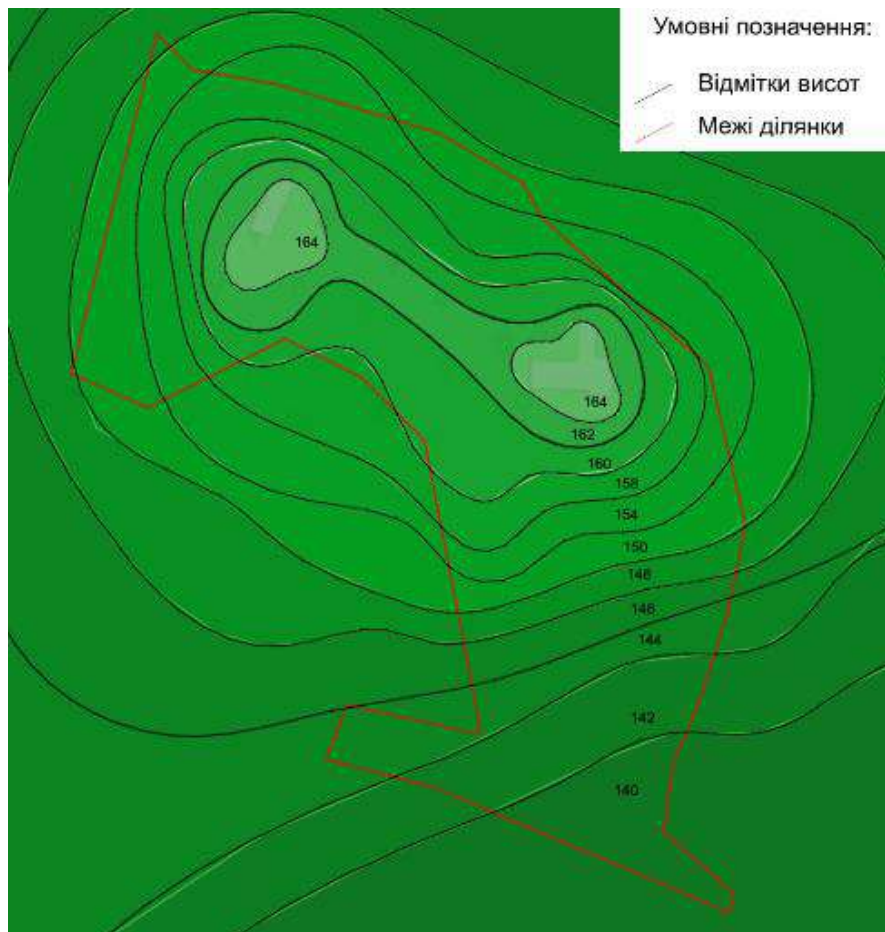

Рис. 3.20 Геоморфологічний аналіз ділянки

Озеленення

У с. Ворзель представлені соснові, дубово-осикові, дубові та березові ліси. Ростуть також берези, липи, білі акації, клени, тополі, граби. Вік деревостану

100—150 років. Ростуть тут також кущі ліщини, брусниці, горобини. Серед рослинності є дикоростучі лікарські трави: звіробій, ромашка лікарська, спориш, м'ята, чебрець. На дендрологічному плані розміщені такі рослини як: Сосна гірська, Ялієць козацький, Рододендрон, Кизильник Даммера, Яблуня Недзвецького.

На ділянці проектування розміщені хвойні та листяні дерева такі як: сосна, дуб звичайний, клен, береза (рис.3.21).

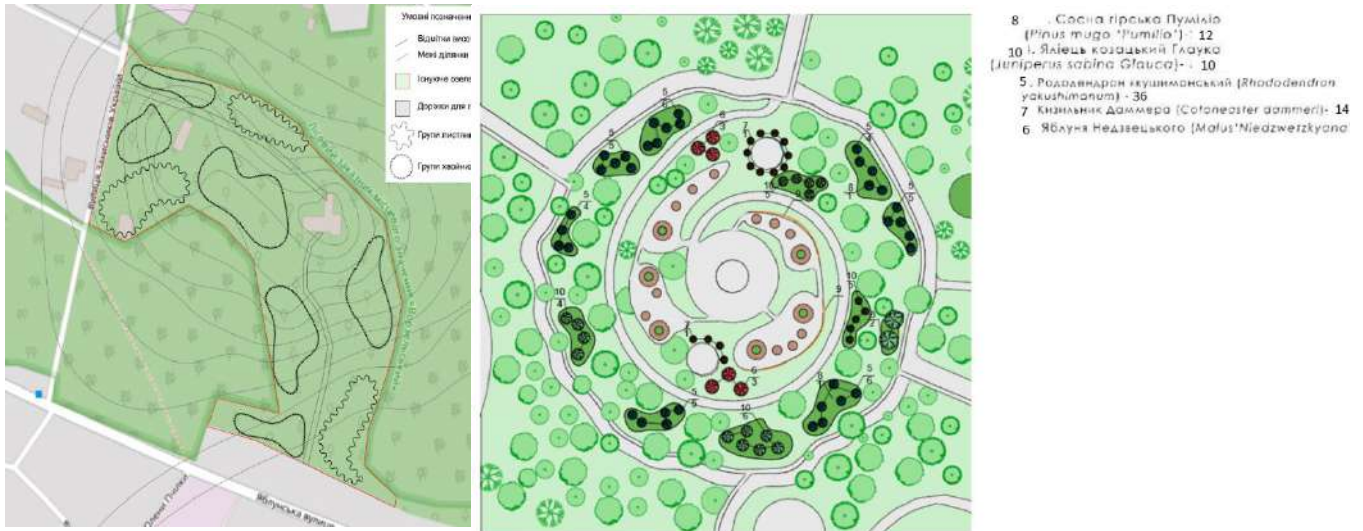

Рис. 3.21 Озеленення

3.2. Функціональне рішення ландшафтно-планувальної організації приміського рекреаційно-оздоровчого простору

3.2.1. Художня концепція приміського рекреаційно-оздоровчого простору

Основною ідеєю рекреаційно - оздоровчого простору санаторій «Ворзель» є створення мультифункціонального простору для жителів міста та туристів, в якому будуть поєднані різні зони. У концепції закладено підкреслення екологічності місця, природних зон, форм рельєфу. Назва санаторію «Ворзель» є співзвучна із назвою самого селища Ворзель. Зони простору пов'язані із темою «психологічно-емоційне відновлення» та протягують цю концепцію вздовж усього

рекреаційно-оздоровчого простору. Заокруглення форм доріжок та площадок підкреслює природничість форм та планувальну структуру с.Ворзель

3.29. *Зображення художньої концепції приміського рекреаційно-оздоровчого простору*

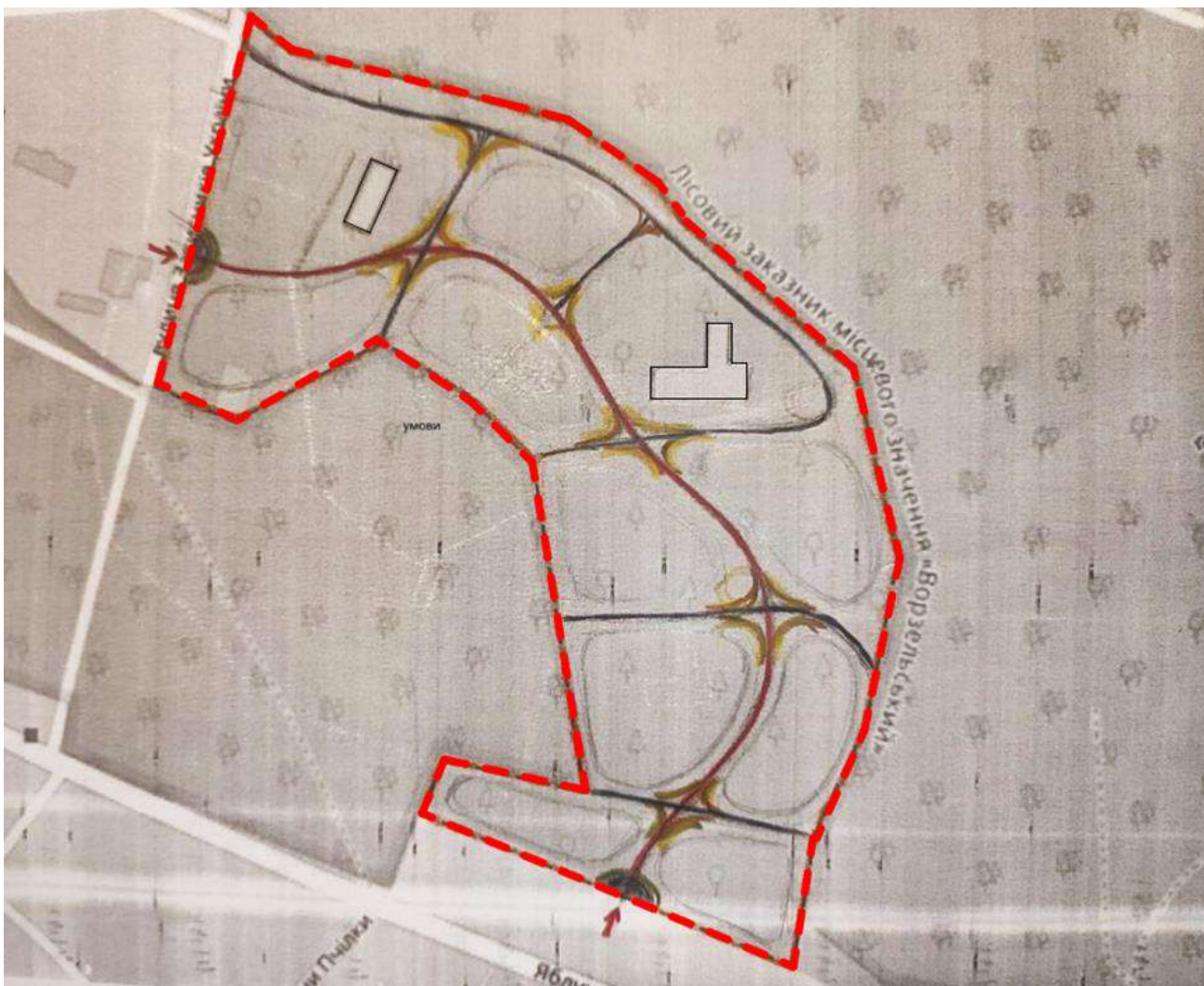

Рис. 3.23. Відображення художньої концепції на плануванні парку

3.2.2. Енерго-інформаційне моделювання приміського рекреаційно-оздоровчого простору

Тематичне зонування ділянки

Основною ідеєю, яка закладено в створення рекреаційно-оздоровчого простору є «Психологічно-емоційне відновлення», виходячи з цього передбачені наступні тематичні зони:

- втраченої реальності (довоєнне повсякдення)
- гармонії
- натхнення
- емоційного перезавантаження
- творчості.

Рис. 3.24. Схема тематичного зонування парку
Сценарне моделювання ландшафтно-рекреаційного середовища

Рекреаційно-оздоровчий простір запроєктований для задовільнення потреб різних за віковою групою, соціальною та місцезнаходження людей, було виділено основні групи людей які зможуть користуватися даним простором:

- місцеві мешканці, пропонується прогулянковий маршрут по тематичним зонам, спорт.площадки, дитячі площадки.

- мешканці районів розташовані поруч, пропонується прогулянковий маршрут по тематичним зонам, спорт.площадки, дитячі площадки.

- туристи, пропонується прогулянковий маршрут по тематичним зонам, спорт.площадки, дитячі площадки.

- відпочиваючі в санаторіях та таборах, для них оздоблені спеціальні ділянки біля будівель, які будуть містити всі необхідні зони для відпочинку та оздоровлення з необхідним інвентарем, площадками а також прогулянковий маршрут по тематичним зонам, спорт.площадки, дитячі площадки.

Доріжки запроєктовані основні прогулянкові, доріжки додаткові у тематичних зонах та доріжки що ведуть до санаторію та табору (рис.3.31).

Рис.3.25. Схема сценарного моделювання (червоний – маршрут мешканців міста та туристів, синій – мешканців прилеглих районів).

Програмування емоційних реакцій людини на оточення

Рис. 3.26 Схема емоційних маршрутів парку

Маршрут № 1 -1-2-3-4-5-6-7 Це тематичний маршрут по всіх зонах рекреаційного простору «Психологічно-емоційне відновлення»

Маршрут №2 1-2-8 Це маршрут до санаторію «Ворзель» і усіх прилеглих зон оздоровлення

Маршрут №3 -1-2-3-9 Це маршрут до дитячого табору «Лісовий» та зон для відпочинку дітей.

3.2.3. Просторово-часове моделювання приміського рекреаційно-оздоровчого простору

Часове моделювання функціональних процесів

Часове моделювання функціональних процесів передбачає створення простору для перебування людей в зонах із багатьма різними призначеннями. До основних відносяться оздоровлення у санаторії, відпочинок у дитячому таборі та прогулянкові маршрути які також містять у собі багато зон, де кожен знайде для себе комфортне місце для відпочинку. Було виділено основні етапи маршрутів, які різняться за своєю функцією та тематикою.

Об'ємно-просторова композиція містобудівного чи ландшафтно-рекреаційного об'єкта

У об'ємно-просторовій композиції ландшафтно-рекреаційного простору створене гармонійне поєднання природного простору та благоустрою території.

Ландшафт території та його акценти співпадають із зонами тематичними простору.

Основні візуальні точки розташовані на акцентах рекреаційно-оздоровчого простору. Споруди розташовані та акцентах ландшафту.

Підбір засобів виразності урбанізованого чи ландшафтно-рекреаційного середовища

На підбір засобів виразності ландшафтно-рекреаційного середовища впливають природні форми самого середовища, рельєф місцевості, планувальна та функціональна композиція, навколишня забудова та об'єкти на території. Важливо підібрати засоби виразності, задля гармонійного поєднання та надання виразності простору. До основних засобів виразності можна віднести:

- Створення різних зон за функціональним призначенням
- Створення інформаційної графіки
- Гармонійне поєднання забудови на ділянці із ландшафтным простором
- Підкреслення елементами благоустрою
- Озеленення яке підійде для гармонічного простору

3.3 Особливості методичного підходу ландшафтної організації на прикладі кліматичного курорту «Ворзель» в приміській зоні м. Києва.

Кліматичні курорти є важливою частиною рекреаційної структури, оскільки вони не лише забезпечують відпочинок і оздоровлення населення, а й сприяють збереженню природних ресурсів, розвитку місцевої економіки та покращенню якості життя. Одним із таких курортів є «Ворзель», розташований у приміській зоні м. Києва, який є прикладом успішного застосування методик ландшафтної

організації. Він володіє унікальними природними умовами для лікування та відпочинку, а правильна ландшафтна організація є основою його функціонування та сталого розвитку. Метою цієї роботи є дослідження методики ландшафтної організації курорту «Ворзель», враховуючи природно-кліматичні умови, культурно-історичні фактори, а також потреби у забезпеченні комфортного відпочинку та оздоровлення.

У процесі ландшафтної організації території курорту необхідно першочергово здійснити комплексний аналіз природних складових, які включають географічне розташування, клімат, рельєф, водні ресурси та біорізноманіття. У випадку «Ворзеля» важливими факторами є помірно континентальний клімат, наявність лісових масивів і водних об'єктів, таких як ставки і річки, що створюють сприятливі умови для розвитку курорту. Кліматичні складові «Ворзеля» характеризуються помірними температурами, що дозволяє приймати гостей у будь-яку пору року. Літні температури не є надмірно високими, а зимові — м'які, що робить курорт комфортним для відпочинку впродовж всього року. Ці умови сприяють розвитку лікувальних процедур на основі мікроклімату, повітря, а також природних ресурсів. Окрім природних умов, важливим аспектом є історія розвитку курорту, яка також визначає ландшафтні особливості. Курорт «Ворзель» був заснований як кліматичний і водночас має історичні ознаки курорту, що використовувався для лікування захворювань органів дихання. Таким чином, важливо зберегти історичну ідентичність цього місця, вбудовуючи сучасні рішення в ландшафтну організацію.

Зонування є важливою частиною ландшафтної організації, оскільки дозволяє правильно розподілити функціональні зони з урахуванням природних та техногенних факторів. Для курорту «Ворзель» можна визначити кілька основних зон:

Лікувальна зона

Це основна частина курорту, що включає санаторії, спа-комплекси, фізіотерапевтичні кабінети та інші медичні об'єкти, необхідні для забезпечення лікувального процесу. Важливою умовою є розташування цих об'єктів в екологічно чистих зонах, де є природний мікроклімат, сприятливий для лікування. Лікувальні зони мають бути близько до зелених насаджень, що дозволяє створити додаткові терапевтичні ефекти, такі як ароматерапія через запахи лісу, а також хорошу циркуляцію повітря.

Рекреаційні зони

Ці території призначені для відпочинку та активних видів спорту. Вони включають пішохідні та велосипедні доріжки, майданчики для відпочинку, а також природні зони для прогулянок. Вони мають бути розташовані таким чином, щоб максимізувати природні переваги території — можливість дихати чистим повітрям, насолоджуватися виглядом лісів, водойм і лугов. Природні пейзажі стають важливим елементом рекреаційної зони.

Адміністративно-господарська зона

У цій зоні зосереджуються адміністративні будівлі, інженерні споруди та об'єкти побутового обслуговування. Важливо, щоб ці об'єкти не заважали відпочиваючим і не порушували гармонію ландшафту. Вони повинні бути розташовані на периферії курорту, так, щоб основні рекреаційні та лікувальні зони залишались на передньому плані.

Екологічно чисті зони

Враховуючи, що «Ворзель» розташований в природному середовищі, важливо створити зони, які будуть повністю екологічно чистими. Це може бути частина лісових масивів, природних заповідників, зелених насаджень. Вони забезпечують не тільки естетичну привабливість, а й покращують екологічну ситуацію в зоні курорту.

У процесі ландшафтної організації важливо не лише організувати простір

для функціональних зон, але й інтегрувати ландшафтну архітектуру з природними умовами. Наприклад, для «Ворзеля» це означає використання природних елементів — лісів, водойм, пагорбів, луків — для створення відпочинкових зон. Ландшафтна архітектура повинна бути орієнтована на збереження біорізноманіття та збереження природних характеристик території. Проектування території має включати створення екологічних коридорів для тварин, зелених зон для відпочинку, а також захист природних водних ресурсів. Наприклад, для організації простору навколо водойм можна застосовувати природні методи фільтрації води, створюючи біоочисні системи.

Урахування водних ресурсів є важливим аспектом ландшафтної організації курорту. Це включає забезпечення належного рівня водозабезпечення для зрошення зелених насаджень, використання води для створення фонтанів, ставків та інших водних елементів, які додають естетичної привабливості території. Оскільки «Ворзель» розташований в екологічно чистій зоні, важливим аспектом є застосування природних методів очищення води, таких як біоочисні споруди. Завдяки таким підходам можна знизити екологічний вплив на навколишнє середовище, зберігаючи високі стандарти якості води на курорті. Озеленення території також має велике значення. Використання місцевих видів рослин дозволяє забезпечити природне середовище для місцевої фауни, а також знижує потребу в постійному догляді за насадженнями.

Для забезпечення сталого розвитку курорту важливо впроваджувати екологічно чисті технології та практики. Це включає:

- використання сонячних панелей та вітрових турбін для виробництва відновлюваної енергії;
- створення системи збирання дощової води для поливу рослин;
- використання компостування органічних відходів і організація системи утилізації відходів з мінімальним впливом на природу.

Для того, щоб оцінити ефективність ландшафтної організації, необхідно проводити постійний моніторинг стану навколишнього середовища, вивчати відгуки відпочиваючих, а також оцінювати економічну ефективність реалізованих рішень.

Методи ландшафтної організації на прикладі кліматичного курорту «Ворзель»

Метод 1. Аналіз природних умов і визначення ландшафтних характеристик (рис3.27)

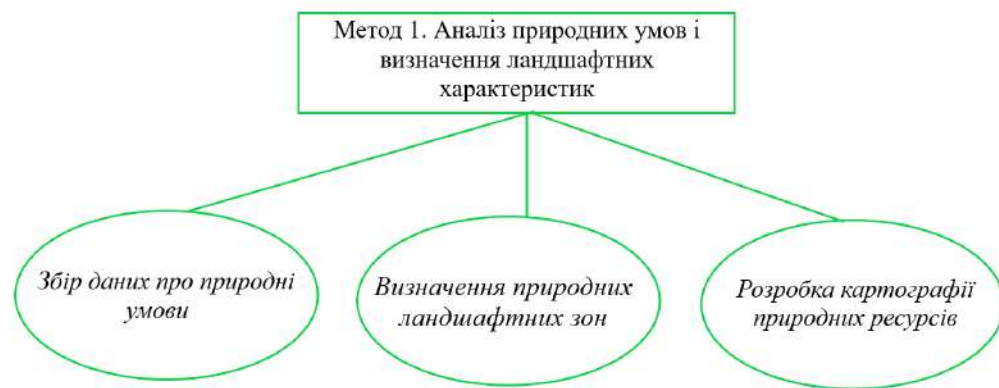

Рис.3.27 Метод 1

- *Збір даних про природні умови:*
- Збір інформації про кліматичні умови (температура, вологість, атмосферний тиск).
- Визначення типу ґрунтів, рівень зволоження території.
- Аналіз природних водних об'єктів (ставки, річки, джерела).
- Дослідження фауни та флори регіону для врахування біорізноманіття.
- Визначення природних ландшафтних зон:*
- Виділення лісових, водних, лугових і болотних зон.
- Аналіз мікрокліматичних умов для подальшої оцінки курортного потенціалу території.
- Аналіз антропогенних факторів:

- Визначення наявності існуючих споруд і їх вплив на навколишнє середовище.
- Оцінка екологічного навантаження від попередніх господарських діяльностей.

Розробка картографії природних ресурсів:

- Створення карти ландшафтних одиниць для подальшого зонування.

Метод 2. Зонування території курорту «Ворзель» (Рис.3.28)

Рис.3.28. Метод 2

Визначення ключових функціональних зон:

- Лікувальна зона (санаторії, спа-центри, медичні установи).
- Рекреаційна зона (пішохідні та велосипедні доріжки, спортивні майданчики).
- Адміністративно-господарська зона (адміністративні та побутові об'єкти).
- Екологічно чисті зони (природні заповідники, зелені насадження).

Оцінка природних умов для кожної зони:

- Визначення, які природні характеристики найбільш підходять для лікувальних і рекреаційних цілей.
- Оцінка наявності природних бар'єрів для розвитку певних зон (наприклад, близькість до водних об'єктів або лісових масивів).

Проектування зон і визначення їх меж:

- Розробка плану зонування, включаючи параметри таких зон, як площа, пропускна здатність, типи об'єктів, які можуть бути розміщені.
- Використання природних меж (річки, ліси) для визначення кордонів зон.

Визначення організаційних елементів для кожної зони:

- Розробка конкретних об'єктів і споруд в межах кожної зони, враховуючи потреби курортної інфраструктури.

Метод 3. Інтеграція ландшафтної архітектури з природними умовами (Рис.3.29)

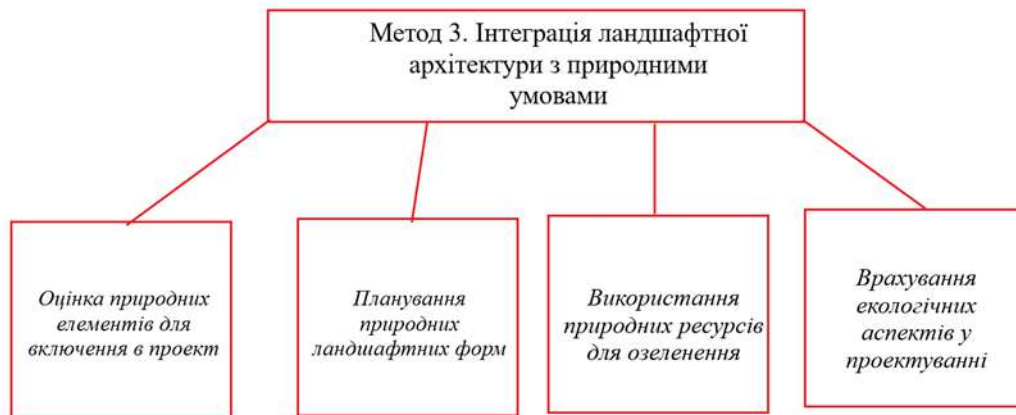

Рис.3.29 Метод 3

Оцінка природних елементів для включення в проект:

- Визначення, які природні елементи (дерева, кущі, водойми, ландшафтні форми) можуть бути використані для створення гармонійного простору.
- Створення зон відпочинку з використанням природних об'єктів (наприклад, ставок як центр рекреаційної зони).

Планування природних ландшафтних форм:

- Розробка природних пейзажів, які підвищують естетичну та терапевтичну цінність території (лісові алеї, гірки, луки).
- Використання природних бар'єрів (ліси, водойми) для розмежування різних функціональних зон.

Використання природних ресурсів для озеленення:

- Використання місцевих видів рослин для озеленення території курорту.
- Створення природних фільтрів для очищення води та покращення мікроклімату.

Врахування екологічних аспектів у проектуванні:

- Використання екологічно чистих матеріалів для облаштування інфраструктури курорту.
- Проектування системи очищення води, яка використовує природні методи фільтрації.

Метод 4. Управління водними ресурсами та зрошенням території (Рис.3.30)

Рис.3.30 Метод 4

Визначення джерел води:

- Оцінка наявних природних водних об'єктів на території (ставки, річки, джерела).
- Визначення потреб у додаткових водних ресурсах для зрошення зелених насаджень та очищення.

Розробка системи зрошення:

- Проектування автоматизованої системи зрошення для зелених насаджень, що дозволить зменшити водоспоживання.
- Використання дощової води для поливу та зменшення навантаження на природні водні ресурси.

Запобігання ерозії та забрудненню водних ресурсів:

- Встановлення системи утримання ґрунтів від ерозії в місцях активного зрошення.
- Використання біоочисних систем для очищення води.

Моніторинг якості води:

- Постійний моніторинг якості води в природних водоймах для запобігання забрудненню курорту.

Метод 5. Впровадження сталих екологічних практик (Рис.3.31)

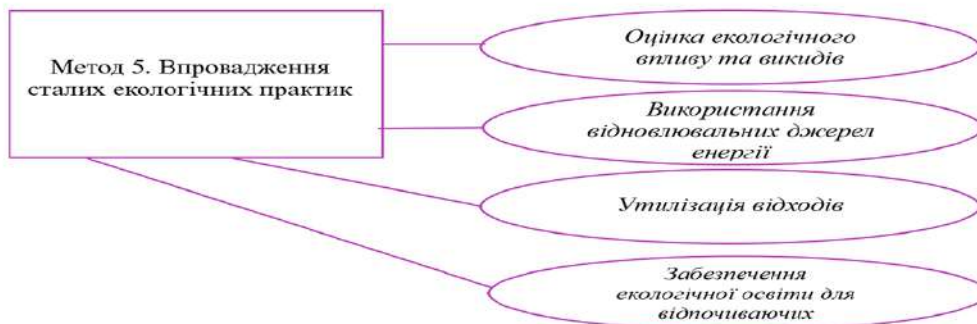

Рис.3.31 Метод 5

Оцінка екологічного впливу та викидів:

- Аналіз потенційного екологічного навантаження на територію курорту, враховуючи забруднення повітря, води та ґрунту.
- Оцінка можливих екологічних наслідків від реалізації проекту.

Використання відновлювальних джерел енергії:

- Встановлення сонячних панелей, вітрових турбін для виробництва електричної енергії на курорті.
- Встановлення систем для теплопостачання від біомаси або інших відновлювальних джерел.

Утилізація відходів:

- Впровадження системи сортування та переробки відходів.
- Використання компостування органічних відходів для озеленення території.

Забезпечення екологічної освіти для відпочиваючих:

- Розробка освітніх програм для гостей курорту про важливість екології та сталого розвитку.
- Організація екологічних заходів і акцій для популяризації природоохоронних ініціатив.

Метод 6. Оцінка ефективності ландшафтної організації курорту (Рис.3.32).
Моніторинг екологічного стану території:

- Регулярний моніторинг стану природи та екологічних умов на курорті.
- Оцінка якості повітря, води, ґрунту, біорізноманіття та стану зелених насаджень.

Рис.3.32 Метод 6

Збір відгуків від відпочиваючих:

- Проведення опитувань і збору відгуків від гостей курорту для оцінки якості обслуговування та зручностей на території.

Аналіз економічної ефективності:

- Оцінка фінансових витрат і прибутковості курорту після реалізації проекту ландшафтної організації.
- Аналіз витрат на екологічні ініціативи та їх рентабельність.

Коригування ландшафтної організації:

- Внесення змін у проект на основі результатів моніторингу та зібраних даних для підвищення ефективності курорту.

Висновки до розділу 3

Виконавши асоціативно-образний аналіз середовища проектування було визначено що існуючий стан ділянки викликає негативні емоції через те, що ділянка і її забудова знаходяться у жахливому занедбаному стані, тому вона не користується попитом. Проте це місце має великий потенціал для розвитку, благоустрою, реставрації окремих корпусів, що надасть цій ділянці поштовху для привернення уваги місцевих жителів, туристів та відпочивальників та буде чудовим рекреаційно-

оздоровчим простором, який асоціюється із затишком, комфортом, спокоєм та єднанням з природою.

Було розглянуто процес формалізації творчого задуму рекреаційно-оздоровчого простору санаторію «Ворзель» через художню концепцію, енерго-інформаційне та просторово-часове моделювання. Основною ідеєю проєкту є створення гармонійного середовища для психологічно-емоційного відновлення, що реалізується через тематичне зонування та відповідні маршрути. Запропоноване сценарне моделювання передбачає забезпечення потреб різних груп відвідувачів, включаючи місцевих мешканців, туристів, відпочиваючих санаторію та дитячого табору. Організація маршрутів і функціональних зон спрямована на максимальне використання природного потенціалу території, інтеграцію ландшафту в просторову композицію та підкреслення його природних особливостей. Засоби виразності, такі як зонування, елементи благоустрою, озеленення та інформаційна графіка, сприяють формуванню комфортного, екологічно збалансованого середовища, що відповідає концепції психологічного та емоційного відновлення. У розділі визначено основні принципи художнього та функціонального формування рекреаційного простору, які забезпечують його естетичну привабливість, комфорт та гармонійну взаємодію з природним середовищем.

Таким чином, кліматичний курорт «Ворзель» є яскравим прикладом ефективного застосування комплексного методичного підходу до ландшафтної організації, що враховує природно-кліматичні умови, культурну спадщину та потреби сучасного суспільства у відпочинку й оздоровленні. Запропоновані методи організації простору — від аналізу природних ресурсів до впровадження сталих екологічних практик — дозволяють забезпечити гармонійне поєднання природи, архітектури та рекреаційної інфраструктури. Системний підхід до зонування, інтеграції природних елементів, управління ресурсами та моніторингу ефективності створює передумови для сталого розвитку курорту і покращення якості життя його відвідувачів.

РОЗДІЛ 4. ЕСТЕТИКА МІСТОБУДУВАННЯ

4.1. Художня концепція ландшафтного об'єкта

Центральна частина селища Ворзель має виражену планувальну структуру, основною віссю є вулиця Курортна від якої йдуть розгалуження та поділи на квартали переважно прямокутної форми. Архітектурна домінанта розташована в центрі селища на вул. Курортна, основна громадська забудова розташована поряд (рис.4.1.).

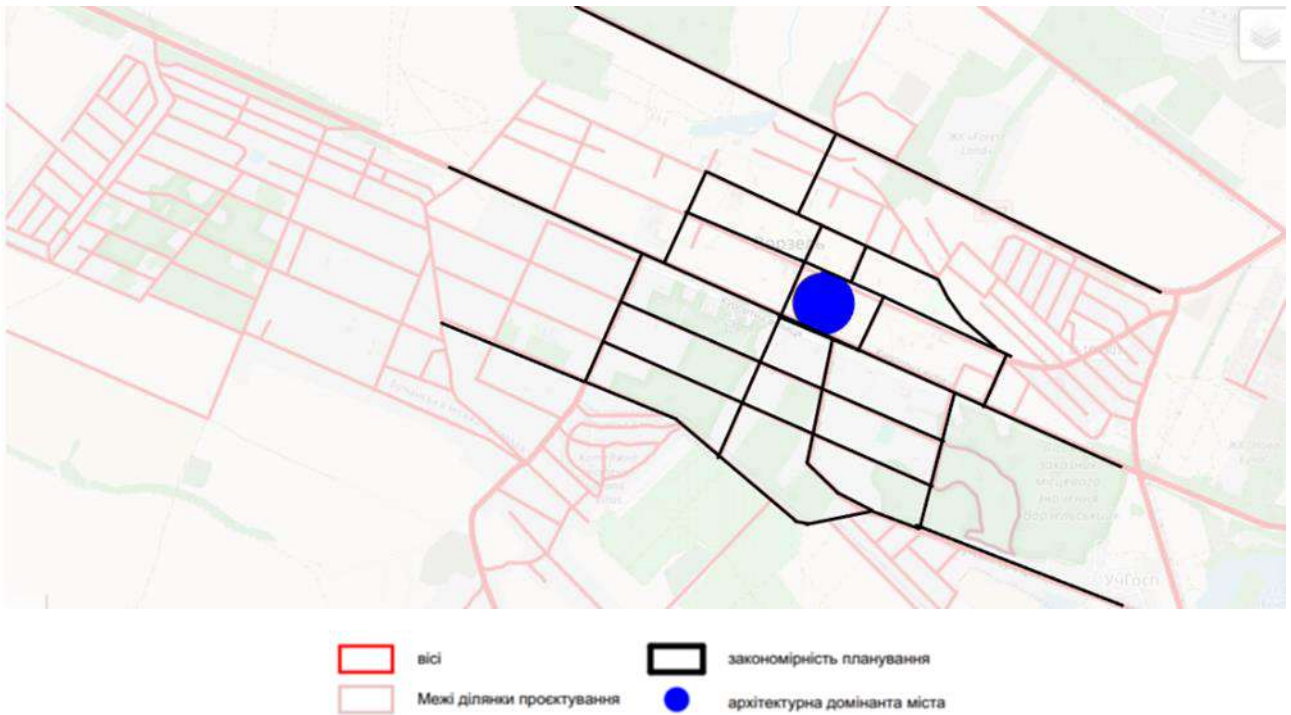

Рис. 4.1. Схема сталих закономірностей планувальної організації центральної частини с. Ворзель

Головні композиційні осі с. Ворзель розташовані в центральній частині. Ця вісь йде вздовж усього селища. Основними осями є вулиці, які розташовані перпендикулярно та паралельно основній вісі.

В центральній частині селища забудова більш чітка та впорядкована а на околицях забудова та вулиці розташовані хаотичніше (рис.4.2).

Рис.4.2. Схема вулично-дорожньої мережі та впорядкованості забудови міста.

Еволюційно-генетичний аналіз існуючої забудови

У селищі Ворзель переважає низькоповерхова житлова забудова та приватні житлові будинки. Серед архітектурних пам'яток основною історичною цінною будівлею є Будівля Центру культури «Уваровський дім».

Колишній маєток дочки відомого київського мецената в наш час «працює» як Музей історії та культури і носить назву «Уваровський дім». Народжений на початку минулого сторіччя, будинок-ровесник Ворзеля достойно пережив буремності свого часу, надавши корінним ворзелянам ґрунтовну середню освіту, щоб у сучасності переродитись на вишуканий культурний центр.

Садибу було збудовано 1902 року в перші роки існування Ворзеля (селище засновано 1900 року). Історія Ворзеля починається з будівництва залізниці Київ-Ковель. Тоді, за ініціативою поміщика Йосипа Пеховського, на шляху залізниці, посеред лісу, почалося будівництво дачного селища. Через унікальний мікроклімат і оздоровчі умови відомі та багаті люди починають будувати тут свої

дачі.

Отож, купець 1-ї гільдії Карл Септер вирішив побудувати там собі будинок, а згодом продав його київському цукрозаводчику та меценату Федору Терещенку. Федір придбав заміську садибу для доньки Наталії, яка на той час була заміжня за повітовим предводителем дворянства Уваровим та отримала таким чином статус графині.

Ворзелі Уварова разом із дітьми та чоловіком відпочивала влітку.

Після Жовтневого перевороту 1917 року родини Уварових та Терещенків емігрували. В еміграції вона овдовіла та вдруге вийшла заміж за французького льотчика, Луї де Гідона. У її садибі на той час працювала школа. Можна сказати, що усе корінне населення Ворзеля одержало середню освіту саме тут.

У 1920-1923 рр. у школі працював вчителем політосвіти та української мови видатний український письменник Валер'ян Підмогильний. На початку 1960-х років у школі було створено кінотеатр «Космос», який існував понад 20 років і посів перше місце на Всесоюзному конкурсі шкільних кінотеатрів. В гостях у школярів побували багато відомих кінорежисерів та інших діячів кіномистецтва (О. Роу, С. Параджанов, Г. Мілляр, О. Хвиля та інші), відбулися прем'єри фільмів «Легенда про Мальчиша-Кибальчиша» та «Морозко». Кінотеатр був відомий навіть у Голлівуді, про що свідчать листи з Національної Академії кіномистецтва, які надходили сюди з Америки. У 1990-х історична будівля залишилася бездоглядною, поступово руйнувалася. Сходи з тераси вирвані варварським способом, дах протікав, руйнувалися перекриття. У 2007 році Ворзельська селищна рада віднайшла кошти, провела ремонт будівлі, взяла її на свій баланс. На День селища 18 вересня 2007 року після реконструкції у колишньому будинку графині було відкрито Ворзельський музей історії і культури «Уваровський дім». Сьогодні в будівлі колишньої дачі графині Уварової крім музею, який займає 4 зали на першому поверсі та 1-у на другому містяться центр культури «Уваровський дім» та деякі підрозділи Ворзельської селищної ради. Тут проводять

різні виставки, святкові концерти, творчі вечори тощо.

Будинок графині Уварової дуже гарний та має цікаву архітектурну форму завдяки невеличкій, проте оригінально-визначній башті. Він є одним із символів Ворзеля та має статус пам'ятки архітектури. За життя Уварової перед будинком був фонтан, прокладені гравієві доріжки, висаджені дерева рідкісних порід. Нині поряд із будинком стоїть відкрита сцена, навколо облаштована паркова територія з газоном, стежками, лавками та ліхтарями. У будинку графині Уварової можна помітити характерні риси модерну такі як: плавність, пластичність, декоративність, асиметричність, хвилясті лінії (рис.4.3). [52]

Рис.4.3. Будівля Центру культури “Уваровський дім” [52]

Аналіз способів кодування інформації значимої для місцевого населення

Для відпочиваючих зроблені спеціальні інфографіки та стенди із маршрутами руху, на яких розміщені об'єкти, прогулянкові маршрути, зонування території та оздоровчі заклади (рис.4.4)

Рис.4.4. Стенд із маршрутами руху

Опредметнення вірувань.

У селищі Ворзель розташовано декілька храмів, проте основним є Ворзельський храм Преображення Господнього. Величний ворзельський храм, збудований на честь Преображення Господнього, був освячений 11 грудня 2010 року Патріархом Філаретом. Три роки тому Патріарх разом Блаженнішим Епіфанієм Предстоятелем Православної Церкви України освятив розпису храму.

Новий храм став окрасою Ворзеля. Він притягує до себе не тільки ворзельців, але й людей з навколишніх сіл. Отець Микола розповідає, що за основу проекту взяли храм, який вже був збудований у Черкаській області. Але подібного внутрішнього убранства, яке наповнює цю церкву, навряд чи просто зараз знайти. (Рис.4.5). [53]

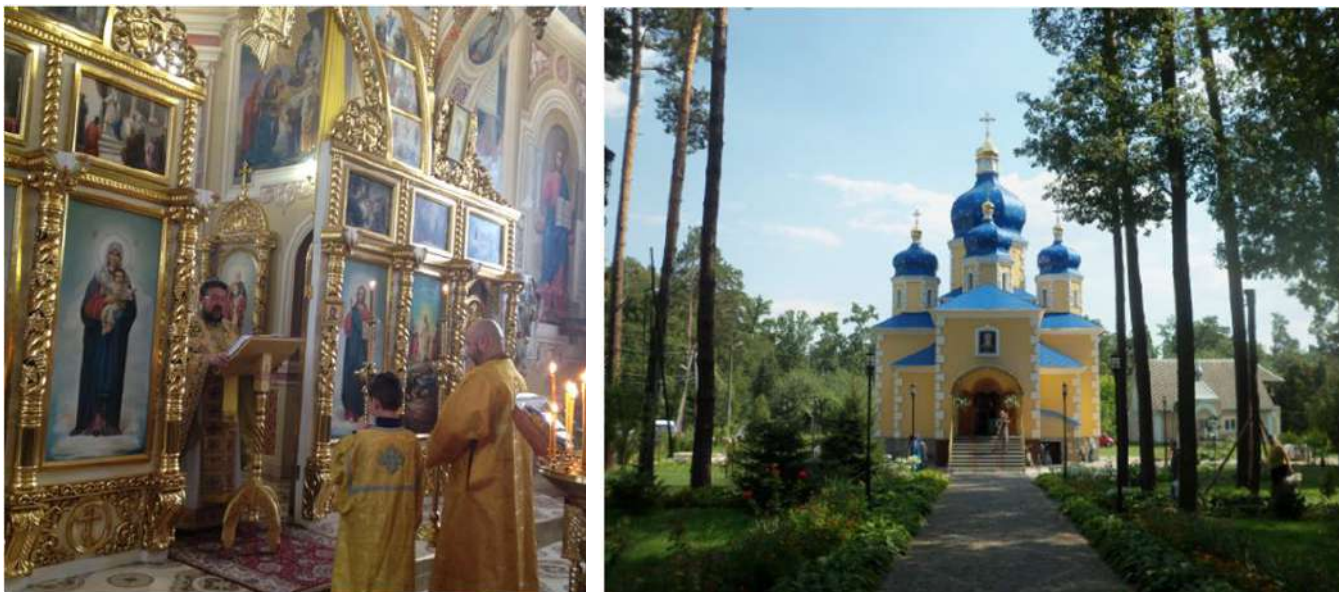

Рис.4.5. Ворзельський храм Преображення Господнього [53]

Способи карбування інформації в колективній пам'яті.

Скульптура у саду Уварова є символом цієї історичної забудови. З історії, Наталія, яка після заміжжя отримала дворянський титул та прізвище Уварова, з душею поставилась до оздоблення будинку. Вона самостійно обирала всі деталі майбутнього інтер'єру, навіть дверні ручки. Деякі з них можна побачити і сьогодні. Збереглися художня ліпнина, розписи, парадні сходи та мармурові каміни. Колись навколо маєтку був розкішний парк, однак сьогодні більшість цієї території забудована.

Цікаво: Фасад будинку прикрашає скульптура богині Артеміді – покровительки породіль. Це не випадково, адже сама графиня, не зважаючи на свої статки, мала освіту акушерки і ніколи не відмовляла у медичній допомозі мешканкам Ворзеля. (Рис. 4.6.)

Рис.4.6. Скульптура у саду Уварова [52]

Узагальнення результатів еволюційно-генетичного аналізу

Виявлення сталих закономірностей формоутворення урбанізованого середовища.

Отже виконавши еволюційно-генетичний аналіз урбанізованого чи ландшафтно-рекреаційного середовища можна зазначити що архітектурна домінанта розташована в центрі селища на вул.Курортна. Планувальна структура виражена, основною віссю є вулиця Курортна від якої йдуть розгалудження та поділи на квартали переважно прямокутної форми, у центрі селища забудова та вулиці структурні а на околицях більш хаотичні. Основними місцевими пам'ятками є церкви, парки, та деякі скульптури.

До можливих позитивних змін оточення можна віднести розбудову селища, створення нових громадських просторів. Селище Ворзель набирає популярність як курортне місце, отже створення нових скульптур, інфографіки, та символів курортного місця буде дуже актуальним для привернення уваги туристів та

покращення економіки.

Асоціативно-образний аналіз урбанізованого чи ландшафтно-рекреаційного середовища

Семантика просторів і об'єктів, розташованих на ділянці

Топоніми.

Основна вулиця с.Ворзеля Курортна отримала свою назву завдяки екологічному розташуванню селища Ворзель, та попиту туристів на курорти, санаторії та лагерьа відпочинку та оздоровлення

Легенди і міфи, пов'язані з оточенням.

Одна з найвідоміших історій та візитівка Ворзелю є місцевий модерний замок, відомим як «Уваровський дім», за ним старанно доглядають місцева влада і жителі. Він зараз у відмінному стані. Є, по суті, культурним центром Ворзеля. (Рис.4.8)

За розповідями місцевих жителів це дуже атмосферне місце, яке зберегло дух минущини, ознаки побуту попередніх часів. Будівля оточена невеликим, але затишним парком. Одна з найбільших дачних ділянок у Ворзелі належала вихідцю з Ревеля, київському купцеві Карлу-Генріху Септеру, який торгував кращими медико-хірургічними і оптичними інструментами. Особняк побудували німцю Септеру його однолемінники у 1902 році, а вже в 1903-го господар продав його цукровому магнату та меценату Федору Терещенку. Той передарував його своїй дочці, дружині графа Уварова Наталі. Графиня з чоловіком і дітьми приїжджала сюди жити на літо. Граф Сергій Уваров був одним з директорів Київського відділення Російського музичного товариства та великим шанувальником музики та театру, віртуозним піаністом.

Наталя теж була жінкою оригінальною. Вона потурбувалася, щоби по всій садибі, яка простягалася аж до поля на південній околиці Ворзеля, насадили екзотичні рослини з різних куточків світу. Прикрасила ділянку гравійними

доріжками. До речі, знамените ворзельське тюльпанове дерево, за однією з версій, теж посадила Наталія Уварова. Знатна жінка мала ще й спеціальність акушерки. У Києві на її кошт побудований пологовий будинок. У Ворзелі вона нікому не відмовляла, коли була потрібна допомога під час пологів.[52]

Рис.4.8 Уваровський дім [52]

Емоційне забарвлення реакцій людини на оточення

Досліджуване середовище викликає суперечливі емоції, проте можна виділити основні такі як: позитивні емоції, негативні та нейтральні. Негативні емоції викликає ділянка проектування, адже це дуже екологічне місце в якому знаходиться санаторій та дитячий табір, проте і сама ділянка і її забудова знаходяться у жахливому занедбаному стані, через що вона не користується попитом. Проте це місце має великий потенціал для розвитку, благоустрою, реставрації окремих корпусів, що надасть цій ділянці поштовху для привернення уваги місцевих жителів, туристів та відпочивальників та буде чудовим рекреаційно-оздоровчим простором.

Позитивні емоції викликає простір в центрі селища, адже саме тут знаходиться охоронна лісова екологічна територія, а також поряд розташовані адміністративні заклади, навчальні та спортивні.

Нейтральні емоції викликає забудова що знаходиться далі від центру, вона більш хаотична, проте на ній переважають приватні житлові будинки. (рис.4.9).

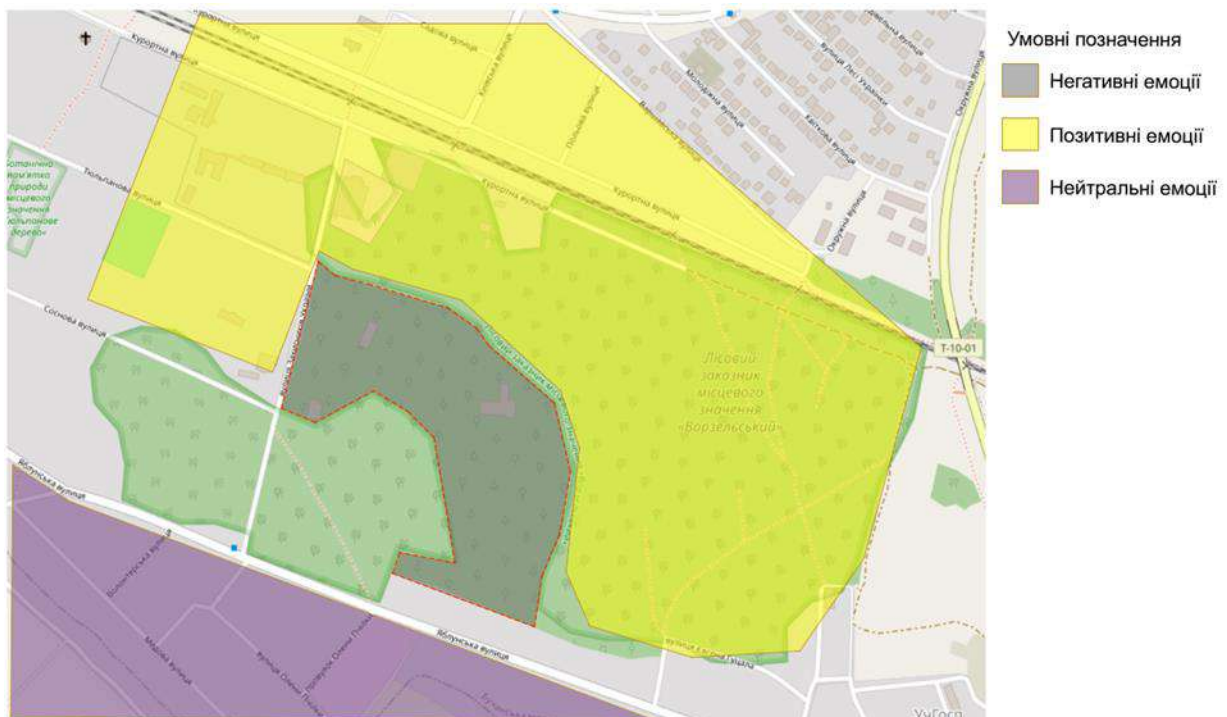

Рис.4.9. Схема емоційного забарвлення реакцій людини на оточення.

1.5.3. Асоціації, пов'язані з досліджуваним середовищем

Ділянка проекту та простір поряд для мене асоціюється із емоціями що викликають спокій, емоційне переосмислення та відпочинок, єднання з природою. Проект передбачає створення комфортного простору у якому можна відпочити від міської метушні та постійного шуму, та приділити час відпочинку із своїми думками на природі.

На зображенні «Душевний спокій» переважають спокійні кольори. Світлий колір втілює собою позитивні думки. Зелений це колір спокою, гармонії та єднання з природою а блакитний це колір емоційного перезавантаження та руху далі.(Рис. 4.10).

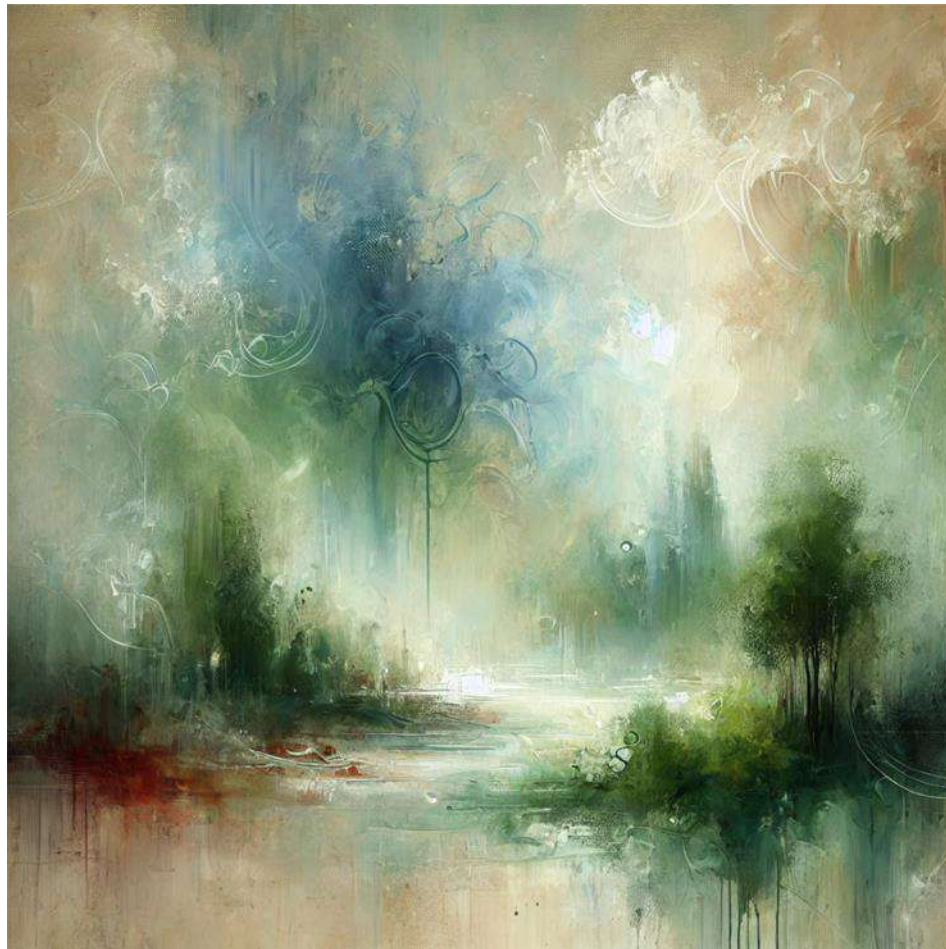

Рис. 4.10. Зображення асоціації «Душевний спокій»

4.2 Енерго-інформаційне моделювання ландшафтної об'єкта

Рекреаційно-оздоровчий простір запроєктований для задовільнення потреб різних за віковою групою, соціальною та місцезнаходження людей, було виділено основні групи людей які зможуть користуватися даним простором:

- місцеві мешканці, пропонується прогулянковий маршрут по тематичним зонам, спорт.площадки, дитячі площадки.

- мешканці районів розташовані поруч, пропонується прогулянковий маршрут по тематичним зонам, спорт.площадки, дитячі площадки.

- туристи, пропонується прогулянковий маршрут по тематичним зонам, спорт.площадки, дитячі площадки.

- відпочиваючі в санаторіях та таборах, для них оздоблені спеціальні ділянки біля будівель, які будуть містити всі необхідні зони для відпочинку та оздоровлення з необхідним інвентарем, площадками а також прогулянковий маршрут по тематичним зонам, спорт.площадки, дитячі площадки.

Доріжки запроєктовані основні прогулянкові, доріжки додаткові у тематичних зонах та доріжки що ведуть до санаторію та табору (рис.3.31).

Рис.3.25. Схема сценарного моделювання (червоний – маршрут мешканців міста та туристів, синій – мешканців прилеглих районів).

Програмування емоційних реакцій людини на оточення

Рис. 3.26 Схема емоційних маршрутів парку

Маршрут № 1 -1-2-3-4-5-6-7 Це тематичний маршрут по всім зонам рекреаційного простору «Психологічно-емоційне відновлення»

Маршрут №2 1-2-8 Це маршрут до санаторію «Ворзель» і усіх прилеглих зон оздоровлення

Маршрут №3 -1-2-3-9 Це маршрут до дитячого табору «Лісовий» та зон для відпочинку дітей.

4.3. Просторово-часове моделювання приміського рекреаційно-оздоровчого простору

Часове моделювання функціональних процесів

Часове моделювання функціональних процесів передбачає створення простору для перебування людей в зонах із багатьма різними призначеннями. До основних відносяться оздоровлення у санаторії, відпочинок у дитячому таборі та прогулянкові маршрути які також містять у собі багато зон, де кожен знайде для себе комфортне місце для відпочинку. Було виділено основні етапи маршрутів, які різняться за своєю функцією та тематикою.

Об'ємно-просторова композиція містобудівного чи ландшафтно-рекреаційного об'єкта

У об'ємно-просторовій композиції ландшафтно-рекреаційного простору створене гармонійне поєднання природного простору та благоустрою території.

Ландшафт території та його акценти співпадають із зонами тематичними простору.

Основні візуальні точки розташовані на акцентах рекреаційно-оздоровчого простору. Споруди розташовані та акцентах ландшафту.

Підбір засобів виразності урбанізованого чи ландшафтно-рекреаційного середовища

На підбір засобів виразності ландшафтно-рекреаційного середовища впливають природні форми самого середовища, рельєф місцевості, планувальна та функціональна композиція, навколишня забудова та об'єкти на території. Важливо підібрати засоби виразності, задля гармонійного поєднання та надання виразності простору. До основних засобів виразності можна віднести:

- Створення різних зон за функціональним призначенням
- Створення інформаційної графіки
- Гармонійне поєднання забудови на ділянці із ландшафтним простором
- Підкреслення елементами благоустрою
- Озеленення яке підійде для гармонічного простору

Узагальнення результатів асоціативно-образного аналізу

Виконавши асоціативно-образний аналіз середовища проектування було визначено що існуючий стан ділянки викликає негативні емоції через те, що ділянка і її забудова знаходяться у жахливому занедбаному стані, тому вона не користується попитом. Проте це місце має великий потенціал для розвитку, благоустрою, реставрації окремих корпусів, що надасть цій ділянці поштовху для привернення уваги місцевих жителів, туристів та відпочивальників та буде чудовим рекреаційно-оздоровчим простором, який асоціюється із затишком, комфортом, спокоєм та єднанням з природою.

Отже виконавши еволюційно-генетичний аналіз урбанізованого чи ландшафтно-рекреаційного середовища можна зазначити що архітектурна домінанта розташована в центрі селища на вул.Курортна. Планувальна структура виражена, основною віссю є вулиця Курортна від якої йдуть розгалудження та поділи на квартали переважно прямокутної форми, у центрі селища забудова та вулиці структурні а на околицях більш хаотичні. Основними місцевими пам'ятками є церкви, парки, та деякі скульптури.

До можливих позитивних змін оточення можна віднести розбудову селища, створення нових громадських просторів. Селище Ворзель набирає популярність як курортне місце, отже створення нових скульптур, інфографіки, та символів курортного місця буде дуже актуальним для привернення уваги туристів та покращення економіки.

РОЗДІЛ 5. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Цивільний захист України - це державна система органів управління, сил і засобів, для організації та забезпечення захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, екологічного, природного та воєнного характеру[36].

Надзвичайна ситуація (НС) - це порушення нормальних умов життя та діяльності людей на об'єкті або території, спричинене аварією, катастрофою, стихійним, епідемією, епізоотією, епіфітотією, великою пожежею, застосуванням засобів ураження, що призвели або можуть призвести до загибелі людей і матеріальних втрат.

Загальними ознаками надзвичайних ситуацій є:

- Наявність або загроза загибелі людей;
- Істотне погіршення стану довкілля;
- Матеріальні збитки;
- Суттєві погіршення умов життєдіяльності населення .

За масштабом поширення з урахуванням тяжких наслідків НС можуть бути:

- Загальнодержавного рівня;
- Регіонального рівня;
- Місцевого рівня;
- Об'єктового рівня.

За швидкістю і раптовістю протікання НС класифікують на:

- Раптові (вибухи, землетруси, транспортні аварії та катастрофи);
- НС, які швидко поширюються (аварії з викидом СДОР, утворення хвиль прориву на гідрологічних спорудах, пожежі, тощо);
- НС, які поширюються з помірною швидкістю (аварії з викидом радіоактивних речовин, аварії на комунально-енергетичних мережах);

- НС, яка повільно поширюється (посухи, епідемія, екологічно небезпечні явища).

Завдання Цивільного захисту (ЦЗ) України:

- Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного походження і вжиття заходів для зменшення збитків та втрат у разі аварій, катастроф, вибухів, великих пожеж і стихійних лих;

- Оповіщення населення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій у мирний і воєнний час та постійне інформування його про наявну обстановку;

- Захист населення від наслідків стихійних лих, аварій, катастроф, великих пожеж і застосованих засобів ураження;

- Організація життєзабезпечення населення під час аварій, катастроф, стихійного лиха та у воєнний час;

- Організація та проведення рятувальних та інших невідкладних робіт у районах лиха та в осередках ураження .

5.1. Характеристика об'єкту проектування

Об'єктом проектування є територія кліматичного курорту Ворзель у Київській області, яка входить до приміської зони столиці. Курортна зона включає значну кількість зелених насаджень (лісові масиви, парки, сквери), рекреаційні та оздоровчі заклади (санаторії, пансіонати, дитячі табори), а також історичні та культурні об'єкти (рис.5.1).

Рис.5.1. Розташування ділянки

Основні характеристики території:

Тип забудови: рекреаційна, оздоровча;

Домінуючі матеріали будівель: дерево, цегла, комбіновані системи утеплення;

Природне середовище: хвойно-листяний ліс, річка Ірпінь;

Основна кліматична загроза: лісові пожежі в спекотні літні періоди;

Суспільна загроза: повторне виникнення воєнних дій, враховуючи досвід 2022 року, коли селище перебувало в зоні бойових дій.

Територія характеризується високою насиченістю людьми у літній період, у тому числі з уразливих категорій — дітей, літніх людей, осіб з обмеженими можливостями.

5.2. Рішення з питань Цивільного захисту

У відповідності до Кодексу Цивільного захисту України, на об'єкті проектування впроваджується комплексна система заходів ЦЗ, спрямована на мінімізацію втрат у разі виникнення надзвичайної ситуації природного, техногенного або воєнного характеру.

Потенційні загрози:

- Воєнні дії — збройне вторгнення, обстріли, диверсії;
- Пожежі природного походження — лісові та торф'яні пожежі; (рис.5.2)
- Пожежі техногенного характеру — загоряння в будівлях (санаторії, заклади відпочинку, дерев'яні корпуси);
- Хімічні аварії — витік хлорвмісних речовин з побутових чи технічних систем;
- Стихійні явища — буревії, обвалення дерев, короткочасні підтоплення.

Рішеннями ЦЗ передбачено:

- визначення укриттів у підвалах корпусів санаторіїв, готелів, шкіл;
- створення схеми сповіщення населення (сирени, гучномовці, мобільні повідомлення);
- планування негайної та часткової евакуації;
- забезпечення резервів води, медикаментів, харчів;
- укладання угод із медичними та транспортними установами на випадок НС.

Рис.5.2 Території потенційно пожежонебезпечна

5.3. Розрахунок заходів Цивільного захисту на об'єкті проектування

5.3.1. Ризики пожеж та їх запобігання

Оцінка пожежної небезпеки:

Ворзель розташований у сосново-дубовому лісовому масиві, який має високу горючість у літній період.

Наявність торфовищ навколо селища (особливо у північній частині) посилює ризик прихованих тління.

Частина будівель виконана з дерев'яних конструкцій, що підвищує ймовірність їх займання.

Превентивні заходи:

- створення 50-метрових протипожежних розривів між лісом і забудовою;
- обладнання будівель системами автоматичного пожежогасіння (де можливо);
- забезпечення території засобами первинного пожежогасіння (гідранти, щити, пожежні водойми);
- проведення сезонного прочищення територій від сухостою та горючого сміття;

- навчання персоналу та мешканців правилам протипожежної безпеки.

5.3.2. Евакуаційні заходи

Основні види евакуації, які можуть бути застосовані:

Загальна — в разі масштабної пожежі, ракетної атаки чи захоплення території;

Часткова — при локальному задимленні чи пожежі в окремих корпусах;

Тимчасова — у випадку загрози підтоплення чи виявлення мінної небезпеки.

Організація евакуації: (рис.5.3.)

Збірний евакуаційний пункт (ЗЕП) — площа перед адміністративною будівлею санаторію.

Проміжний пункт евакуації — смт Немішаєве або м. Ірпінь (залежно від напрямку загрози).

Приймальний евакуаційний пункт (ПЕП) — м. Київ (райони з укриттями та медичними закладами).

Основний транспорт — автобуси та приватні авто. Для маломобільних осіб передбачено карети швидкої та волонтерські мікроавтобуси.

5.3.3. Засоби укриття та індивідуального захисту

Стаціонарні укриття:

Підвальні приміщення готелів і корпусів санаторіїв;

Захищені підземні переходи (якщо є).

Засоби індивідуального захисту:

Протигази типу;

Респіратори;

Аптечки запасна вода, поживні брикети;

Радіомаяки, сигнальні ліхтарі, мобільні додатки сповіщення.

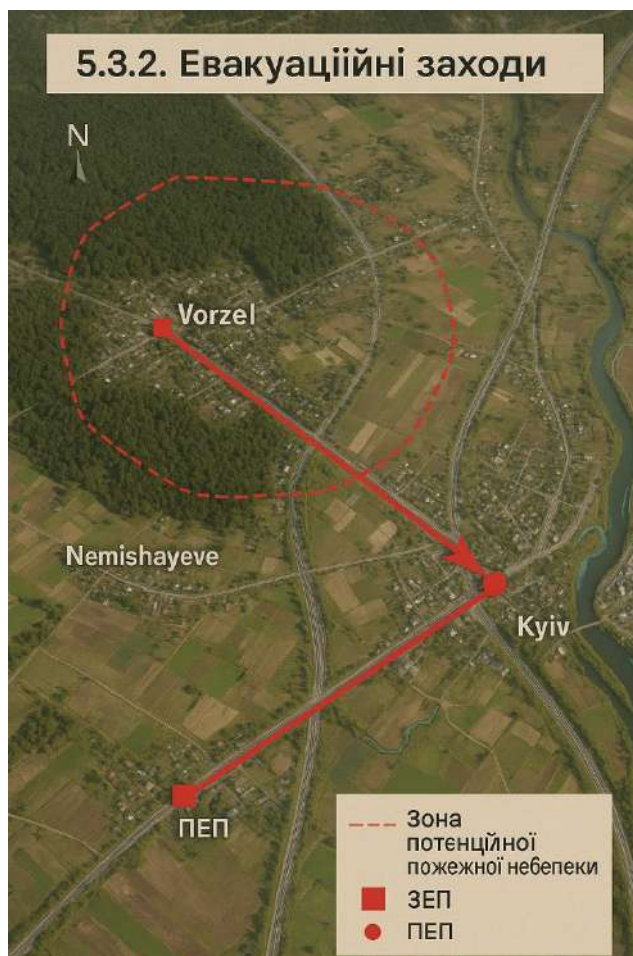

Рис.5.3. Евакуаційні заходи

Висновок до розділу 5

Територія курорту «Ворзель» має високу екологічну та соціальну цінність, але водночас є уразливою з погляду цивільного захисту. Аналіз показав, що основними загрозами для об'єкта є пожежі, воєнні дії та техногенні аварії. Розроблений комплекс заходів ЦЗ дозволяє своєчасно реагувати на НС, захищати населення та зберегти функціональність території як рекреаційного простору.

ВИСНОВКИ

1. У першому розділі проаналізовано наукові роботи, близькі до теми магістерської, та визначено передумови створення ландшафтно-рекреаційного простору. Розглянуто різні типи просторів, залежність їх функцій від розташування, ландшафтних особливостей і потреб населення. Аналіз показав, що структура функціональних зон формується під впливом багатьох чинників, і правильне їх врахування сприяє створенню комфортних рекреаційних середовищ, що знімають втому й стрес. Виявлено невідповідність існуючих закладів сучасним вимогам, нестачу спеціалізованих об'єктів і нераціональне використання природних ресурсів. Цінними є визначені підходи до розвитку рекреаційних комплексів та вдосконалення природно-ресурсної бази. Врахування чинників і світового досвіду допоможе створити гармонійні громадські простори для малих міст, з раціональним плануванням і акцентом на ключові аспекти.
2. За класифікацією рекреаційно-оздоровчих просторів виділяють лікувально-рекреаційні та простори для активного й пасивного відпочинку в різних природних середовищах. Ворзель — лісовий кліматичний курорт поблизу Києва — має сприятливий мікроклімат завдяки хвойно-листяним лісам і розвинену інфраструктуру для оздоровлення та реабілітації. Зелені масиви сприяють чистоті повітря, акустичному комфорту й кліматотерапії. Ландшафтно-планувальна організація таких просторів базується на принципах збереження природи, функціональності та емоційного впливу. Вона забезпечує комфортне, безпечне середовище для відпочинку й соціальної інтеграції. Культурно-пізнавальні парки, як проєкт «Парк психологічно-емоційного відновлення» у Ворзелі, поєднуючи природу, архітектуру та культурний зміст, сприяють психоемоційному відновленню населення та формують сталий міський простір.

3. Асоціативно-образний аналіз показав, що занедбаний стан ділянки викликає негативні емоції, однак місце має великий потенціал для розвитку й перетворення на затишний рекреаційно-оздоровчий простір. Проект санаторію «Ворзель» базується на художній концепції, енерго-інформаційному та просторово-часовому моделюванні, з ідеєю створення середовища для психологічного й емоційного відновлення через тематичне зонування й маршрути для різних груп відвідувачів. Запропонована організація простору акцентує на інтеграції природного ландшафту, благоустрої, озелененні та інформаційній графіці, що забезпечує комфорт і естетичну привабливість. Кліматичний курорт «Ворзель» демонструє ефективне застосування комплексного підходу до ландшафтної організації, що враховує природні умови, культурну спадщину й сучасні потреби, сприяючи сталому розвитку й підвищенню якості життя.
4. Асоціативно-образний аналіз показав, що занедбаний стан ділянки викликає негативні емоції, але вона має великий потенціал для розвитку та перетворення на комфортний рекреаційно-оздоровчий простір. Еволюційно-генетичний аналіз виявив, що архітектурна домінанта розташована в центрі Ворзеля на вул. Курортній, яка є головною віссю планувальної структури з прямокутними кварталами в центрі та хаотичнішою забудовою на околицях. Серед основних пам'яток — церкви, парки та скульптури. Розвиток селища, створення нових громадських просторів, скульптур і символіки підвищить його туристичну привабливість та економічний потенціал.
5. Територія курорту «Ворзель» має високу екологічну та соціальну цінність, але водночас є уразливою з погляду цивільного захисту. Аналіз показав, що основними загрозами для об'єкта є пожежі, воєнні дії та техногенні аварії. Розроблений комплекс заходів ЦЗ дозволяє своєчасно реагувати на НС, захищати населення та зберегти функціональність території як рекреаційного простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конференції КНУБА <https://www.knuba.edu.ua/category/conf/afisha-konferencij/>
2. Науково-технічний збірник «Сучасні проблеми архітектури та містобудування» відповідальний редактор професор Товбич В.В. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2023.66>.
3. [НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ПРОЕКТУВАННЯ \(nauka.com.ua\)](http://nauka.com.ua)
4. Помаз-Пономаренко А.Л. «РЕКРЕАЦІЙНІ КОМПЛЕКСИ СВІТУ»
5. Русанова І. В., Данилко Н. Я. (2015) ОРГАНІЗАЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ ЗАКЛАДІВ І МІСЦЬ ВІДПОЧИНКУ У ПРИМІСЬКІЙ ЗОНІ ЛЬВОВА. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Архітектура. (816)*, 154-159. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPARX_2015_816_21
6. Сидоренко Ю.О., Бармашина Л.М. «ОРГАНІЗАЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗОН ПРИ ГОТЕЛЬНИХ КОМПЛЕКСАХ»,
7. Голубцов О. Г. ЛАНДШАФТНЕ ПЛАНУВАННЯ: ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ [Електронний ресурс] // Український географічний журнал. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://ukrgeojournal.org.ua/uk/node/709>.
8. Шищенко П. Г., Денисик Г. І. Ландшафтний аналіз у сучасному регіональному проектуванні // *Ландшафтознавство (Landscape Science)*. 2024. Т. 5, № 1. С. 6-14. URL: <https://vspu.net/landscapescience/index.php/journal/article/view/40>
9. Щурова В. А. УДОСКОНАЛЕННЯ ЛАНДШАФТНОРЕКРЕАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА МІСТ ТА ПОЗАМІСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ВЕЛОСИПЕДНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ [Електронний ресурс] // *WORLD SCIENCE*. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/31102018/6172.
10. МакДональд М. Е. *Проектування зелених шляхів: сталий ландшафт*

для природи та людей / М. Е. МакДональд. — Вашингтон, DC: Island Press, 2002. — 240 с.

11. Бішоп К. *Міські зелені простори: Коротка історія* / К. Бішоп. — Нью-Йорк: Green Press, 2004. — 220 с.

12. Вальдхейм Ч., Мостафаві М. *Ландшафтна урбаністика: генеалогія* / Ч. Вальдхейм, М. Мостафаві. - Кембридж: Harvard University Press, 2016. - 240 с.

13. Вільям Х. Уайте «The Social Life of Small Urban Spaces» — Нью-Йорк: Project for Public Spaces, 2009. — 240 с.

14. [DBN-B22-12-2019.](#)

15. Наукова конференція IV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ RESEARCHING ADVANCED HORIZONS OF GLOBAL PROGRESS: CHALLENGES AND INNOVATIVE CONCEPTS

16. Панченко Т.Ф. Туристичне середовище: архітектура, природа, інфраструктура – К.: Логос, 2009. – 176 с.

17. Білоконь Ю.М. Містобудування та архітектурна освіта // Досвід та перспективі розвитку міст України. – К.: Логос, 2004. – Вип.6 – С. 5-20.

18. Містобудування. Законодавчі акти / Держбуд України, Укрархбудінформ. – К, 1999 р

19. Кушніренко М.М. Методи передпроектного аналізу в містобудуванні: навчальний посібник – К.: ІЗМН ВІПОЛ, 1996. – 164 с

20. ДСТУ Б А.2.4-4-95 (ГОСТ 21 101-93). Основні вимоги до робочої документації / Державний комітет України у справах містобудування і архітектури. – К.: Укрархбудінформ, 1997

21. Методичні вказівки до виконання дипломного проекту освітньо-кваліфікаційного рівня магістра для студентів VI курсу напряму підготовки 1201 «Архітектура» спеціальності 8.120102 «Містобудування Укладач М.М. Кушніренко, канд. архітектури, професор

22. Закону України «Про курорти»

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text>

23. Розпорядження від 23 квітня 2003 р. N 231-р «Про схвалення Концепції розвитку санаторно-курортної галузі»

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231-2003-%D1%80#Text>

24. Закон України № 5460-VI від 16.10.2012 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через відповідних міністрів, Державного комітету телебачення і радіомовлення України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5460-17#Text>

25. Шебек Н.М., Тимофієнко А.О. Сучасні тенденції ландшафтно-планувальної організації рекреаційно-оздоровчих просторів

<https://isu-conference.com/wp-content/uploads/2023/12/RESEARCHING-ADVANCED-HORIZONS-OF-GLOBAL-PROGRESS-CHALLENGES-AND-INNOVATIVE-CONCEPTS-Dec-13-15-2023-Seville-Spain.pdf>

26. Реабілітаційний центр SOCSO / архітектор Саїфул Ануар Абдул Азіз (Anuar Aziz Architect, член Arte Axis Design Group). — Малакка, Малайзія, 2014.

— Режим доступу: https://architizer.com/projects/socso-rehabilitation-centre/?utm_source=chatgpt.com

27. Аль-Шейх Н. Реабілітаційний центр для дітей вулиці [Електронний ресурс] / Наджла Аль-Шейх (CBS). — New Damietta City, Єгипет, 2016. — Режим

доступу: <https://www.behance.net/gallery/40615689/rehabilitation-center-for-street-children>.

28. Martins architecture & design studio. HUTIR Island — психологічний центр реабілітації для людей з ПТСР [Електронний ресурс]. — Буча, Україна, 2022. — Режим доступу: <https://www.martins.com.ua/en/portfolio/hutir-island>.

29. Феофанія (садово-парковий комплекс) [Електронний ресурс] //

Вікіпедія. — Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Феофанія_\(садово-парковий_комплекс\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Феофанія_(садово-парковий_комплекс)).

30. Молодіжний парк (Харків) [Електронний ресурс] // Вікіпедія. — Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Молодіжний_парк_\(Харків\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Молодіжний_парк_(Харків)).

31. Шабранська В. Рекреаційна зона для ВПО у Львові отримала європейську премію з ландшафтного дизайну [Електронний ресурс] / Вікторія Шабранська // Хмарочос. – 2024. – 6 вересня. – Режим доступу: <https://hmarochos.kiev.ua/2024/09/06/rekreacijna-zona-dlya-vpo-u-lvovi-otrymala-yeuropejsku-premiyu-z-landshaftnogo-dyzajnu/>

32. Регіональні проблеми архітектури та містобудування. Збірник наукових праць [Електронний ресурс]. – Випуск 16. – Київ: ЦНТУ, 2022. – Режим доступу: <https://axi-pnam.com.ua/images/Csa/AxiPnam16.pdf>.

33. Therme Bucharest, Romania – The Largest Thermal Wellness Center [Електронний ресурс] // Designrulz. – Режим доступу: <https://www.designrulz.com/design/2016/01/therme-bucharest-romania/>

34. Zhu, Liheng, and Sarah Javed Shah. "History and Evolution of the Healing Gardens: Investigating the Building–Nature Relationship in the Healthcare Setting." *SSM - Qualitative Research in Health*, vol. 6, no. 1, 2024, p. 100450. <https://doi.org/10.1016/j.ssmqr.2024.100450>.

35. Jardin d'Acclimatation – історичний парк розваг у Парижі [Електронний ресурс] // Wikipedia. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Jardin_d%27Acclimatation

36. "Природно-ресурсний потенціал." *Підручники з екології та економіки*, https://pidru4niki.com/1960120853149/ekonomika/prirodno-resursniy_potentsial.

37. «Сутність та класифікація природних ресурсів. Ресурсозабезпеченість.» *Studfile.net*, <https://studfile.net/preview/9827484/page:2/>.

38. Липак А. І. Вплив міжнародного туризму на сталий розвиток країн, що розвиваються : дипломна робота магістра / наук. керівник А. О. Линдюк. —

Дубляни : Львівський національний аграрний університет, 2021. – 88 с. – Режим доступу:

https://repository.lnup.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/206/1/Lypak_mag.pdf

39. Принципи композиції в ландшафтному дизайні: баланс, пропорції, контраст [Електронний ресурс] // Mindscope.biz.ua. – Режим доступу: <https://mindscope.biz.ua/prynczypu-kompozyciyi-v-landshaftnomu-dyzajni-balans-proporcziyi-kontrast/>

40. Бабаєв В. М., Семенов В. Т. Проектування міських територій : навч. посіб. / за ред. В. М. Бабаєва, В. Т. Семенова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 256 с. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/187725644.pdf>

41. Каранда А.О. Ідейно-тематична відповідність та стильова єдність, як основна складова принципу формування художньообразного середовища спеціалізованих культурно-пізнавальних парків / А.О. Каранда Сучасні проблеми архітектури та містобудування: наук.-техн. зб. - Київ: КНУБА, 2020. - Вип 56. - С. 224-231 <https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/93aea302-e37c-4a3d-a06a-8a778dc5b6ca/content>

42. Процерова Ю. С. Войко Н. Ю. Прийоми ландшафтної організації що впливають на психоемоційний стан відвідувачів спеціалізованого культурно-пізнавального парку «емоцій» у м. одеса, Україна // XIV Міжнародна науково-практична конференція «The latest opportunities for learning, broadcasting and social development», 08-10 квітня 2024 р., Грац, Австрія. с. 22 – 26. <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2024/04/the-latest-opportunities-for-learning-broadcasting-and-social-development.pdf>

43. Лі Тяньє, Н.Ю. Войко. ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ КУЛЬТУРНО ПІЗНАВАЛЬНИХ ПАРКІВ / Лі Тяньє, Н.Ю. Войко. // «Містобудування: проблеми і перспективи розвитку» 16 квітня 2020р.: II Науково-практична конференція — К. : КНУБА, 2020р.

44. Гойда Андрій Євгенович, Каранда Андрій Олександрович, Войко Наталія Юріївна Методи проектування культурно-пізнавальних парків на прикладі парку життя. // The XIII International Science Conference «Perspective of science and practice» December 13- 15, 2021 Amsterdam, Netherlands. стр.19-23. <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2021/12/PERSPECTIVE-OF-SCIENCE-AND-PRACTICE.pdf>

45. Proektyrovanye y sozdanye malыkh landshaftnoarkhitekturnыkh form (kompleksov): Posobyе proektyrovshchyku / Pod obshch. red. N.A. Potaeva. Mn.: Mynsktypproekt, 2006. 256 s., yl. (in Russian)

46. Каранда А.О. Ідейно-тематична відповідність та стильова єдність, як основна складова принципу формування художньообразного середовища спеціалізованих культурно-пізнавальних парків / А.О. Каранда Сучасні проблеми архітектури та містобудування: наук.-техн. зб. - Київ: КНУБА, 2020. - Вип 56. - С. 224-231

<https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/93aea302-e37c-4a3d-a06a-8a778dc5b6ca/content>

47. Войко Н. Ю. Власенко Н. О. Засоби та прийоми впливу на психоемоційний стан відвідувачів спеціалізованого культурно-пізнавального парку на прикладі Парку усамітнення у м. Київ // The IX International Scientific and Practical Conference "Questions regarding the problems of higher education", March 04-06, 2024, Bordeaux, France. с. 29 – 34. <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2024/02/QUESTIONS-REGARDING-THE-PROBLEMS-OF-HIGHER-EDUCATION.pdf>

48. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BE%D1%80%D0%B7%D0%B5%D0%BB%D1%8C>

49. <https://kyivvlada.com.ua/news/zhitelej-vorzelya-bespokoit-kachestvo-vody-i-kurortnyj-status-ih-poselka-video/>

50. <http://imounr.org.ua/vorzel-yak-rekreatsijna-terytoriya-u-prymiskij-zonikyjeva/>
51. <http://imounr.org.ua/henplan-vorzelya-pryjnyato/>
- 52 <https://bucha.life/2020/06/29/tayemnyczy-zamkiv-pyirpinnya/>
- 53 <http://imounr.org.ua/vorzelskyj-hram-preobrazhennya-hospodnoho/>

ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОГО ПРОЄКТУ

Назва вищого навчального закладу КНУБА
 Факультет: Архітектурний
 Кафедра: Містобудування
 Освітній рівень: Магістр
 Галузь знань: 19 – Архітектура та будівництво
 Спеціальність: 191 – Архітектура та містобудування
 Освітньо-наукова програма: Містобудування

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
 на засіданні кафедри
 містобудування
 зав. каф. професорка, д.арх.
 Шебек Н. М. _____

Студент Тимофієнко Анастасія Олександрівна.
 Група МБ61А.
 Керівник канд.арх.доц.Войко Н.Ю.

1. Тема магістерської роботи — Особливості ландшафтно-планувальної організації приміських рекреаційно-оздоровчих просторів (на прикладі кліматичного курорту Ворзель в приміській зоні м. Києва)
2. Вид містобудівної документації: Детальний план території
3. Назва території розроблення містобудівної документації: територія кліматичного курорту Ворзель в приміській зоні м. Києва.
4. Площа території проєктування 12.7 / 127,470 (га / км²)
5. Перелік джерел вихідних даних Генеральний план Ворзеля 25 червня 2020 року
6. Перелік чинних нормативно-правових документів, яким мають відповідати проєктні пропозиції:
  - ДБН Б.2.2-12:2019 Планування та забудова територій.
  - ДБН Б.2.4-1-94 Планування та забудова сільських поселень
  - ДБН Б.2.2-5:2011 Благоустрій територій
  - ДБН Б.1.1-16:2013. Склад та зміст містобудівного кадастру
  - ДБН Б.1.1-14:2021. Склад та зміст містобудівної документації на місцевому рівні.
7. Узагальнення даних комплексної оцінки території:
  - 7.1. Просторово-планувальна організація території
 Територія дослідження знаходиться в екологічній зоні міста. Вона межує та оєднує лісові заказники місцевого значення.

7.2. Землеустрій та землекористування

На ділянці розташовано санаторій Ворзель та лісовий дитячий оздоровчий табір, поряд з територією межує заповідна територія.

У межах мікрорайону розташований торгівельний центр, духовна семінарія, дитячий садок, школа та академія інтелекту

7.3. ***Природоохоронні та ландшафтно-рекреаційні території

З територією межує Ворзельський лісовий заказник місцевого значення, а через дорогу розміщений парк «Бджілки»

7.4. ***Обмеження у використанні земельних ділянок

З ділянкою розташована природно-охоронна зона - лісовий заказник що є комплексом соснових, дубово-соснових, дубових та березових лісових масивів, де зростають рідкісні види рослин, занесені до Червоної книги України — сон чорніючий та лілія лісова.

7.5. Забудова територій та господарська діяльність

На ділянці розташований санаторій Ворзель та дитячий лісовий оздоровчий табір, проте поблизу розташовані Екопункт МПП Рада, Науково-виробниче підприємство "ТЕМП-3000", Ворзельський семінаріум.

7.6. Обслуговування населення

Біля ділянки проєктування розміщено Ворзельський заклад дошкільної освіти комбінованого типу № 12 "Ластівка", загальноосвітня школа «Академія Інтелекту», торгівельний заклад «Сільпо».

7.7. Транспортна мобільність та інфраструктура

Біля обраної ділянки проходять залізничні шляхи, найближчі станції – це Кичаєве та Склозаводська.

Автомобільний шлях територіального значення Т 1001, європейський маршрут Е373, вулиці районного значення. Обрана територія знаходиться у межах задовільної доступності зупинок громадського транспорту 400-1000 м

7.8. Інженерне забезпечення території, трубопровідний транспорт та телекомунікації

Інженерне забезпечення ділянки знаходиться на достатньому рівні проте вимагає вдосконалення та проведення ремонтних робіт.

7.9. ***Підготовка та благоустрій території

Ділянка знаходиться у занедбаному стані. Немає нагляду за озелененням, благоустрій території не підтримується, немає достатньої кількості освітлення, інклюзивних пішохідних доріжок, велодоріжок, благоустрою для відпочинку.

8. Вимоги до проектних рішень:

8.1. Просторово-планувальна організація території

- розподіл на зони для відпочинку
- влаштування маршрутів для прогулянок
- Упорядкування озеленення

***Природоохоронні та ландшафтно-рекреаційні території

- мінімальне втручання в ландшафт
- охорона та сдідкування за зеленими зонами
- благоустрій

8.2. ***Обмеження у використанні земельних ділянок;

- охорона заповідних зон

8.3. ***Функціональне зонування території детального планування.

Влаштування наступних зон:

- Вхідна зона
- Розважальна зона
- зона тихого відпочинку
- зона спорт. Площадок
- зона дитячих площаок
- зона з альтаками

8.4. Забудова територій та господарська діяльність

На території розташован санаторій «Ворзель» та дитячий табір «Лісовий».

8.5. Обслуговування населення

- заклади торгівлі, громадського харчування, медичних послуг
- доріжки для доступності пішки, велодоріжки, подлаштування під інклюзивність.

8.6. Транспортна мобільність та інфраструктура

- зупинка в радіусі 600 м
- велотранспорт

8.7. *** Інженерна підготовка та благоустрій території

- освітлення в достатній кількості
- мапа маршрутів для прогулянок та зон
- сонячні батареї
- сортування сміття
- облаштування для людей з обмеженими можливостями

- місця для відпочинку з лавами та альтанками

8.8. Художня програма формоутворення об'єкта проектування.

- гармонійне планування яке підкреслює природне середовище
- концепція зони рекреації та оздоровлення.

9. Розрахунок основних проектних показників детального плану території

Розрахунок основних проектних показників детального плану території

Назва показника	Одиниця виміру	Існуючий стан	Значення проектних показників Довгострокова перспектива (понад 10 років)
Територія			

Територія в межах проекту, у тому числі:	га/%	12,7 / 100 %	12,7 га / 100%
-житлова забудова, у тому числі:	га/%		
а) квартали (мікрорайони) садибної забудови	га/%		
б) квартали (мікрорайони) багатоквартирної забудови (з урахуванням гуртожитків)	га/%		
-ділянки установ і підприємств обслуговування (крім підприємств і установ мікрорайонного значення) У тому числі:	га/%	0,5 га / 4,2 %	1,5 га / 11,8 %
- Вхідна зона	га/%		0,1 га / 0,7
- Ресторани, кафе	га/%		0,4 га / 3,5%
- Розважальна зона	га/%		1,2 га / 9,4 %
- Дитячі площадки	га/%		0,2 га / 2,1 %
- Спортивні майданчики	га/%		0,9 га / 7,5 %
- Майданчики тихого відпочинку	га/%		0,7 га / 5,5%
- Альтанки	га/%		0,3 га / 2,3 %

Розрахунок кількості відвідувачів

Територія	Площа ділянки	Кількість відвідувачів	Нормативне посилення
Оздоровчий центр	0,75 га / 0,7,3%	800 ос.	З прикладу
Ресторани, кафе	0,4 га / 3,5 %	600 ос.	ДБН Б 2.2.-12:2019, дод. Е.4
Дитячі площадки	0,2га / 2,1 %	400 ос.	ДБН Б 2.2.-12:2019, дод. Е.4

Розважальна зона	1,2 га / 9,4 %	1500 ос.	3 прикладу
Спортивні майданчики	0,9 га/7,5%	600 ос.	3 прикладу
Майданчики тихого відпочинку	0,7 га / 5,5%	300 ос.	3 прикладу
Альтанки	0,3га / 2,3%	200 ос.	3 прикладу

10. Перелік проєктних матеріалів):

Перелік графічних матеріалів детального плану окремої території в межах або за межами населеного пункту***:

- Схема розташування території детального плану в системі планувальної структури територіальної громади та населеного пункту М 1:5000;
- Схема існуючого використання території та схема існуючих обмежень у використанні земель 1:1000;
- Проектний план та схема проєктних обмежень у використанні земель М 1:1000;
- План червоних ліній М 1:1000;
- План функціонального зонування території М 1:500.
- Схема транспортної мобільності та інфраструктури М 1:1000;
- Схема інженерної підготовки, благоустрою території та вертикального планування М 1:2000;
- Креслення поперечних профілів вулиць М 1:200;.

10.1. Розгортки (*min* 2) М 1:500;

10.2. Розрізи проєктованого об'єкту (за необхідності) М 1:500;

10.3. Перспективні зображення.

10.4. Макет (*у випадку дистанційного захисту презентація магістерської роботи*);

10.5. Відео-презентація проєктних пропозицій (фільм-обліт території)

10.6. Пояснювальна записка.

11. Список використаних джерел (*необхідно навести бібліографічний опис вихідних даних (п. 5) і нормативних документів (п. 6)*).

Студент Тимофієнко Анастасія Олександрівна
Керівник проєкту: _____ Доц. Войко Н. Ю. _____

Консультанти розділів:

Естетика містобудування Н.М.Шебек, д. арх, проф.

Цивільний захист В.С.Корінний, ст. викл.

Транспорт Г.Г.Лисюк, доцент

Дендрологія (для Іб) А.А.Дзиба, к.с-г.н, доц.

1.2 Аналіз світового досвіду з організації рекреаційно-оздоровчих просторів

проект ландшафту реабілітаційного центру SOCSO

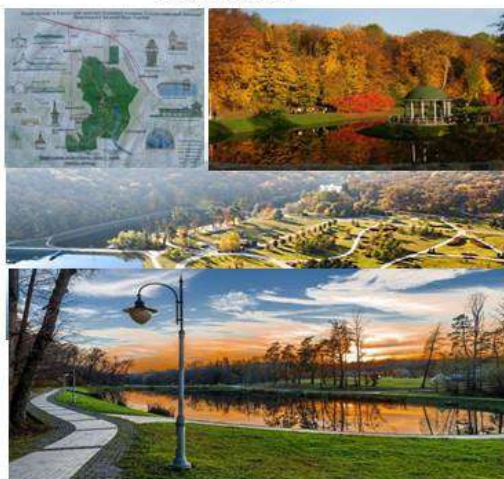
рекреаційно-оздоровчий ландшафтний простір дитячого реабілітаційного центру архітектора Najla Al-sheikh (CBS)

проект реабілітаційного центру для людей з ПТСР у Бучі. Автор Martins architecture & design studio

Парк «Феофанія»

Харків: парк «Молодіжний»

Рекреаційна зона «Над джерелом» біля центру «Незламні матері» (UNBROKEN Mothers) у Львові

«Thème Bucuresti» (Бухарест, Румунія):

«Jardin d'Acclimatation» (Париж, Франція)

Санаторій «Вернігора»

The Healing Gardens of the Royal Hospital Chelsea

2.1. Класифікація рекреаційно-оздоровчих просторів

Класифікація за розташуванням в структурі міста

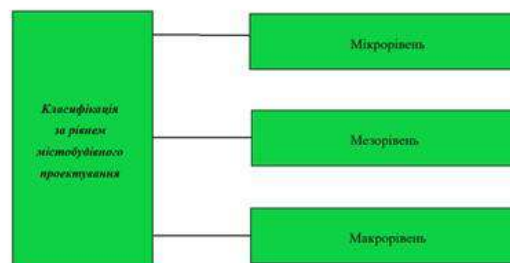
Класифікація за функціональним спрямуванням

Класифікація за характеристикою природних ресурсів

Класифікація за рівнем містобудівного проектування

Класифікація за адміністративним рівнем підпорядкування

Класифікація за наявністю інфраструктури

Класифікація за режимом використання

Класифікація за сезонами

2.2. Заходи та прийоми ландшафтно-планувальної організації рекреаційних просторів у лісовій місцевості

Класифікація за розташуванням в структурі міста

Парк Феопанія

Рекреаційна зона «Над джерелом»

Ландшафт санаторію «Вернигора»

2.3 Заходи та прийоми ландшафтно-планувальної організації, які спрямовані на відновлення психологічно-емоційного стану людини в культурно пізнавальних парках.

Приклади впорядкування зони «Втрачена реальність» за фрагментами парків м. Києва

Приклади зони «Гармонія» за фрагментами парків Японії

Приклади влаштування фонтанів, які символізують потік ідей

Приклади елементів рекреаційних зон, для використання у зоні «Емоційне перезавантаження»

Приклади організації зони творчості за креативними елементами парків м. Києва

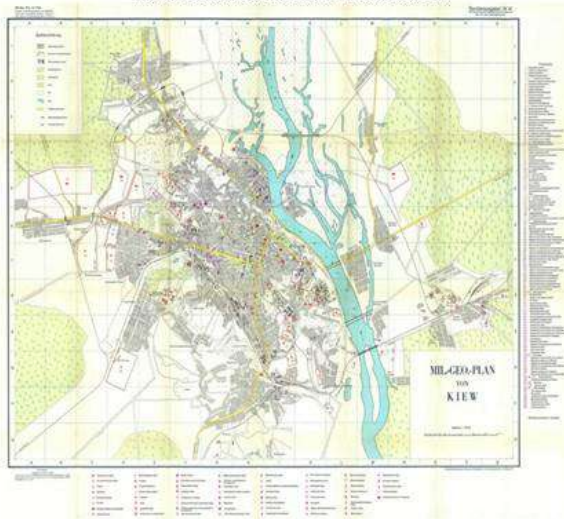

3.1 АНАЛІЗ ВИХІДНОЇ СИТУАЦІЇ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ

Історична карта Ворзеля, розподіл земель

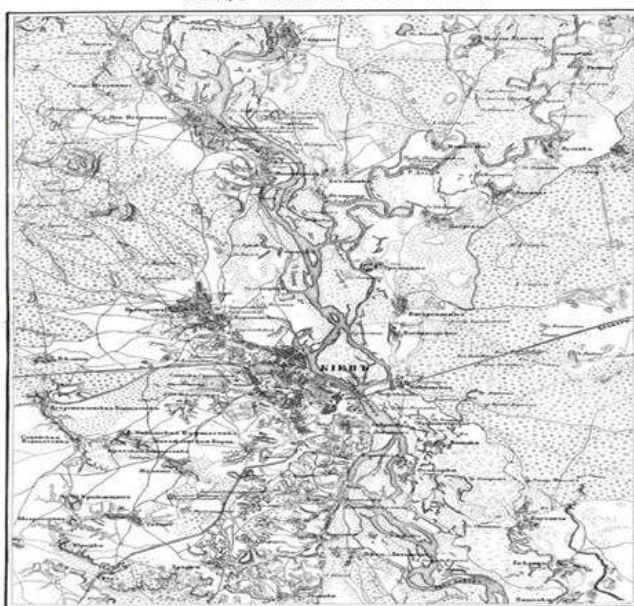
Мапа Київської області 1940

Мапа Києва та області 1902

Мапа Київської області 1850 рік

Фотозображення Ворзель 1940

Історико-архітектурний план Ворзеля

3.1 СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИХІДНОЇ СИТУАЦІЇ

Схема проектних пропозицій ландшафтно-рекреаційних об'єктів Ворзелью

Схема розміщення об'єктів різного призначення с. Ворзель

Транспортна мобільність та інфраструктура с. Ворзель

Радіуси доступності зупинки

Схема функціонального зонування

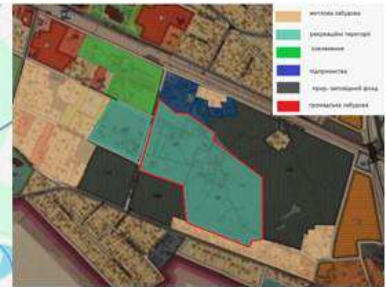

Схема руху транспорту

Схема розміщення об'єктів різного призначення

Схема виявлених неузгоджених функціональних процесів

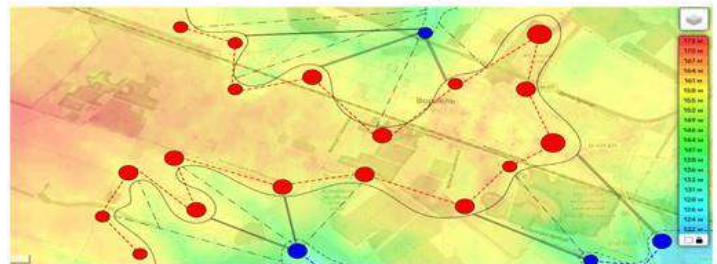
Схема типових ситуацій у досліджуваному середовищі

3.1 АНАЛІЗ ВИХІДНОЇ СИТУАЦІЇ

Схема вулично-дорожньої мережі та впорядкованості забудови міста

Композиційний аналіз природного ландшафту

Аналіз умов візуального сприйняття

Схема сталих закономірностей планувальної організації центральної частини с.Ворзель

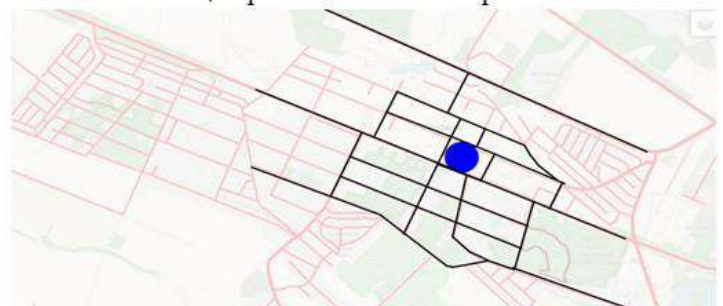
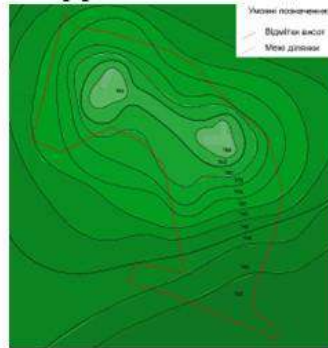

Схема розміщення композиційних точок

Геоморфологічний аналіз ділянки

Існуюче озеленення ділянки

Фотофіксація ділянки проектування

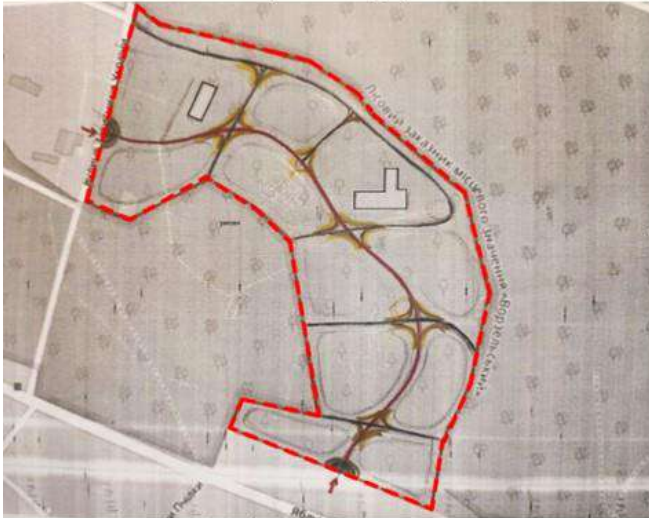
Композиційний аналіз техногенного ландшафту

Умовні позначення
 - межі ділянки
 - композиційна вісь
 - пропорції

3.2. Функціональне рішення ландшафтно-планувальної організації приміського рекреаційно-оздоровчого простору

Схема тематичного зонування парку

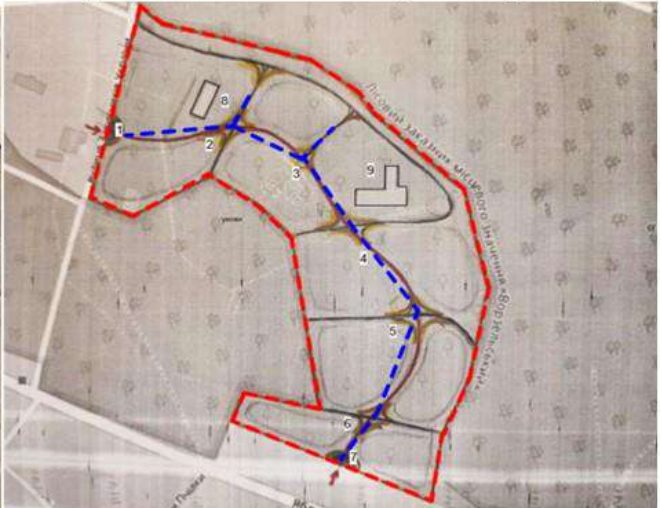
Відображення художньої концепції на плануванні парку

Схема емоційних маршрутів парку

Схема сценарного моделювання (червоний – маршрут мешканців міста та туристів, синій – мешканців прилеглих районів).

3.3 Особливості методичного підходу ландшафтної організації на прикладі кліматичного курорту «Ворзель» в приміській зоні м. Києва.

Метод 1. Аналіз природних умов і визначення ландшафтних характеристик

Метод 2. Зонування території курорту «Ворзель»

Метод 3. Інтеграція ландшафтної архітектури з природними умовами

Метод 4. Управління водними ресурсами та зрошенням території

Метод 5. Впровадження сталих екологічних практик

Метод 6. Оцінка ефективності ландшафтної організації курорту

РОЗДІЛ 4. ЕСТЕТИКА МІСТОБУДУВАННЯ

4.1. Еволюційно-генетичний аналіз розпланування приміського рекреаційно-оздоровчого простору

Рис. 4.1. Схема сталих закономірностей планувальної організації центральної частини с.Ворзель

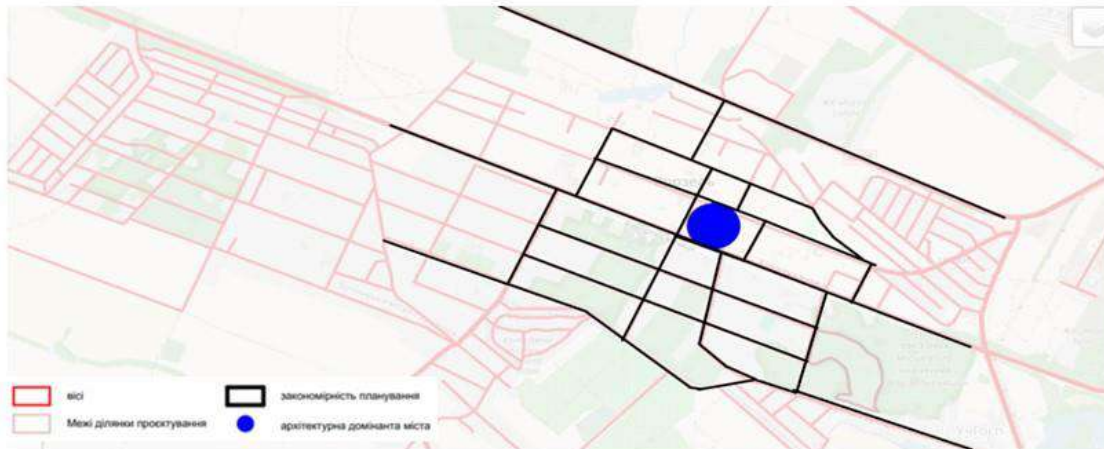

Рис.4.2. Схема вулично-дорожньої мережі та впорядкованості забудови міста.

Рис.4.9. Схема емоційного забарвлення реакцій людини на оточення.

4.2. Аналіз способів кодування інформації значимої для місцевого населення

4.3 Асоціативно-образний аналіз урбанізованого чи ландшафтно-рекреаційного середовища

Рис.4.4. Стенд із маршрутами руху

Рис.4.8 Уваровський дім

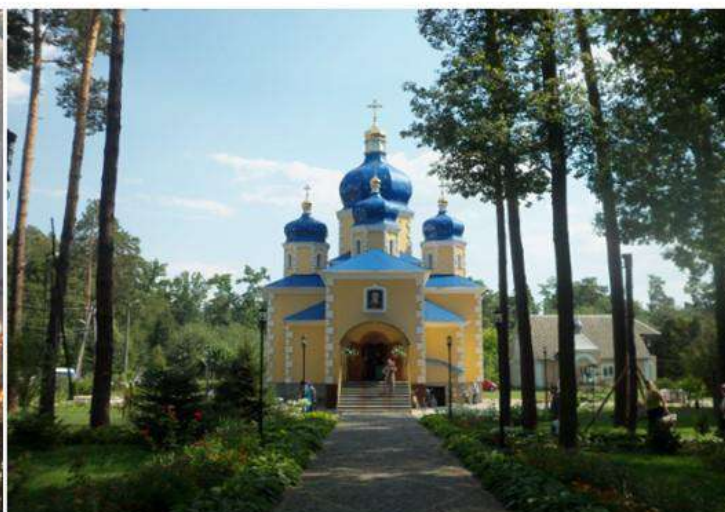

Рис.4.5. Ворзельський храм Преображення Господнього

Рис.4.6. Скульптура у саду Уварова

Рис.5.1 Розташування ділянки

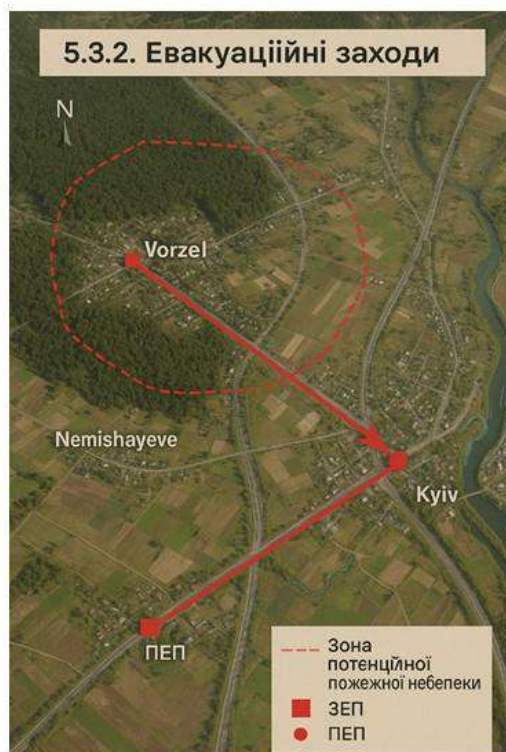

Рис.5.2 Території потенційно пожежонебезпечна

5 Цивільний захист

Рис.5.3 Евакуаційні заходи

Сертифікати участі у конференціях

Довідка про перевірку на плагіат

Thu May 08 11:15:57 EEST 2025, Покошило Костянтин Михайлович, Київський національний університет будівництва і архітектури

Anti-Plagiarism v-15.274 Educational

Максимальное совпадение с одним документом 2.0%

Словари проверки: en_US, ru_RU, ua_UA. Ошибок в документах: 9%

ID: 240953 Название: «ОСОБЛИВОСТІ ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИМІСЬКИХ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ ПРОСТОРІВ (НА ПРИКЛАДІ КЛІМАТИЧНОГО КУРОРТУ ВОРЗЕЛЬ В ПРИМІСЬКІЙ ЗОНІ М. КИЄВА) Добавлено в БД: 2025-05-08 Авторы: Тимофійко Анастасія Олександрівна Руководитель: Войко Н. Ю. Консультанты: Оponentы:	Документ		Суммарное совпадение по Базе Данных	
	Символы	Лексемы	Символы	Лексемы
	235004	3263	13164 (6%)	195 (6%)

Источник плагиата

ID	Описание	Наличие плагиата в документе	
		Символы	Лексемы